

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

СУМИ – НОВА МОВА, НОВІ ДРУЗІ, НОВЕ ЖИТТЯ

Навчальний посібник

За загальною редакцією Л. В. Біденко

Рекомендовано вченою радою Сумського державного університету

Суми
Сумський державний університет
2018

УДК 811.161.2'243(075.8)

С89

Авторський колектив:

Л. В. Біденко, кандидат педагогічних наук;

В. А. Завгородній, старший викладач;

Г. І. Кисельова, старший викладач;

А. В. Шевцова, кандидат філологічних наук

Рецензенти:

І. М. Кушнір – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовної підготовки Центру міжнародної освіти ХНУ імені В. Н. Каразіна;

С. В. Баранова – кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології Сумського державного університету

Рекомендовано до видання

вченою радою Сумського державного університету

як навчальний посібник

(протокол № 7 від 12 квітня 2018 року)

Суми – нова мова, нові друзі, нове життя : навчальний посібник / С89 Л. В. Біденко, В. А. Завгородній, Г. І. Кисельова, А. В. Шевцова ; за заг. ред. Л. В. Біденко. – Суми : Сумський державний університет, 2018. – 132 с.

ISBN 978-966-657-717-0

Навчальний посібник призначений для іноземних студентів, які вивчають українську мову на початковому етапі. Метою цього посібника є розвиток та вдосконалення комунікативної компетенції слухача-мовця через формування комбінованого мовленнєвого навичу слухання-говоріння українською мовою.

Рекомендований також викладачам української мови закладів вищої освіти медичного профілю.

УДК 811.161.2'243(075.8)

© Біденко Л. В., Завгородній В. А.,
Кисельова Г. І., Шевцова А. В., 2018

ISBN 978-966-657-717-0

© Сумський державний університет, 2018

П е р е д м о в а

Навчальний посібник призначений для іноземних студентів, які вивчають українську мову на початковому етапі. Метою посібника є розвиток та удосконалення комунікативної компетенції слухача-мовця через формування комбінованого мовленнєвого навичу слухання-говоріння українською мовою. Перша фаза формування цього навичу спрямована на навчання іноземців отримувати інформацію з усного мовлення. Друга фаза передбачає використання цієї інформації для побудови усного висловлювання – спочатку репродуктивного, а згодом – репродуктивно-продуктивного характеру. Посібник ґрунтується на мовленнєвій темі, що складається з чотирьох уроків: «Географія міста Сум», «Історія міста», «Сумчани», «Прогулянки містом». Кожен з уроків містить мовленнєвий та лексико-граматичний практикуми. Перед уроком студенти отримують випереджальне завдання перевести та вивчити слова уроку, використовуючи словник (слова перекладено чотирма мовами).

Мовленнєвий практикум передбачає аудиторну роботу під керівництвом викладача. Мета мовленнєвого практикуму – створення в аудіальній пам'яті студентів еталонів стійких фраз із матричними ознаками, тобто таких, які відрізняються високою частотністю вживання, комунікативною значущістю. Ця мета досягається шляхом багаторазового повторення мовленнєвих еталонів у різноманітному контекстуальному оточенні. Матеріал уроку подається шляхом послідовного ускладнення: слово і фраза – речення – повне питання, в якому міститься нова мовленнєва інформація, – неповне питання – аудіотекст. Оскільки введення матеріалу підпорядковане принципу усного випередження, візуальна текстова опора на цьому етапі використовується як допоміжний засіб навчання. Цим обумовлена послідовність виконання аудіальних завдань: спочатку студенти слухають викладача і повторюють, запам'ятовуючи нові мовленнєві зразки, і лише потім читають.

Вправи лексико-граматичного практикуму можуть бути використані в аудиторний час або запропоновані для самостійної роботи студентів. Таблиці, що доповнюють посібник, містять інформацію про типову граматику досліджуваних мовних конструкцій.

УРОК 1

ГЕОГРАФІЯ МІСТА СУМ

1.1. Словник урѡку 1

1	безпритульний(-а,-е,-і)	homeless	sans-logis (m)	evsiz	uysiz	مشرّد	1
2	бѡрег	bank/shore	bord (m)	kıyı	qirg`oq	ضفة	2
3	вважати́ся чим	be considered	être considéré par qch	-ile hesaplanmak	hisoblanadi	يعتبر من	3
4	ви́ще ніж	higher than	plus élevé que	daha büyük	nisbatan baland	أكبر من	4
5	вѡпочінок	rest	repos (m)	dinlenme	dam olmoq	راحة	5
6	гáрний	nice	belle	iyi	chiroyli	جميل	6
7	гáдус	degree	degré (m)	derece	gradus	درجة	7
8	дѡрево, дерѡва	tree, trees	arbre (m), arbres (pl)	ağaç, ağaçlar	daraxt, daraxtlar	(أشجار) شجره	8
9	дѡбрый	kind	bien	iyi	sahiy	لطيف	9
10	дощ	rain	pluie (f)	yağmur	yomg`ir	مطر	10
11	екосистѡма	ecosystem	écosystème (m)	ekosistem	ekosistema	نظام بيئي	11
12	екстремáльний (-а,-е,-і)	extreme	l'extrême (m)	aşırı	shoshilinch (tez) (havfli)	متطرف	12
13	жїтель	habitant	habitant (m)	oturan	yashovchi	مقيم	13
14	завичáй	usual	d'habitude	genellikle	oddiy	إعتيادي	14
15	зáхід	west	ouest (m)	batı	g`arb	غرب	15
16	зáхідний (-а,-е,-і)	western	occidental	batılı	g`arbiy	(صفه) غربي	16
17	зелѡне мїсто	green city	ville (f) verte	yeşil şehir	yashil shahar	مدينة خضراء	17
18	зѡна	zone	zone (f)	bölge	hudud	منطقة	18
19	клїмат	climate	climat (m)	iklim	ob –xavo, iqlim	مناخ	19
20	кordѡн	border	frontière (f)	sınır	chegara	حدود	20
21	лїстопáд	leaf fall	chute (f) des feuilles	yaprak dökümü	xazon	تساقط الأوراق	21
22	лїс	forest	bois (m)	orman	o`rmon	غابة	22
23	мальовнічий (-а,-е,-і)	picturesque	pittoresque	resmedilmeye değer	ijodiy	تصويري	23
24	межувáти з чим	to border (with)	confiner à qch	-ile sınırlandırmak	chegaralamoq	(تحدھا) تتحد مع	24
25	мѡшканець	habitant	habitant (m)	oturan	yashovchi	مقيم	25
26	мінлівий(-а,-е,-і)	changeable	variable	değiştirilebilir	o`zgaruvchan	متغير	26
27	морський(-а,-е,-і)	marine	marin	deniz	dengiz	البحرية	27

28	неподалік від чого	not far from	pas loin de	yakın ne	unchalik uzoq bolmagan	ليس بعيدا من	28
29	нижче ніж	lower than	moins que	daha az	nisbattan pa's	تحت من	29
30	озеро, озéра	lake, lakes	lac (m), lacs (pl)	göl,göller	ko`l, ko`llar	بحيرة	30
31	півдénний(-а,-е,-і)	southern	du sud	güneyli	janubiy	جنوبي	31
32	півдénний záхід	south-west	sud-ouest (m)	güneybatı	janubi-g`arb	جنوب غربي	32
33	півдénний схід	south-east	sud-est (m)	güneydoğu	janubi-sharq	الجنوب الشرقي	33
34	південь	south	sud (m)	güney	janub	جنوب	34
35	північ	north	nord (m)	kuzey	shimol	شمال	35
36	північний(-а,-е,-і)	northern	du nord	kuzeyli	shimoliy	(صفة) شمالي	36
37	піднічний záхід	north-west	nord-ouest (m)	kuzeybatı	shimoli-g`arb	شمال غربي	37
38	північний схід	north-east	nord-est (m)	kuzeydoğu	shimoli-sharq	شمال شرقي	38
39	помірний (-а,-е,-і)	moderate	modéré	ılımlı	o`rtacha iqlim	معتدلة	39
40	пóруч з чим	close to	à coté de qch	-in yanında bulunmak	yonida	قريب من	40
41	пóряд з чим	close to	à coté de qch	-in yanında bulunmak	atofida	قريب من	41
42	річка, річки	river, rivers	rivière (f), rivières (pl)	nehir, nehirler	daryo, daryolar	(أنهار) نهر	42
43	розділяти що на що	to divide by what	diviser en qch	-ye bölmek	bo`lmoq	تنقسم إلى	43
44	розташóваний (-а,-е,-і)	located	est disposé (-e)	...de bulunmak	joylashgan	يقع	44
45	серédній (-я, -е, -і)	middle	moyen	orta	o`rtacha	وسطي	45
46	сніг	snow	neige (m)	kar	qor	ثلج	46
47	сніжний (-а,-е,-і)	snow	neigeux	karlı	qorli	ثلجي	47
48	сумчáни	sumy inhabitants	les habitants (pl, m) de Soumy	sumyli	sumiyliklar	سوميين, سكان مدينة سومي	48
49	схід	east	Est (m)	doğu	sharq	شرق	49
50	східний (-а,-е,-і)	eastern	oriental	doğulu	sharqiy	(صفة) شرقي	50
51	температúра	temperature	température (f)	sıcaklık	harorat	حراره	51
52	частіна	part	partie (f)	bölüm	bo`lak, qism	جزء	52

Завдання 1. Перекладіть і вивчіть слова уроку.

Завдання 2. Розгляньте таблицю 5.12 на с. 131. Запам'ятайте, як можна попросити співрозмовника повторити те, що він сказав. Вивчіть фрази.

Завдання 3. Згадайте, як вимовляється і як змінюється дієприкметник розташований.

Завдання 4. Слухайте, повторюйте власні найменування, які ви зустрінете в тексті.

Україна, Суми, річка Псел, озеро Чеха, Росія. Україна, країна Україна, в Україні, Суми, місто Суми, в місті Суми, в Сумах, із міста Суми, із Сум, поруч із містом Суми, поряд із Сумами. Псел, річка Псел, на річці Псел, озеро Чеха, на озері Чеха, поруч із озером Чеха. Росія, країна Росія, їду в Росію, розташована в Росії, поряд із Росією.

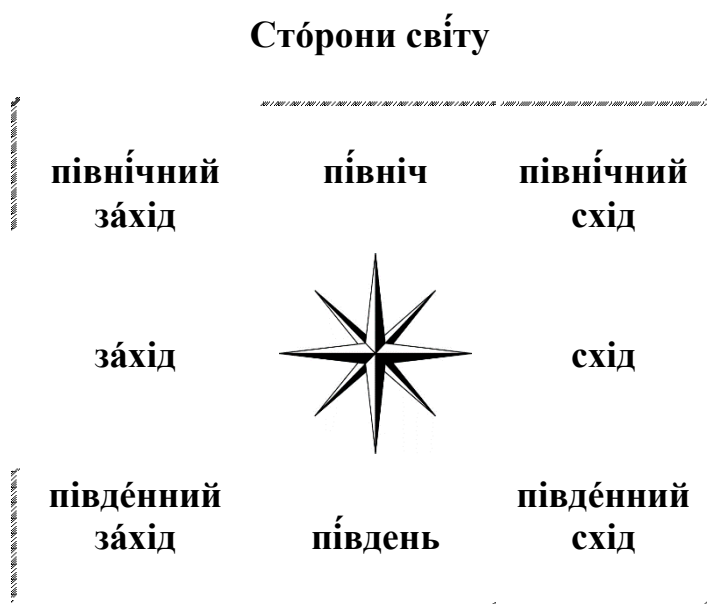
Завдання 5. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте слова - назви сторін світу.

Північ, південь, захід, схід. Північний, південний, західний, східний. Північний захід, північний схід, південний захід, південний схід. Північна частина, південна частина, східна частина, західна частина. На півночі, на півдні, на заході, на сході. Розташований на півночі, розташоване на півдні, розташована на сході, розташовані на північному сході, розташоване на південному сході, розташований на заході, розташована на північному заході, розташовані на південному заході.

Завдання 6. Проаналізуйте, запам'ятайте мовну інформацію

в.1	в.6	і // о
схід	на сході	
захід	на заході	
північ	на півночі	
південь	на півдні	

Завдання 7. Дивіться на схему. Назвіть сторони світу.

Завдання 8. Покажіть на мапі, де розташовані Суми та інші міста України. Говоріть за зразком.

Зразок: Місто Суми розташоване в Україні. Вонó розташоване на північному сході країни.

Мапа України

Мапа світу

Завдання 9. Покажіть на мапі світу, де розташована ваша

країна. Говоріть за зразками.

Зразок 1: Україна розташована в Європі. Вона розташована у центрі Європи.

Зразок 2: Україна розташована в центрі Європи. Вона розташована на заході від Росії, на сході від Німеччини, на півдні від Фінляндії, на півночі від Туреччини.

Завдання 10. Підтвердіть інформацію.

1. На північному сході України розташоване місто Суми. 2. Місто Суми розташоване на північному сході України. 3. Суми розташовані на північному сході країни. 4. Київ – столиця України. Київ розташований у центрі країни. 5. Центральна база нашого університету розташована на сході міста Суми. 6. Аграрний університет розташований на півдні міста Суми. 7. Україна розташована в центрі Європи. 8. Канада розташована на півночі Америки. 9. Судан розташований на сході Африки. 10. На сході Азії розташований Китай. 11. На південному заході Азії розташовані Ірак і Туреччина.

Завдання 11. Заперечте інформацію.

1. Україна розташована на сході Азії. 2. Місто Суми розташоване на північному сході Росії. 3. Центральна база нашого університету розташована на півдні міста. 4. Ірак розташований на північному сході Азії. 5. Київ розташований на сході України. 6. Судан розташований на північному сході Європи. 7. Туреччина розташована на північному сході Америки. 8. Нігерія розташована на північному сході Європи.

Завдання 12. Відповідайте на запитання, запитуйте за зразком.

1. Де розташована Україна? 2. Де розташовані Суми? 3. Де розташований Київ? 4. Де розташована Росія? 5. Де розташований наш університет? 6. Де розташований аграрний університет? 7. Де розташована твоя країна? 8. Де розташоване твоє місто? 9. Де розташована рідна країна твого друга? 10. Де розташоване рідне місто твого друга? 11. В якому місті ти навчався раніше? Де розташоване це місто? 12. Як називається столиця твоєї країни? Де вона розташована?

Завдання 13. Слухайте і повторюйте речення. Останній варіант запишіть.

Суми розташовані на північному сході. Суми розташовані на північному сході України. **Місто Суми розташоване на північному сході України.**

Завдання 14. Скажіть, напишіть, де розташовані твоє рідне місто і твоя рідна країна.

Завдання 15. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте слова.

Кордон, кордони, неподалік від кордону, поруч із кордоном, розташовані на кордоні, кордони країни, кордони міста, північні кордони, південні кордони, східні кордони, західні кордони, кордон із Росією, кордон із Україною, кордон із Польщею, неподалік від кордону з Росією. **Межувати**. Межує з чим, межують із чим, межує з Україною, межує з Росією, межує з Польщею.

Завдання 16. Зверніться до таблиці 5.1, 5.2, 5.3 на сторінці 113–115. Повторіть закінчення іменників в орудному відмінку (в. 5).

Завдання 17. Дивіться на карту (завдання 8). Прочитайте назви країн, із якими межує Україна. Прослухайте зразки висловлювань. Скажіть за зразками, які кордони має Україна.

Зразок 1: Україна розташована в центрі Європи. Поруч розташовані Росія, Білорусь, Польща, Молдова, Румунія. На сході України розташований кордон із Росією. На півночі розташований кордон із Білоруссю. На заході розташовані кордони з Польщею, Молдовою та Румунією. Місто Суми розташоване неподалік від кордону з Росією.

Зразок 2: Україна розташована в центрі Європи. Поруч розташовані Росія, Білорусь, Польща, Молдова, Румунія. Східна границя України – це кордон із Росією. Північний кордон України – це кордон з Білоруссю. Західні кордони України – це кордони з Польщею, Молдовою, Румунією. Місто Суми розташоване неподалік від кордону з Росією.

Зразок 3: Україна розташована в центрі Європи. Вона межує з різними країнами. На сході Україна межує з Росією. На півночі вона межує з Білоруссю. На заході Україна межує з Польщею, Молдовою та Румунією. Місто Суми розташоване на північному сході країни, неподалік від кордону з Росією.

Завдання 18. Покажіть на мапі світу кордони вашої країни і розкажіть про них за зразками попередньої вправи.

Завдання 19. Слухайте і повторюйте речення. Останній варіант запишіть.

Суми розташовані на північному сході України. Суми розташовані на північному сході України, неподалік від кордону. Суми розташовані на північному сході України, неподалік від кордону з Росією. **Місто Суми розташоване на північному сході України, неподалік від кордону з Росією.**

Завдання 20. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте слова.

Клімат. Клімат, помірний клімат, добрий клімат, спекотний клімат, холодний клімат, морський клімат, тропічний клімат. **Літо, зима.** Тёпле літо, спекотне літо, тёпла зима, холодна зима. **Влітку, взімку.** Тёпло влітку, спекотно влітку, тёпло взімку, холодно взімку. **Температура.** Температура, середня температура, середня річна температура, середня температура влітку, середня температура взімку. **Градус.** Один градус, плюс два градуси, мінус двадцять градусів. **Сніг, дощ.** Йде сніг, йде дощ, йдуть дощі, буває сніг, бувають дощі.

Завдання 21. Прочитайте і запам'ятайте граматичну інформацію. Проаналізуйте таблицю.

Слово **Суми** має форму множини. Вона змінюється як іменник у множині і узгоджується з прикметниками і дієсловами у множині. У словосполученні **місто Суми** змінюється лише слово **місто**.

Завдання 22. Порівняйте.

Таблиця 1.1

ВІДМІНОК	ФОРМА		РЕЧЕННЯ
	1	місто Суми	Суми
2	міста Суми	Сум	Неподалік від Сум розташований кордон. Неподалік від міста Суми розташована Охтірка.
3	місту Суми	Сумам	Сумам більш ніж 360 років. Місту Суми майже 400 років.

4	місто Суми	Суми	Іноземні студенти їдуть навчатися у Суми. На мапі ми бачимо місто Суми.
5	містом Суми	Сумами	Поруч із Сумами розташована Охтирка. Поруч із містом Суми розташований Глухів.
6	у місті Суми	у Сумах	У Сумах багато річок і озер. Я навчаюсь у місті Суми.

Завдання 23. Слухайте текст про клімат міста Суми. Відповідайте на запитання.

У Сумах гарний клімат. Зазвичай тут холодна зима і спекотне літо. Взимку часто буває сніг, а навесні та влітку йдуть дощі. Середня річна температура плюс шість градусів. Середня температура влітку плюс дев'ятнадцять-двадцять градусів. Середня зимова температура мінус вісім-дев'ять градусів.

1. Який клімат у Сумах? 2. Яка тут зазвичай буває зима? 3. Яке тут зазвичай буває літо? 4. Яка середня річна температура в Сумах? 5. Яка середня зимова температура в Сумах? 6. Яка середня річна температура в Сумах? 7. Коли в Сумах часто йдуть дощі? 8. Коли в Сумах часто йде сніг? 9. Що часто буває взимку? 10. Що часто буває влітку? 11. У вашому місті буває сніг? 12. У вашому місті часто йдуть дощі? 13. Яка середня зимова температура у вашому місті? 14. Яка середня річна температура у вашому місті?

Завдання 24. Розкажіть за аналогією про клімат вашого міста, вашої країни.

Завдання 25. Прослухайте речення два рази. Повторіть їх. Запишіть те, що ви запам'ятали.

У Сумах гарний клімат. Зазвичай тут холодна зима і спекотне літо. Взимку часто йде сніг, а влітку бувають дощі.

Завдання 26. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте слова і фрази.

Мальовничий, мальовни́ча, мальовни́че, мальовни́чі. Мальовни́чий, мальовни́чий бе́рег, мальовни́ча, мальовни́ча приро́да, мальовни́че, мальовни́че місце, мальовни́чі, мальовни́чі береги́.

Річка, річки́. Річка Псел, річка Дніпро́, вели́ка річка, мальовни́ча річка, широ́ка річка, глибо́ка річка, мале́нька річка, невели́чка річка, бага́то річо́к, кі́лька річо́

к. **О́зеро**, озéра, малéньке о́зеро, мальовни́че о́зеро, глибóке о́зеро, багáто озéр, кiлька рiчóк i озéр, три о́зера, п'ять озéр, поруч iз о́зером, неподалiк вiд о́зера. У Сумах багáто рiчóк i озéр.

Бéрег, берегi. Бéрег, бiля бéрега, на бéрезi, поруч iз бéрегом. Берегi, бiля берегiв, по берегáх, поряд iз берегáми, на берегáх, бéрег рiчки, берегi рiчки, бéрег о́зера, берегi о́зера, бéрег мóря, берегi мóря. Розташóваний на берегáх рiчки Псел, розташóване на берегáх рiчки Днiпрó, розташóвана на бéрезi мóря.

Сумчáни. Сумчáни, сумчáни лóблять, сумчáнам подóбається, вiдпочiнок сумчáн. Сумчáни лóблять своé мiсто.

Жiтель, жiтелi. Жiтель мiста, жiтелi мiста. Сумчáни – це жiтелi Сум. Українцi – це жiтелi України.

Завдання 27. Підтвердіть інформацію.

1. У Сумах краса́ва приро́да. 2. Тут дуже мальовни́ча приро́да. 3. Суми розташóванi на берегáх рiчки Псел. 4. Псел дуже мальовни́ча рiчка. 5. Рiчка Псел не дуже вели́ка, але́ дуже мальовни́ча. 6. Рiчка Псел роздiляе́ мiсто Суми на двi частiни. 7. Рiчка Псел роздiляе́ мiсто Суми на двi частiни – схiдну й за́хiдну. 8. У Сумах багáто рiчóк. 9. У Сумах багáто малéньких, але́ мальовни́чих рiчóк. 10. У мiстi Суми багáто озéр. 11. У Сумах багáто дуже мальовни́чих озéр. 12. У Сумах багáто рiчóк i озéр. 13. У Сумах багáто мальовни́чих рiчóк i краса́вих озéр. 14. Найбiльша рiчка назива́ється Псел. 15. Найбiльше о́зеро назива́ється о́зеро Чéха. 16. О́зеро Чéха розташóване в цéнтрi мiста. 17. О́зеро Чéха – одне́ з наймальовни́чих мiсць Сум. 18. Гурто́житок розташóваний на бéрезi о́зера Чéха. 19. О́зеро Чéха – це улюблене мiсце вiдпочiнку сумчáн. 20. Сумчáни лóблять вiдпочивáти на природi. 21. Сумчáни лóблять вiдпочивáти на бéрезi рiчки. 22. Сумчáнам подóбається вiдпочивáти на бéрезi о́зера. 23. Суми – зелéне мiсто. Тут багáто дерéв. 24. Суми – мальовни́че зелéне мiсто. Тут багáто дерéв i квiтiв. 25. Суми – мальовни́че зелéне мiсто. Тут багáто паркiв i садiв.

Завдання 28. Прослухайте текст про природу міста Суми. Відповідайте на запитання, зачитуйте.

У Сумах багáто рiчóк i озéр. Невели́ка, але́ дуже мальовни́ча рiчка Псел роздiляе́ мiсто на двi частiни – схiдну та за́хiдну. Найбiльше о́зеро назива́ється о́зеро Чéха. Воно́ розташóване у цéнтрi мiста. Всiм сумчáнам подóбається вiдпочивáти тут. На бéрезi о́зера Чéха розташóваний наш гурто́житок.

Суми – зелéне мiсто. Тут дуже мальовни́ча приро́да, багáто дерéв i квiтiв, паркiв i садiв. Цéнтрáльний мiський парк розташóваний у цéнтрi мiста.

1. У місті Суми є річки та озера?
2. Як називається найбільша річка міста?
3. Як це річка?
4. Як називається найбільше озеро міста?
5. Де воно розташоване?
6. Що розташоване на березі озера Чеха?
7. Як це озеро?
8. Чому кажуть, що Суми – зелене місто?
9. Як тут природа?
10. Тут багато дерев і квітів?
11. Тут багато парків і садів?
12. Де розташований центральний міський парк?

Завдання 29. Розкажіть за аналогією про природу свого міста, своєї країни. Розпитайте свого друга про природу його міста, його країни.

Завдання 30. Слухайте і повторюйте речення. Останній варіант запишіть.

Суми – зелене місто. Суми – мальовниче зелене місто. Суми – мальовниче зелене місто: тут багато дерев. Суми – мальовниче зелене місто: тут багато дерев і квітів. Суми – мальовниче зелене місто: тут багато дерев, квітів, парків. **Суми – мальовниче зелене місто: тут багато дерев і квітів, парків і садів.**

Завдання 31. Підтвердіть інформацію.

1. Місто Суми розташоване на північному сході України.
2. У Сумах гарний клімат.
3. Тут зазвичай буває спекотне літо.
4. Зима в Сумах дуже холодна.
5. Суми розташовані на берегах річки Псел.
6. Тут дуже мальовнича природа.
7. Суми – це зелене місто.
8. Суми розташовані неподалік від кордону з Росією.
9. У Сумах багато річок і озер.
10. Річка Псел розділяє місто Суми на дві частини – східну та західну.

Завдання 32. Заперечте.

1. Суми – це столиця України.
2. Київ розташований на північному сході України.
3. Суми розташовані на березі моря.
4. Неподалік від Сум розташований кордон із Туреччиною.
5. Україна розташована на сході Європи.
6. У Сумах немає річок і озер.
7. Суми – це дуже велике місто.
8. Тут морський клімат.
9. Суми розташовані на берегах річки Дніпро.
10. Наш гуртожиток розташований на березі річки.
11. Суми розташовані на північному заході України.
12. Суми розташовані на сході України.
13. Суми розташовані на півдні України.

Завдання 33. Дивіться на мапу світу. Запитуйте про те, де розташовані місто або країна.

Зразок: – Скажи, будь ласка, ти знаєш, де розташована Україна? – Так, знаю. Україна розташована у центрі Європи.

Завдання 34. Згадайте відмінкові форми іменників після слів зі значенням кількості.

Таблиця 1.2

скільки	відмінок	він	вона	воно
1(один, одна, одне)	+ в.1 однині	один парк	одна річка	одне озеро
2 (два), 3, 4	+ в.1 множині	два парки	–	–
2(дві, два), 3, 4	+ в. 2 однині	–	дві річки	два озера
5–20, 100..., скільки, багато, мало, кілька, декілька....	+ в.2 множині	п'ять парків	багато річок	скільки озер

Завдання 35. Слухайте і повторюйте фрази. Зверніть увагу на відмінкові форми іменників після слів зі значенням кількості.

Градус, один градус, два, три, чотири градуси, п'ять градусів, багато градусів, кілька градусів, скільки градусів. Скільки зараз градусів?

Річка, одна річка, дві, три, чотири річки, п'ять річок, багато річок, кілька річок, скільки річок. У Сумах багато річок.

Озеро, одне озеро, два, три, чотири озера, п'ять озер, багато озер, кілька озер, скільки озер. У місті Суми багато річок і озер.

Частина, одна частина, дві, три, чотири частини, п'ять частин, багато частин, кілька частин, скільки частин. Річка Псел розділяє місто на дві частини.

Міст, один міст, два, три, чотири мости, п'ять мостів, багато мостів, кілька мостів, скільки мостів. Скільки мостів на річці Псел?

Дерево, одне дерево, два, три, чотири дерева, п'ять дерев, багато дерев, скільки дерев, кілька дерев. У парку багато дерев.

Квіти, багато квітів, скільки квітів. У Сумах багато квітів.

Сад, один сад, два, три, чотири сади, п'ять садів, багато садів, кілька садів, скільки садів. У Сумах багато садів?

Парк, один парк, два, три, чотири парки, п'ять парків, багато парків, кілька парків, скільки парків. Скільки парків у Сумах?

Завдання 36. Відповідайте на запитання.

1. Скільки річок у місті Суми? 2. Скільки річок у Сумах? 3. Скільки озер у Сумах? 4. У Сумах є парки й сади? 5. У Сумах є квіти та дерева? 6. На річці Псел є мості? 7. Скільки зараз градусів? 8. Скільки тут градусів?

Завдання 37. Слухайте текст. Визначте ключові слова цього тексту.

Наше місто

Ми живемо, навчаємося і працюємо у невеликому українському місті Суми. Давайте познайомимося з ним. Подивіться на карту України. Ви бачите, що місто Суми розташоване на північному сході країни, неподалік від кордону з Росією. Тут гарний клімат. Зазвичай зимою тут холодно, а літо спекотне. У Сумах багато річок і озер. Невелика, але дуже мальовнича річка Псел розділяє місто на дві частини – східну та західну. Найбільше озеро міста називається озеро Чеха. Всім сумчанам подобається відпочивати тут.

Суми – зелене місто. Тут дуже мальовнича природа, багато дерев і квітів, парків і садів. Центральний міський парк розташований у центрі міста, на березі річки Псел.

Завдання 38. Виберіть правильну інформацію.

1	Суми – це велике українське місто.	
2	Суми розташовані на південному сході України.	
3	Суми розташовані на півночі України.	
4	Річка Псел розділяє місто на дві частини.	
5	У Сумах холодний клімат.	
6	Зазвичай тут дуже холодне літо.	
7	У Сумах є велика річка Псел, багато річок і озер.	
8	Наш гуртожиток розташований на березі річки Псел.	
9	У Сумах дуже мальовнича природа, багато парків і садів.	
10	Суми розташовані неподалік від кордону з Росією.	
11	У Сумах морський клімат, тому що Суми розташовані неподалік від моря.	
12	Найбільше й мальовниче озеро в Сумах називається озеро Чеха.	
13	Суми – найменше місто в Україні.	

Завдання 39. Відповідайте на запитання теми.

1. Де ти живеш і навчаєшся зараз? 2. Як називається це місто? 3. Це велике місто? 4. Це маленьке місто? 5. Як ти вважаєш, це велике або маленьке місто? 6. Ти згоден (згодна), що Суми невелике і немаленьке місто? 7. Твоє рідне місто велике або маленьке? 8. Як воно називається? 9. Як ти вважаєш, Суми – це мальовниче місто? 10. Суми розташовані на заході України? 11. Суми розташовані на півдні України? 12. Суми розташовані на сході України? 13. Суми знаходяться на південному заході України? 14. Де розташоване місто Суми? 15. Де розташований Київ – столиця України? 16. Де розташоване твоє рідне місто? На півночі, на півдні, на сході, на заході чи в центрі країни? 17. У Сумах спекотний клімат? 18. У Сумах морський клімат? 19. Який клімат у Сумах? 20. Який клімат у твоїй країні? 21. Який клімат у твоєму місті? 22. У Сумах тепла зима? 23. У Сумах спекотне літо? 24. Якé тут літо? 25. Якá тут зима? 26. Якí зима і літо в твоїй країні? 27. У Сумах є річки і озера? 28. Як називається найбільша річка, яка розділяє місто на дві частини? 29. Як ти вважаєш, річка Псел – це мальовнича річка? 30. Як називається найбільше озеро міста Суми? 31. Як ти думаєш, озеро Чеха – це мальовниче озеро? 32. У твоєму місті є річки і озера? Розкажи про них. 33. Можна сказати, що Суми – зелене місто? 34. Що значить – зелене місто? 35. У Сумах мальовнича природа? 36. Твоє місто – зелене? 37. Твоє місто – мальовниче?

Завдання 40. Прослухайте тексти про географію і клімат найбільшого, найкрасивішого і найкращого міста планети. Прочитайте тексти. Дайте відповіді на запитання.

Текст 1. Найбільше місто світу

На сході Китаю розташоване найбільше місто світу – Шанхай. Воно вважається південним містом, тому що розташоване на півдні від найбільшої річки Китаю – Янцзі. Річка Хуанпу розділяє місто на дві частини – східну та західну.

Шанхай має вологий субтропічний клімат. Улітку дуже часто бувають дощі, а взимку нерідко йде сніг. Деякі зими у Шанхаї особливо снігові. У Шанхаї чотири пори року – коротка і холодна зима, коротка і коротка весна, довге і спекотне літо і довга осінь, яка триває до Нового року. Взимку температура часто буває нижче нуля, а середня температура в липні і серпні становить +32°C. Історичні мінімум та максимум температур -10°C, +41°C. На початку літа зазвичай йдуть сильні дощі. Навесні погода дуже мінлива, а влітку

ма́йже завжди́ дуже́ спекóтно. Восе́ні в Шанха́ї зазвичай со́нячно і су́хо, лі́стя опада́є у листопа́ді.

1. Де розташований Шанха́й?
2. Чому́ Шанха́й у Кита́ї вважа́ється півде́нним мі́стом?
3. Яка́ річка́ розділя́є мі́сто на дві часті́ни?
4. Який́ клі́мат у Шанха́ї?
5. Коли́ у Шанха́ї бува́ють дощі́?
6. Коли́ тут бува́є сніг?
7. Скільки́ пір ро́ку у Шанха́ї?
8. Яка́ найдóвша порá ро́ку у Шанха́ї?
9. Яка́ тут середня́ зимóва температúра?
10. Яка́ тут середня́ рі́чна температúра?
11. Назві́ть історі́чні міні́мум та ма́ксимум температúр у Шанха́ї.
12. Коли́ у Шанха́ї опада́є лі́стя?

Текст 2. Найкрасиві́ше мі́сто сві́ту

Найкрасиві́шим мі́стом сві́ту вважа́ється столи́ця Фра́нції – Пари́ж. Він розташований на півні́чному за́ході кра́їни, на берега́х вели́кої рі́чки Сэ́ни, яка́ розділя́є мі́сто на дві часті́ни.

Пари́ж розташований у зо́ні помі́рного клі́мату. Середня́ рі́чна температúра тут стано́вить $+12^{\circ}\text{C}$. Найхолодні́ший міся́ць — сі́чень ($+4,7^{\circ}\text{C}$), а найспекóтні́ший — лі́пень або́ се́рпень ($+20^{\circ}\text{C}$). Найбі́льше дощів́ бува́є у тра́вні, а найме́нше — у лю́тому. Температúра ні́жче ніж 0°C вважа́ється в Пари́жі хо́лодом, а температúра ні́жче ніж -10°C вважа́ється екстремáльною. У цей пері́од мобілі́зуються соціáльні слúжби мі́ста для допо́мogi безприту́льним лю́дям.

1. Яке́ мі́сто є столи́цею Фра́нції?
2. Де розташова́не це мі́сто?
3. На берега́х яко́ї рі́чки розташований Пари́ж?
4. У зо́ні яко́го клі́мату розташований Пари́ж?
5. Який́ міся́ць у Пари́жі найхолодні́ший, а який́ найспекóтні́ший?
6. Коли́ в Пари́жі бува́є найбі́льше дощів́, а коли́ найме́нше?
7. Яка́ температúра в Пари́жі вважа́ється хо́лодом?
8. Яка́ температúра в Пари́жі вважа́ється екстремáльною?
9. Яка́ температúра вважа́ється екстремáльною у тво́єму рідному́ мі́сті?

Текст 3. Найкра́ще мі́сто сві́ту

Кана́дське мі́сто Ванку́вер вважа́ється одні́м із найкра́щих мі́ст на Землі́. Ванку́вер розташований на за́ході Кана́ди, на бе́резі океáну. Навко́ло мі́ста лежа́ть пре́красні лі́си і мальовні́чі го́ри Кордильє́ри. На верші́нах гір завжди́ сніг. Ванку́вер – це одне́ з найкрасиві́ших океáнських мі́ст сві́ту. Тут м'який

клімат, тому що Ванку́вер є частиною унікальної екосистеми – тропічного лісу. Тому літо тут тепле, але не спекотне, а взімку рідко йде сніг.

1. Яким містом вважається Ванку́вер? 2. Де він розташований? 3. Ванку́вер розташований на березі річки? 4. Що розташоване навколо міста? 5. Який тут клімат? 6. Чому у Ванку́вері м'який клімат? 7. Частиною якої екосистеми є Ванку́вер? 8. Які тут літо й зима?

Завдання 41. Повторюйте за викладачем. Запишіть слова. Перевірте.

Градус, межа, північ, північний схід, клімат, річка, озеро, дерево, дерева, квіти, саді, парки, мальовничий, житель.

Завдання 42. Повторюйте за викладачем. Запишіть фрази. Перевірте.

Розташований неподалік від кордону, розташоване на північному сході країни, гарний клімат, багато річок і озер, розділяє місто на дві частини, багато дерев і квітів, багато парків і садів, мальовнича природа, центральний міський парк, зелене місто.

1. 3. Лексико-граматичний практикум

Завдання 43. Напишіть слова, які називають сторони світу.

Завдання 44. Доберіть антоніми. Виконуйте за зразком.

Зразок: молодій-старій

Північ, захід, добрий, спекотно, зима, багато, некрасивий, холодний, великий, південний захід.

Завдання 45. Знайдіть у тексті 39 споріднені слова, запишіть їх. Виконуйте за зразком.

Зразок: студент-студентка, студентський.

Життя, північ, прикордонник, малюнок, річковий, береговий, частково, квітковий, назва, відпочинок, сумський, центр, кліматичний, дерев'яний.

Завдання 46. Утворіть прислівники. Виділіть суфікси. Виконуйте за зразком.

Зразок: повільний–повільно

Ча́стий, зима́, га́рний, ціка́вий, бага́тий, недалéкий, холо́дний, спекóтний, лі́то, звича́йний, до́брый.

Завдання 47. Виписіть із тексту 37 іменники, розподіліть їх за родами, утворіть форму множини. Проаналізуйте особливості утворення форм. Виконуйте за зразком.

Зразок:

він	вона́	вонó	воні́
гра́дус			гра́дуси
	часті́на		часті́ни
		мі́сто	міста́

Завдання 48. Утворіть від іменників форми родового відмінка (в. 2) однини і множини. Використовуйте граматичні таблиці. Виконуйте за зразком.

Зразок:

в.1	в.2 однині́	в.2 множині́
хто, що?	кого́, чо́го?	
гра́дус	гра́дуса	гра́дусів

Мі́сто, ма́па, краі́на, кордо́н, рі́чка, о́зеро, місце́, часті́на, сумча́нин, де́рево, парк, сад, бе́рег.

Завдання 49. Виписіть із тексту 37 всі прикметники. Утворіть родові форми і форми множини. Утворіть форми родового відмінка (в. 2) однини та множини. Утворіть форми місцевого відмінка (в. 6) однини та множини. Використовуйте граматичні таблиці 5.1, 5.2, 5.3 на с. 113-115. Проаналізуйте особливості утворення форм. Виконуйте за зразками.

Зразок 1:

Родовий відмінок

в.1		в.2 однині́		в.2 множині́	
який? яке́?	велі́кий, велі́ке	яко́го?	велі́кого	які́х?	велі́ких
яка́?	велі́ка	яко́ї?	велі́кої		
які́?	велі́кі				

Зразок 2:

Місцевий відмінок

в.1		в.6 одини́		в.6 множини́	
який? яке?	вели́кий, вели́ке	в яко́му?	у вели́кому	в які́х?	у вели́ких
яка́?	вели́ка	в які́й?	у вели́кій		
які́?	вели́кі				

Завдання 50. Визначте відмінок іменників і прикметників у словосполученнях. Виконайте за зразком.

6 2 1

Зразок: на бе́резі рі́чки Псел

Багато річок і озер, розділяє на західну і східну частини, на північному сході України, у центрі міста Суми, на березі озера, багато дерев і квітів, неподалік від кордону з Росією, подивіться на карту України, одне з найкрасивіших міст маленької країни.

*Завдання 51. Поставте іменники у потрібному відмінку після слів **неподалік, поруч з**.*

Зразок: неподалік від міста (в. 2), поруч із містом (в. 5).

Кордон, кордони, берег, береги, річка, річки, озеро, озера, Суми, парк, парки, центр, гуртожиток, гуртожитки.

Завдання 52. Повторіть інформацію вправи 34. Повторіть за таблицями 5.1, 5.2, 5.3 на с. 113–115 закінчення іменників у родовому відмінку (в. 2). Складіть словосполучення за зразком.

Зразок: 4, багато (місто) – чотири міста, багато міст

1. Скільки, 3, 4 (градус). 2. Кілька, 5 (річка). 3. Скільки, 2, 8 (озеро). 4. Сто, 1, 22 (дерево). 5. Мало, 1, 2 (гуртожиток). 6. Багато, 3 (сад). 7. Кілька, 4, 3 (країна).

Завдання 53. Відновіть слова. Вставте голосні букви.

Грдс, схд, зхд, пвнч, брг, клмт, крдн, рчк, тмпртр, мст, чстн, снг, дщ, цнтрльнй, злнй, влтк, взмк, зр, ззвчй.

Завдання 54. Відновіть слова.

Ім'єнники: півн, півд, з-д, с-д, корд, клі, рі, оз, ча, зи, лі, дер.

Прикм'єтники: невел, крас, мальо, півд, півн, схід, хол, спек, центр, зел.

Дієслова: розд, наз, навч, прац, подоб, познай.

*Завдання 55. Повторіть граматичну інформацію із вправ 21 і 22. Згадайте, як змінюється слово **Суми**. Вставте його у речення в потрібній формі.*

1. ... розташовані на північному сході України. 2. У ... добрий клімат. 3. Студенти приїхали у ... з різних країн світу. 4. Наш університет розташований у ... . 5. Ми любимо гуляти у ... . 6. Автобус із ... до Києва йде кожен день. 7. Поруч із ... розташована університетська база відпочинку.

*Завдання 56. Вставте слова **розташований, розташована, розташоване, розташовані** у потрібній формі.*

1. Місто Суми ... на північному сході України. 2. Озеро Чеха ... неподалік від центру. 3. Наш гуртожиток ... поруч із центром. 4. Україна ... в центрі Європи. 5. Судан ... в Африці. 6. Наш університет ... на сході міста. 7. Університети ... у різних кінцях міста. 8. Міські музеї ... в центрі міста. 9. На березі річки Псел ... центральна міська бібліотека.

Завдання 57. Вставте пропущені слова.

1. Суми розташовані на ... України. 2. Тут ... клімат. 3. Суми розташовані неподалік від ... з Росією. 4. Найбільша ... називається Псел. 5. Псел розділяє місто на дві ... . 6. У Сумах ... природа, тому що тут ... дерев і квітів, ... і садів.

Завдання 58. Вставте дієслова.

1. Наше місто ... Суми. 2. Річка Псел ... місто на дві частини. 3. Сумчани люблять ... на березі озера Чеха. 4. Узимку в Сумах часто ... сніг. 5. Найбільше озеро міста ... озеро Чеха. 6. Річка, яка ... місто Суми на дві частини, ... Псел. 7. Ми ..., ... і ... у невеликому українському місті. 8. Зазвичай у Сумах ... холодна зима. 9. Всім сумчанам ... відпочивати на березі озера Чеха.

Завдання 59. Відновіть текст. Вивчіть його.

Наше місто

Нев, але крас міс роз на пів с кр. Вонó роз недал від кор з Рос. Тут доб кл. Зим тут хол, а літ спек. У С баг річ і оз. Нев, але дуж мальов р Псел розд міс на 2 час. Найб оз назив оз Чеха. Всім сумч под відп тут. Суми зел міс. Тут дуж мальов пр, баг дер і кв, парк і сад. Центр міс парк розт у центр міс.

Завдання 60. Запишіть свою розповідь на диктофон. Проаналізуйте помилки.

Завдання 61. Складіть аналогічний текст про географію вашого міста, вашої країни. Запишіть його. Вивчіть, розкажіть. Проведіть презентацію.

УРОК 2

ІСТОРІЯ МІСТА СУМ

2.1. Словник уроку 2

1	багато років тому	many years ago	beaucoup d'années en arrière	yıllar önce	ko'p yillar oldin	عديده سنوات منذ	1
2	Бог	God	Dieu (m)	tanrı	Allah, Hudo	رب	2
3	багатий	rich	riche	zengin	boy	غني	3
4	бéрег	bank	bord (m)	kıyı	qirg'oq	ضفه	4
5	будівельник	builder	constructeur (m)	mimar	quruvchi	بناء	5
6	будувати-побудувати	to build	construire	kurmak	qurmoq	يبنى	6
7	вал	fort, strong hold	mur (m)	mil	val	معقلا رمح	7
8	вважати	to consider	compter	saymak, hesaplamak	sanamoq	يعد	8
9	вéжа	tower	tour (f)	kule	minora	برج	9
10	вiрити-повiрити	believe	croire	inanmak	ishonmoq	يصدق	10
11	влáда	power	pouvoir (m)	güç	hukumat	قوة	11
12	вогóнь	fire	feu (m)	ateş	olov	نار	12
13	вóрог	enemy	ennemi (m)	düşman	dushman	عدو	13
14	ворóта	gate	les portes (pl, f)	geçit , giriş , kapı	darvoza	بوابة	14
15	втрáта, втрáтити	loss, lose	perte, perdre	kayı, kaybetmek	yo'qotish	وتفقد ، خسارة	15
16	вчéний	scientist	savant (m)	bilim adamı	olim	عالم	16
17	герб	coat of arms	armes (pl, f)	arma	gerb	شعار الدولة	17
18	глибинá	depth	profondeur (f)	derinlik	tub (chuqurlik)	عمق	18
19	гóлос	voice	voix (f)	ses	ovoz (tovush)	صوت	19
20	гўдзик	button	bouton (m)	düğme	tugma	زر	20
21	давнiм-давнó	a long time ago	il y a beau temps	uzun zaman önce	qadim-qadimda	وقت بعيد	21
22	день народження	birthday	anniversaire (m)	doğum günü	tug'ulgan kun	يوم ميلاد	22
23	дерев'яний (-а,-е,-і)	wooden	en bois	ağaçtan	yog'ochdan	خشبي	23
24	держáва	state	état	devlet	davlat	الدولة	24

25	довжинá	length	longueur (f)	uzunluk	uzunlik	طول	25
26	довкóла	around	autour	etrafında	atrofida	حول	26
27	дуб, дубóвий(-а,-е,-і)	oak, oak	chêne (m), de chêne	meşe, meşeden	dub	سندیان	27
28	заснóваний(-а,-е,-і)	found	est fondé	temel	asoslangan	أساس	28
29	захищáти	to protect	protéger	korumak	himoya qilmoq	يحمي	29
30	збрóя	weapon	arme	silah	qurol	سلاح	30
31	земляний(-а,-е,-і)	earthly	de terre	topraktan	tuproq qilingan	أرضي	31
32	земнá кúля	globe	globe (m) terrestre	küre	yer shari	الكرة الأرضية	32
33	збóлото	gold	or (m)	altın	oltin	ذهب	33
34	знайтí	to find	trouver	bulmak	topmoq	أوجد	34
35	знак	sign	signe (m)	işaret	belgi,ishora	علامة	35
36	знáхідка	finding	trouvaille (f)	bulgu	topilma	إيجاد	36
37	знáння	knowledge	connaissance (f)	bilgi	bilim	معرفة	37
38	золотíй(-а,-е,-і)	golden	d'or	altından	oltından	ذهبي	38
39	канáл	channel	canal (m)	kanal	kanal	قناة	39
40	кáзка	fairy tale	conte (m) de fée	masal, öykü	ertak	حكاية خرافية	40
41	кидáти-кíнути	throw	cesser, jeter	bırakmak, atmak	tashlamoq	رمي	41
42	кам'яний(-а,-е,-і)	stony	en pierre	kayadan	toshli	حجري	42
43	козáк	cossack	cosaque (m)	kazak	qozoq	بطل	43
44	латíньський(-а,-е,-і)	latin	latin	latince	lotincha	لاتيني	44
45	легéнда	legend	légende (f)	efsane	afsona	أسطورة	45
46	лівий(-а,-е,-і)	left	gauche	sol	chap	يساري	46
47	ліс	forest	bois (m)	orman	o`rmon	غابه	47
48	ма́йже	almost	presque	neredeyse	hisob, taxminan	تقريبا	48
49	монéта, монéтка	coin, (small) coin	pièce (f), pièce (f) de monnaie	sikke	tanga,tangacha	عملة	49

50	мóре	sea	mer (f)	deniz	dengiz	بحر	50
51	мріяти	dream	rêver à	rüya	orzu qilmoq	حلم	51
52	мур	wall	mur (m)	duvar	tosh devor	جدار	52
53	надсилáти-надіслáти	to send	envoyer	gönderme-göndermek	yubormoq	يرسل	53
54	на́зва	name	nom (m)	isim	nomlanishi	تسميه	54
55	народі́тися	to be born	naître	doğmak	tug`ulmoq	ولاده	55
56	незвичáйно	unusually	extraordinairement	sıradan olmayan	g`ayritabiiy	إستثنائي	56
57	обвивáти	wrap up; twine	enlacer; enrouler	sicim yuvarlak	o`ramoq	يلتف حول	57
58	оди́ноко	lonely	solitairement	yalnız	yolg`izlik	وحيد	58
59	особлі́во	especially	particulièrement	özellekle	asosan	خصوصا	59
60	офіці́йний(-а,-е,-і)	official	officiel	resmi	ijtimoiy	رسمي	60
61	пам'я́тний(-а,-е,-і)	memorable	mémorable	unutulmaz	unutilmas	متذكر	61
62	поду́мати	to think	penser	düşünmek	o`ylab ko`rmoq	تفكير	62
63	популя́рний(-а,-е,-і)	popular	populaire	popüler	taniqli	مشهور	63
64	прибл́ізно	approximately	environ	yaklaşık	tahminan	حول	64
65	прямоку́тний(-а,-е,-і)	rectangular	rectangulaire	dikdörtgen	to`g`ri burchak	مستطیل	65
66	пта́х	bird	oiseau (m)	kuş	qush	طائر	66
67	по́над	over	plus de	fazla	oshiqroq	اکثر من	67
68	по́тяг	train	train (m)	tren	poyezd	قطار	68
69	символізу́вати	to symbolize	symboliser	sembolize etmek	anglatmoq	يرمز	69
70	си́ла	power	force (f)	güç	kuch	قوه	70
71	си́льний(-а,-е,-і)	strong	fort	güçlü	kuchli	قوي	71
72	си́мвол	symbol	symbole (m)	sembol	belgi (simvol)	رمز	72
73	солда́т	soldier	soldat (m)	asker	askar	جندي	73
74	ствóрений(-а,-е,-і)	created	est créé, -e	yaratılmış	tashkil topdi	مخلوق (مصنوع)	74

75	стіна	wall	mur (m)	duvar	devor	جدار	75
76	століття, сторіччя	century	siècle	yüzyıl	asr	مئة عام , قرن	76
77	стрічка	tape	bande (f)	şerit	lenta	شريط	77
78	сум	sadness	tristesse (f)	üzüntü	g`amlık,	أسى	78
79	сумний(-а,-е,-і)	sad	triste	üzgün	hafa (g`amgin)	حزين	79
80	сумувати	to be sad	être triste	üzülmek	g`amgin bo`lmoq	يحزن	80
81	схожий(-а,-е,-і)	alike	est semblable	benzer	o`xshash-o`xshagan	مثل . مشابه	81
82	тобто	that is to say	c'est-à-dire	yani	yani	يعني	82
83	так що	so that	de sorte que	e yani	hullas	هكذا يعني	83
84	угору (куді), угорі (де)	up (where to); at the top (where)	en haut (où), au dessus (d'où)	yukarı(nereye), yukarda(nerede)	tepaga tepada	أعلى	84
85	уніз (куді), унизú (де)	down (where to) at the bottom (where)	en bas (où), en bas (où)	aşağı (nereye) aşağıda (nerede)	pastga pasda	أسفل	85
86	фортеця	fortress	forteresse (f)	kale	qal`a	قلعة	86
87	цар, царіця	tsar (king), tsarina (queen)	roi (m), impératrice (f)	kral, kraliçe	qirol, qirolicha	ملك , الملكة	87
88	цérква	church	église (f)	klise	ibodatxona	معبد	88
89	чóрний(-а,-е,-і)	black	noir	siyah	qora	أسود	89
90	ширина	width	largeur (f)	genişlik	eni	عرض	90
91	щаслівий(-а,-е,-і)	happy	heureux	mutlu	baxtli	سعيد	91
92	щáстя	happiness	bonheur (m)	mutluluk	baxt	سعادته	92
93	щит	shield	bouclier(m)	kalkan	qalqon	درع	93
94	являти собію	to represent	représente	kendisiyle sunuyor	hisoblanmoq	تمثل	94

2. 2. Мовленнєвий практикум

Завдання 1. Перекладіть і вивчіть нові слова уроку, повторіть вже відомі.

Завдання 2. Повторіть комунікативні фрази (таблиця 5.12 на с. 128–131).

Завдання 3. Повторіть інформацію з таблиці 5.8 (с.123–124). Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте, як вимовляються порядкові числівники.

Завдання 4. Читайте, аналізуйте, запам'ятовуйте граматичну інформацію.

У складених порядкових числівниках відмінюється лише останнє слово: тисяча дев'ятсот шістдесят **перший** – у тисяча дев'ятсот шістдесят **першому**; з тисяча дев'ятсот шістдесят **першого**.

Завдання 5. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте слова, словосполучення.

Починається з першого року, починається з другого року, починається з третього року, починається з четвертого року, починається з п'ятого року, починається з шостого року, починається з сьомого року, починається з восьмого року, починається з дев'ятого року, починається з десятого року. Багато років тому, кілька років тому, скільки років тому, п'ятсот років тому.

Завдання 6. Читайте, аналізуйте, запам'ятовуйте граматичну інформацію.

У майбутньому часі перед прикметниками та дієприкметниками, які виконують функцію присудка, вживаються форми дієслова **бути**:
Приходьте, ми **будемо раді** вам!

Завдання 7. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте слова, словосполучення.

Заснований, заснована, засноване, засновані. Місто було засноване, країна була заснована, підготовче відділення було засноване, факультети засновані. Заснований першого року, заснований другого року, заснований третього року, була заснована четвертого року, заснована п'ятого року, заснована шостого року, засноване сьомого року, засноване восьмого року, були засновані дев'ятого року, засновані десятого року.

Завдання 8. Підтвердіть інформацію. Використовуйте формули згоди.

А. 1. Місто Суми засноване тисяча шістьсот п'ятдесят п'ятого (1655) року. 2. Сумський державний університет заснований тисяча дев'ятсот сорок восьмого (1948) року. 3. Київ заснований приблизно вісімсот восьмидесятого (880) року. 4. Підготовче відділення СумДУ засноване тисяча дев'ятсот дев'яносто першого (1991) року. 5. Медичний інститут СумДУ заснований тисяча дев'ятсот дев'яносто першого (1991) року. 6. Суми засновані на берегах річок Сумка і Псел.

Б. 1. Історія міста Суми починається з тисяча шістьсот п'ятдесят п'ятого (1655) року. 2. Історія СумДУ починається з тисяча дев'ятсот сорок восьмого (1948) року. 3. Історія Києва починається приблизно з вісімсот восьмидесятого (880) року. 4. ПВ працює з тисяча дев'ятсот дев'яносто першого (1991) року.

В. 1. Місто Суми засноване приблизно чотиреста (400) років тому. 2. Сумський державний університет заснований приблизно сімдесят (70) років тому. 3. Київ заснований приблизно тисячу (1000) років тому. 4. Підготовче відділення СумДУ засноване двадцять п'ять (25) років тому. 5. Медичний інститут СумДУ заснований приблизно двадцять п'ять (25) років тому. 6. Суми засновані приблизно чотиреста (400) років тому на берегах річок Сумка і Псел.

Г. 1. Місту Суми майже 400 років. День народження міста другого вересня. 2. Сумському державному університету понад сімдесят (70) років. 3. Києву близько тисячі (1000) років. День народження Києва буває в травні. 4. Підготовчому відділенню СумДУ майже двадцять п'ять (25) років. 5. Медичному інституту СумДУ приблизно двадцять п'ять (25) років. 6. Україні понад двадцять п'ять (25) років. День народження України двадцять четвертого серпня.

Завдання 9. Згадайте, як правильно назвати дату (таблиця 5.8 на с. 123–124). Дайте повні відповіді на запитання. Запитуйте за зразком.

А. 1. Коли засновані Суми? 2. Коли заснований СумДУ? 3. Коли засноване місто Київ? 4. Коли засноване підготовче відділення СумДУ? 5. Коли заснований медичний інститут СумДУ? 6. Що засноване 1991 року? 7. Ти знаєш, коли засноване твоє рідне місто? 8. Коли починається історія міста Суми? 9. З якого року починається історія СумДУ? 10. Скільки років працює ПВ? 11. З якого року починається історія твого міста?

Б. 1. Скільки років тому були засновані Суми? 2. Скільки років тому був заснований Київ? 3. Скільки років тому був заснований наш університет?

4. Скільки років тому було засноване підготовче відділення СумДУ? 5. Скільки років тому було засноване твоє рідне місто? 6. Скільки років тому був заснований медичний інститут СумДУ?

В. 1. Скільки років місту Суми? 2. Скільки років Києву? 3. Скільки років Україні? 4. Скільки років СумДУ? 5. Скільки років медичному інституту СумДУ? 6. Скільки років підготовчому відділенню СумДУ? 7. Скільки тобі років? 8. Скільки років твоїй сестрі? 9. Скільки років твоєму другу? 10. Скільки приблизно років Сумам? 11. Коли день народження Сум? 12. Коли день народження України? 13. Ти знаєш, коли день народження твого міста? 14. Коли твій день народження?

Завдання 10. Дайте відповідь на запитання за зразком.

Зразок: З якого року починається історія міста Суми? – Історія міста Суми починається з тисяча шістсот п'ятдесят п'ятого року.

1. З якого року починається історія Сумського державного університету? 2. З якого року починається історія Києва? 3. З якого року починається історія нашого підготовчого відділення? 4. З якого року починається історія медичного інституту СумДУ? 5. З якого року починається історія твого міста?

Завдання 11. Запитуйте, відповідайте на запитання за зразком.

Зразок 1: – Факультет заснований 1992 року?

– Так, він заснований 20 років тому.

Зразок 2: – Місто засноване 880 року?

– Так, йому більш ніж тисяча років.

Завдання 12. Прочитайте числівники.

1991 рік, у 1991 році, 1991 року, 2012 рік, у 2012 році, 2012 року, 2013 рік, у 2013 році, з 2013 року, 1655 рік, у 1655 році, 1655 року, 1652 рік, у 1652 році, 1652 року, 880 рік, у 880 році, з 880 року, 1147 рік, у 1147 році, з 1147 року.

Завдання 13. Слухайте текст. Скажіть, що думають історики про те, коли засновано місто Суми. Як ви думаєте, чи можна назвати точну дату заснування міста?

Місту Суми більш ніж триста шістдесят (360) років. Історики вважають, що Суми були засновані тисяча шістсот п'ятдесят другого (1652) або тисяча шістсот п'ятдесят п'ятого (1655) року. Тому історія міста починається з тисяча шістсот п'ятдесят п'ятого (1655) року. Тобто місто Суми було засноване більш ніж триста шістдесят (360) років тому. День народження міста другого вересня.

Завдання 14. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте слова, словосполучення.

Зóлото. Із зóлото́м, сýмки із зóлото́м, три сýмки із зóлото́м.

Знайті́, знайде́, знайдуть, знайдіть, знайшов, знайшла́, знайшли́. Знайшли́ зóлото, знайшли́ сýмки, знайшли́ сýмки із зóлото́м, знайшли́ три сýмки із зóлото́м.

Щастя́, щасли́вий. Сі́мвол ща́стя, бажа́ю ща́стя, бага́то ща́стя.

Щасли́вий, щасли́вий час, щасли́ва, щасли́ва люди́на, щасли́ве, щасли́ве життя́, щасли́ві, щасли́ві роки́.

Зна́хідка. Зна́хідки, щасли́ва зна́хідка, ціка́ва зна́хідка.

Зна́к. Зна́ки, до́брый зна́к, щасли́вий зна́к, м'яки́й зна́к, доро́жний зна́к. Така́ зна́хідка – щасли́вий зна́к.

Герб. Ге́рб мі́ста, ге́рб краї́ни, ге́рб університе́ту, ге́рб медично́го інституту́, держа́вний ге́рб, держа́вний ге́рб Украї́ни, ге́рб Сум, ге́рб мі́ста Сýми.

Сі́мвол. Сі́мвол мі́ста, сі́мвол краї́ни, сі́мвол університе́ту. Ге́рб – це сі́мвол.

Будіве́льник, будіве́льники, будува́ти, побудува́ти. Будува́ти мі́сто, будува́ти форте́цю, побудува́ти мі́сто.

Бага́тий. Бага́тий, бага́тий ді́м. Бага́та, бага́та приро́да, бага́та мо́ва. Бага́те, бага́те мі́сто, бага́те сло́во, бага́те життя́, бага́те се́рце. Бага́ті, бага́ті лю́ди, бага́ті краї́ни.

Ві́рити. Ві́рю, ві́риш, ві́римо, ві́рить у Бо́га, ві́рю у коха́ння, ві́рять дру́зам.

Завдання 15. Читайте, аналізуйте, запам'ятовуйте граматичну інформацію.

Якщо в реченні вказано дію, яку виконує невідома особа, то суб'єкт-підмет не вживається, а дієслово-присудок вживається у формі множини третьої особи або минулого часу. Тобто в такому реченні немає іменника в називному відмінку (в.1):

Таку знахідку **вважають** (всі, люди) добрим знаком.
Місто Суми **заснували** (люди, будівельники) 1655 року.

Завдання 16. Підтвердіть інформацію. Використовуйте формули згоди.

1. Суми – місто не молоде і не старе. 2. Багато років тому тут знайшли три сумки із золотом. 3. Три сумки із золотом – це щаслива знахідка. 4. Три сумки із золотом – це щасливий знак. 5. Така знахідка – це щасливий знак. 6. На цьому місці вирішили побудувати місто. 7. Місто вирішили будувати на цьому місці, тому що тут знайшли три сумки із золотом. 8. Місто вирішили будувати на цьому місці, тому що така знахідка – це добрий знак. 9. Це була

щаслива знахідка. 10. Люди вірили, що така знахідка – це щасливий знак. 11. Люди вірили, що три сумки із золотом – це щасливий знак. 12. Будівельники вірили, що життя в новому місті буде щасливе. 13. Будівельники вірили, що життя в новому місті буде багате. 14. Сумчани вірили, що життя в новому місті буде щасливе і багате. 15. Герб міста Суми – три сумки із золотом. 16. На гербі міста Суми – три сумки із золотом.

Завдання 17. Дайте повні відповіді на запитання. Запитуйте один одного, відповідайте на запитання.

1. Місто Суми молоді? 2. Місто Суми старі? 3. Три сумки із золотом тут знайшли багато років тому? 4. Три сумки із золотом знайшли на березі річки? 5. Три сумки із золотом – це щаслива знахідка? 6. Три сумки із золотом – це щасливий знак? 7. Місто вирішили побудувати на березі річки? 8. Герб міста – це три сумки із золотом? 9. Будівельники вірили, що така знахідка – це щасливий знак? 10. Будівельники вірили, що життя в новому місті буде щасливе? 11. Будівельники вірили, що життя в новому місті буде багате?

Завдання 18. Заперечте.

1. Місто Суми – одне з найстаріших міст України. 2. Місто Суми – одне з наймолодших міст України. 3. Герб міста Суми – це річка Псел. 4. Суми засновані тисяча вісімсот вісімдесят восьмого (1888) року. 5. Місту майже вісімсот (800) років. 6. На березі річки знайшли нафту. 7. Золото знайшли на березі озера. 8. Золото – це нещаслива знахідка. 9. У міста Суми немає герба. 10. Кожна знахідка – щаслива.

Завдання 19. Дайте повні відповіді на запитання. Запитуйте один одного, відповідайте на запитання.

1. Скільки років Сумам? 2. Яке це місто? 3. Що знайшли на березі річки Псел? 4. Що люди подумали про таку знахідку? 5. Чому місто називається Суми? 6. Чому на цьому місці вирішили побудувати місто? 7. У що вірили будівельники міста? 8. Що є на гербі міста Суми? 9. Ти віриш у цю історію?

Завдання 20. Згадайте відмінкові форми іменників після слів зі значенням кількості.

Таблиця 2.1

скільки	відмінок	він	вона́	вонó
1(одін, одна́, одне́)	+ в.1 однини́	одін рік	одна́ тисяча	одне́ сло́во
2 (два), 3, 4	+ в.1 множини́	два ро́ки	–	–
2(дві, два), 3, 4	+ в. 2 однини́	–	дві́ тисячі́	два сло́ва
5-20, 100..... скільки, багáто, мáло, кілька, декілька....	+ в.2 множини́	п'ять ро́ків	багáто тисяч	скільки слів

Завдання 21. Слухайте і повторюйте фрази. Зверніть увагу на відмінкові форми іменників після слів зі значенням кількості.

Рік, одін рік, два, три, чоти́ри ро́ки, п'ять ро́ків, багáто ро́ків, декілька ро́ків, скільки ро́ків. Скільки ро́ків Сума́м?

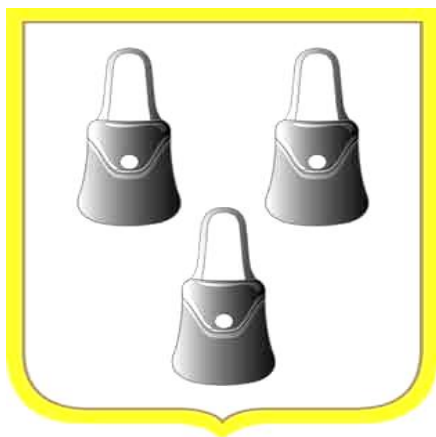
Річка, одна́ річка, дві, три, чоти́ри річки, п'ять річо́к, багáто річо́к, кілька річо́к, скільки річо́к. Скільки річо́к у Сума́х?

Сумка, одна́ сумка, дві, три, чоти́ри сумки, п'ять сумо́к, багáто сумо́к, кілька сумо́к, скільки сумо́к. Скільки сумо́к на гербі́?

Озеро, одне́ озеро, два, три, чоти́ри о́зера, п'ять озе́р, багáто озе́р, кілька озер, скільки озе́р. Скільки озе́р у Сума́х?

Місто, одне́ місто, два, три, чоти́ри міста́, п'ять міст, багáто міст, кілька міст, скільки міст. Скільки міст в Украї́ні?

Завдання 22. Прочитайте опис герба міста Суми. Відповідайте на запитання. Запитуйте за зразком.

Герб – це офіційний символ міста, країни, університету, сім'ї. Герб міста Суми був створений тисяча сімсот сімдесят п'ятого (1775) року, майже двісті п'ятдесят (250) років тому. Він має форму прямокутного щита. На щиті три сумки: дві сумки – вгорі, а одна – вниз. Сумки чорного кольору. На кожній сумці є золотий гудзик.

1. Що таке герб? 2. Коли був створений герб міста Суми? 3. Яку форму має герб міста Суми?

4. Що є на щиті? 5. Як розташовані сумаки? 6. Якого вони кольору? 7. Що є на кожній сумці? 8. Скільки років тому був створений герб міста Суми? 9. Як ви думаєте, що в сумках?

Завдання 23. Опишіть герб міста Суми. Говоріть, показуйте.

Завдання 24. Слухайте текст. Скажіть, що думають історики про назву міста Суми.

Історики вважають, що місто називається Суми, тому що воно засноване на берегах трьох річок. Найбільша річка Псел, яка і тепер розділяє місто на дві частини. Одна з маленьких річок називалася Сума, а інша – Сумка. Місто отримало своє ім'я від назв цих річок.

Завдання 25. Скажіть, що вважають історики.

Зразок: Іноземні студенти кажуть, що українська мова дуже легка. А науковці вважають, що це одна з найважливіших іноземних мов.

1. Сумчани кажуть, що їхнє місто засноване точно тисяча шістьсот п'ятдесят п'ятого (1655) року. А як вважають історики?

2. Сумчани думають, що назва «Суми» утворена від слова «сумка», тому що багато років тому тут знайшли три сумки із золотом. А як вважають історики?

Завдання 26. Слухайте текст. Визначте, запишіть ключові слова цього тексту.

Суми – місто не молоде і не старе. Йому більш ніж триста шістьдесят (360) років. Історики вважають, що Суми засновані тисяча шістьсот п'ятдесят другого (1652) або тисяча шістьсот п'ятдесят п'ятого (1655) року. Тому історія міста починається приблизно з тисяча шістьсот п'ятдесят п'ятого (1655) року. День народження міста другого вересня.

Чому місто називається Суми? Сумчани люблять розповідати таку історію. Багато років тому на березі річки знайшли три сумки із золотом. Люди подумали, що така знахідка – добрий знак, і вирішили побудувати тут місто. Будівельники вірили, що життя у новому місті буде щасливе і багате. Герб Сум – це три сумки із золотом.

Історики вважають, що місто називається Суми, бо воно засноване на берегах річок Псел, Сума і Сумка. Місто отримало своє ім'я від назв цих річок.

Завдання 27. Перевірте, як ви зрозуміли текст. Виберіть правильну інформацію.

1	Суми засновані тисяча шістьсот сімдесят п'ятого (1675) року.	
2	День народження Сум – другого жовтня.	
3	Суми – дуже молоде місто.	
4	Суми засновані на берегах річок Псел, Сума і Сумка.	
5	Герб міста – три сумки червоного кольору.	
6	Люди не вірили, що три сумки із золотом – щасливий знак.	
7	Історія міста починається приблизно з тисяча шістьсот шістьдесят	
8	Сумчани люблять розповідати історію про дві сумки.	
9	Суми – дуже старе місто.	
10	Будівельники вірили, що життя в місті буде щасливе й багате.	
11	Місто Суми отримало свою назву від назви річки.	

Завдання 28. Відповідайте на запитання. Використовуйте фрази: Я думаю, що ... Мені здається, що ... Я вважаю, що ...

1. Суми молоде місто? 2. Суми старе місто? 3. Як це місто? 4. Коли засновано місто Суми? 5. Коли засновано твоє місто? 6. З якого року починається історія міста Суми? 7. З якого року починається історія твого міста? 8. Скільки років Сумам? 9. Скільки років твоєму місту? 10. Коли день народження міста Суми? 11. Коли день народження твого міста? 12. Що знайшли на березі річки Псел багато років тому? 13. Скільки сумок знайшли на березі річки Псел багато років тому? 14. Що було в цих сумках? 15. Чому місто називається Суми? 16. Чому вирішили будувати місто на цьому місці? 17. Про яке життя мріяли люди? 18. Що ти знаєш про назву свого міста? 19. Який герб міста Суми? 20. Який герб твого міста? 21. Який герб твоєї країни?

Завдання 29. Вимовляйте за викладачем і записуйте слова.

Історія, заснований, герб, символ, знак, золото, будівельник, щит, щастя, щасливий, багатий, знахідка, знайшли, приблизно, майже, життя, ім'я, побудувати.

Завдання 30. Вимовляйте за викладачем і записуйте фрази.

Багато років тому, на березі річки, день народження, знайшли три сумки, знайшли сумки із золотом, щаслива знахідка, щасливе життя, щасливий знак, багате життя, герб міста Суми, історики вважають, отримав своє ім'я, назва річки, легенда про три сумки.

Завдання 31. Вимовляйте за викладачем речення і запишіть їхній повний варіант.

1. Суми – місто не молодé. Суми – місто не старé. **Суми – місто не молодé і не старé.**

2. Суми засновані тисяча шістсот п'ятдесят другого (1652) року. Суми засновані тисяча шістсот п'ятдесят п'ятого (1655) року. Суми засновані тисяча шістсот п'ятдесят другого (1652) або тисяча шістсот п'ятдесят п'ятого (1655) року. **Історики вважають, що Суми засновані тисяча шістсот п'ятдесят другого (1652) або тисяча шістсот п'ятдесят п'ятого (1655) року.**

3. Знайшли три сумки. Знайшли три сумки із золотом. На березі річки знайшли три сумки із золотом. На березі річки Псел знайшли три сумки із золотом. **Багато років тому на березі річки Псел знайшли три сумки із золотом.**

4. Така знахідка – добрий знак. Вони подумали, що така знахідка – добрий знак. Вони подумали, що така знахідка – добрий знак, і вирішили побудувати місто. **Вони подумали, що така знахідка – добрий знак, і вирішили побудувати тут місто.**

5. Життя у новому місті буде щасливе. Життя у новому місті буде багате. Життя у новому місті буде щасливе і багате. **Будівельники вірили, що життя у новому місті буде щасливе і багате.**

Завдання 32. Прослухайте дві легенди про назву міста. Зрозумійте основний зміст текстів, не звертаючи уваги на незнайомі слова. Прочитайте тексти. Випишіть незнайомі слова. Перекладіть їх, запам'ятайте. Відповідайте на запитання.

Легенда перша

Легенда про три сумки

Жителі міста дуже люблять розповідати легенду про три сумки. Ось вона. Багато років тому на березі річки у дубовому лісі знайшли три сумки із золотом. Люди подумали, що така знахідка – це щасливий знак. І вони вирішили побудувати тут місто – на берегах трьох річок, у дубовому лісі. Тому герб міста – це три сумки із золотом. Символ міста – фонтан "Сумка". Це один із наймолодших пам'ятних знаків міста, який швидко став популярним. Фонтан "Сумка" розташований в історичному центрі. Сумчани та гості міста дуже люблять

це красиве місце. Усім подобається зустрічатися тут, фотографуватися, кидати монетки у воду. Кажуть, що це на щастя.

1. Як ти думаєш, легенда – це правда чи казка? 2. Ти любиш легенди? 3. Яку легенду люблять розповідати жителі міста Суми? 4. Що знайшли у дубовому лісі на березі річки? 5. Скільки сумок із золотом знайшли в дубовому лісі на березі річки? 6. Де знайшли три сумки із золотом? 7. Що було в сумках? 8. Коли це було? Коли знайшли три сумки із золотом? 9. Що люди подумали про знахідку? 10. Чому люди подумали, що така знахідка – це щасливий знак? 11. Чому люди вирішили будувати тут місто, на березі річки, у дубовому лісі? 12. Як ти вважаєш, знайти золото – це щасливий знак? 13. Як ви думаєте, знайти золото – це добре чи погано? 14. У вас були щасливі знахідки? 15. Який герб міста Суми? 16. Який пам'ятний знак є символом міста? 17. Чому люди люблять кидати монетки у воду? 18. Що кажуть, коли кидують монетки у воду?

Легенда друга
Сумна легенда про те, чому в Сумах найкрасивіші дівчата.

Рачков Микола Юхимович (1825–1895). Дівчина-українка

Багато років тому місто Суми будували українські солдати – козаки. Як і інші українські міста на лівому березі Дніпра, Суми спочатку були фортецею, тому що треба було захищати країну від ворогів. Тут жили тільки козаки. У них було важке життя. Тому вони написали лист царіці Катерині Другій. Вони писали, що їм самотньо без родин, що вони сумують без дружин і дітей. Тому і своє місто козаки називали Суми – сум, журба, печаль. І царіця відправила до Сум найкрасивіших дівчат. У нових родинах народилися надзвичайно красиві діти, особливо дівчатка. Ось чому в Сумах і зараз такі красиві дівчата.

1. Ким засноване місто Суми? 2. Хто такі козаки? 3. Чому на лівому березі Дніпра будували фортеці? 4. Чим спочатку були Суми? 5. Хто тут жив спочатку? 6. Яке життя було в козаків? 7. Кому козаки написали листа? 8. Що козаки писали царіці? 9. Якою мовою писали лист козаки? 10. Кого Катерина Друга відправила до Сум?. 11. Які діти були в нових родинах? 12. Які дівчата в місті Суми? 13. Як називається портрет? 14. Яка дівчина на портреті? 15. Які дві легенди про назву міста ви дізналися? 16. А що думають історики про назву міста Суми? 17. Яка з легенд тобі більше сподобалася?

Завдання 33. Слухайте речення. Запишіть числову інформацію. Відновіть текст, використовуючи записане.

Історія міста Суми в датах і числах

1. Місто Суми засноване приблизно тисяча шістьсот п'ятдесят п'ятого (1655) року. Тоді в Сумах жили сто (100) родин. 2. Сумам понад триста шістьдесят (360) років. 3. Герб Сум є офіційним гербом міста з тисяча сімсот сімдесят п'ятого (1775) року. 4. Тисяча шістьсот сімдесят восьмого (1678) року навколо міста були дерев'яний мур, земляний вал і канал із водою. Їх довжина була більше ніж сім (7) кілометрів. Глибина й ширина каналу становили три (3) метри. У міському мурі було вісім (8) воріт. Фортеця Суми мала двадцять сім (27) веж. 5. Найстаріша кам'яна будівля міста – Воскресенська церква. Вона побудована тисяча сімсот другого (1702) року. 6. Найбільший завод міста заснований тисяча вісімсот п'ятдесят дев'ятого (1859) року. Він працює і тепер. 7. Перша сумська міська бібліотека почала працювати тисяча вісімсот шістьдесятого (1860) року. 8. Сумська міська пошта почала працювати тисяча вісімсот сімдесят сьомого (1877) року. 9. Тисяча вісімсот шістьдесят дев'ятого (1869) року в Сумах заснований перший в Україні цукровий завод. 10. У грудні тисяча вісімсот сімдесят восьмого (1878) року через Суми пройшов перший потяг. 11. На початку двадцятого століття в місті було дев'ять (9) площ та сто двадцять дві (122) вулиці. 12. Тисяча дев'ятсот п'ятого (1905) року в Сумах почала друкуватися перша міська газета "Сумський голос". 13. Тисяча дев'ятсот тридцять дев'ятого (1939) року в Сумах відкрили міський театр.

Завдання 34. Відповідайте на запитання. Запитуйте за зразком. Використовуйте слова понад, більш ніж, менш ніж, що не менш ніж, приблизно, майже.

1. Коли було засноване місто Суми? 2. Скільки сімей було в місті тоді? 3. Скільки приблизно років Сумам? 4. З якого року три сумки є офіційним гербом міста? 5. Яким було місто в тисяча шістьсот сімдесят восьмому (1678) році? Скільки кілометрів становила довжина міського муру, земляного валу і каналу? Скільки метрів становили глибина і ширина каналу? Скільки воріт було в міському мурі? Скільки веж мала фортеця? 6. Коли була побудована Воскресенська церква – найстаріша кам'яна споруда міста? 7. Коли був заснований найбільший завод міста? 8. Коли почала працювати перша сумська міська бібліотека? 9. Коли почала працювати сумська міська пошта? 10. Де і коли був заснований перший в Україні цукровий завод? 11. Якого року через Суми пройшов перший потяг? 12. Скільки площ і скільки вулиць було в Сумах на початку двадцятого століття? 13. Коли в Сумах з'явилася перша міська газета? Як вона називалася? 14. Якого року був заснований перший міський театр?

Завдання 35. Прослухайте тексти – описи гербів. Зрозумійте основний зміст текстів, не звертаючи уваги на незнайомі слова. Прочитайте тексти. Випишіть незнайомі слова. Перекладіть їх, запам'ятайте. Відповідайте на запитання.

Текст 1 Герб України

Герб – це офіційний символ держави. Герб України має велику і довгу історію. Та офіційно він існує з тисяча дев'ятсот дев'яносто другого (1992) року. Герб України має форму прямокутного щита. На щиті розташований дуже цікавий знак. Він називається тризуб, тому що має три зуби. Це дуже старий символ. Що символізує тризуб? Одні науковці вважають, що це сильний птах, який захищає країну від ворогів. Подивіться уважно! Тризуб дійсно схожий на птаха, який летить униз. Інші науковці думають, що тризуб – це зброя, символ влади і сили. Такий тризуб можна побачити, наприклад, у римського бога моря Нептуна.

1. Що таке герб? 2. Яку історію має герб України? 3. З якого року герб України існує офіційно? 4. Яку форму має герб України? 5. Який знак розташований на щиті? Як він називається? 6. Чому тризуб називається так? 7. На що схожий тризуб? 8. Якого птаха символізує тризуб? 9. На що ще схожий тризуб? 10. Символом чого є тризуб?

Текст 2

Герб Сумського державного університету

Герб – це офіційний символ університету. Герб СумДУ існує багато років. Головний символ гербу – це латинська літера U, перша літера латинського слова "universitas". На гербі є ще кілька символів. Вогонь – це символ знань. Земна куля – це символ того, що в СумДУ навчаються студенти з різних країн світу. Стрічка з назвою університету українською мовою обвіває літеру U.

1. Що таке герб університету? 2. Скільки років існує герб СумДУ? 3. Що є головним символом гербу СумДУ? 4. Назвіть інші символи гербу СумДУ.

Завдання 36. Опишіть герб України. Говоріть, показуйте.

Завдання 37. Опишіть герб СумДУ. Говоріть, показуйте.

2.4. Лексико-граматичний практикум

Завдання 38. Випишіть із тексту 26 слова зі значенням часу.

Завдання 39. Випишіть із тексту 26 власні найменування.

Завдання 40. Випишіть із тексту 26 антоніми до слів.

Зразок: працювати-відпочивати

Старий, смерть, закінчуватися, точно, ненавидіти, мало, втратити, втрата, нещасний, молодий, бідний, віддати.

Завдання 41. Знайдіть у тексті 26 споріднені слова, запишіть за зразком.

Зразок: ка́мінь – кам'я́ний

Сумський, міський, молодість, старовинний, історія, початок, рідний, розповідь, безліч, знаходити, будівництво, віра, любов, щастя, багатство, річковий, іменіни, називається.

Завдання 42. Напишіть прикметники, утворені від іменників. Запишіть за зразком.

Зразок: де́рево – дерев'я́ний

Сіла, земля, Суми, дуб, золото, щастя, пам'ять, університет, місто, Україна.

Завдання 43. Напишіть дієслова, від яких утворені іменники.

Зразок: на́зва – назива́ти

На́зва, будівельник, ві́ра, житт́я, зна́хідка, любо́в, наро́дження, розповідь, почáток

Завдання 44. Випишіть із тексту 26 всі іменники, розподіліть їх за родами, творіть форму множини. Поставте наголос. Проаналізуйте особливості форм множини. Заповніть таблицю за зразком.

ВІН	ВОНА́	ВОНО́	ВОНІ́
сумча́нин			сумча́ни
	річка́		річки́
		місто́	міста́

Завдання 45. Утворіть від іменників форми родового відмінка (в. 2) однини і множини. Поставте наголос. Заповніть таблицю за зразком. Використовуйте таблицю 7.2 на с. 97.

в.1	в.2 (однина́)	в. 2 (множина́)
хто? що?	кого? чого?	
сумча́нин	сумча́нина	сумча́н

Рік, місце, річка, берег, знак, герб, символ, день, сумка, назва.

Завдання 46. Вишийте із тексту 26 усі прикметники. Утворіть родові форми і форми множини. Утворіть форми родового відмінка (в. 2) однини і множини. Утворіть форми місцевого відмінка (в. б) однини і множини. Використовуйте таблиці 5.1, 5.2, 5.3 на с. 113–115. Проаналізуйте особливості утворення форм. Виконайте за зразком.

в. 1	в. 2 (однині)	в. 2 (множині)	в. б (однині)	в. б (множині)
якій? яке? яка? які?	якого? якої?	яких?	у якому? у якій?	у яких?
новій, нове	нового	нових	у новому	у нових
нова	нові		у новій	
нові				

Завдання 47. Вишийте із тексту 26 фрази, які містять числову інформацію.

Завдання 48. Прочитайте числівники. Утворіть від них форму родового відмінка (в. 2), форму місцевого відмінка (в. б). Запишіть. Використовуйте таблицю 5.8 на с. 123–124. Прочитайте кілька разів, вивчіть. Виконуйте за зразком.

в. 1	в. 2	в. б
перше	першого	у першому

Другий, третій, четвертий, п'ятий, шостий, сьомий, восьмий, дев'ятий, десятий, одинадцятий, дванадцятий, тринадцятий, чотирнадцятий, п'ятнадцятий, шістнадцятий, сімнадцятий, вісімнадцятий, дев'ятнадцятий, двадцятий, тридцятий.

Завдання 49. Утворіть словосполучення слів **рік, роки** або **років** з числівниками. Читайте словосполучення.

Зразок: 1 – 1 рік, 104 – 104 роки, 12 – 12 років.

20, 21, 800, 801, 655, 19, 90, 92, 24, 25, 600, 611, 919, 212, 403, 440, 717.

Завдання 50. Утворіть іменні словосполучення за зразком. Прочитайте утворені словосполучення.

Зразок: корпусі, університет – корпусі університету.

1. Герб, місто. 2. Символ, щастя. 3. Берег, річка. 4. Назви, річки. 5. Історія, Суми. 6. Берега, річки. 7. День, народження. 8. Місце, відпочинок. 9. Бог, море.

Завдання 51. Утворіть словосполучення. Для цього узгодьте прикметники, займенники і числівники з іменниками. Прочитайте утворені словосполучення.

Зразок: з (дві тисячі дванадцятий) року – з дві тисячі дванадцятото року.

1. (Не молодий і не старий) країна. 2. (Цікавий) історія. 3. (Другий) вересня. 4. Розповідати (такий) історію. 5. (Такий) знахідка. 6. (Хороший) знак. 7. На (цей) місці. 8. У (новий) місті. 9. (Щасливий і багатий) життя. 10. У тисяча шістьсот п'ятдесят (п'ятий) році. 11. Тисяча шістьсот п'ятдесят (п'ятий) року. 12. (Свій) ім'я.

Завдання 52. Визначте відмінок іменників у дієслівних словосполученнях. Прочитайте.

1. Розповідати історію, розповідати випадок. 2. Знайшли сумки, знайшли сумку. 3. Побудувати місто, побудувати схему. 4. Отримав назву, отримав візу. 5. Символізує силу, символізує владу.

Завдання 53. Випишіть з тексту 26 іменники з прийменниками. Визначте відмінок іменника. Використовуйте граматичні таблиці.

Завдання 54. Вставте пропущені слова. Запишіть речення. Прочитайте їх, проговоріть.

1. ... міста Суми – це три сумки із золотом. 2. Суми - це... і ... місто. 3. На ... річки Псел знайшли три сумки із золотом. 4. Ця ... – добрий знак. 5. ... в місті буде щасливе і багате. 6. ... .. міста Суми другого вересня. 7. Люди вирішили ... .. на цьому місці. 8. Місто ... своє ім'я від назв цих річок. 9. Будівельники вірили, що життя в місті буде ... і ....

Завдання 55. Вставте пропущені дієслова.

1. Істóрики ..., що Сýми спочáтку були фортéцею. 2. Істóрия мiста ... з 1655 рóку. 3. Чомý мiсто ... Сýми? 4. Сумчáни ... розповiдáти легéнду про три сýмки. 5. На бéрезi рiчки ... три сýмки iз зóлотом. 6. Лýди ..., що такá знáхiдка – щаслiвий знак. 7. Вони ... побудувáти мiсто на цьóму мiсци, на берегáх трьох рiчóк. 8. Мiсто ... iм'я вiд назв рiчóк. 9. Спочáтку Сýми ... фортéцею. 10. Багáто рóкiв тóму на бéрезi рiчки Псел ... три сýмки з зóлотом. 11. Мiсто Сýми ... на берегáх трьох рiчóк. 12. Герб мiста ... собóю три сýмки. 13. Фонтáн "Сýмка" ... в iсторiчному цéнтрi мiста. 14. Сумчáни та гóсти мiста лóблять ... монéтки в вóду. 15. Козакi ... листá царiци укpaїнською мóвою.

Завдання 56. Вставте слова заснований, розташований, схожий у потрібній формі.

1. Мiсто Сýми ... 1655 рóку. 2. Наш унiверситéт ... бiльш нiж 50 рóкiв тóму. 3. ПВ ... 1991 рóку. 4. Коли ... твоé рiдне мiсто? 5. Мiсто Сýми ... на берегáх рiчки Псел. 6. Фонтáн "Сýмка" ... в iсторiчному цéнтрi мiста. 7. Наш гуртóжиток ... на бéрезi óзера. 8. Тризуб ... на птáха. 9. Сýми ... укpaїнськими козака́ми.

Завдання 57. Об'єднайте прості речення в одне складне за зразком.

Зразок 1: Я навчаюся в Сумському державному університеті. **Цей університет** є одним із найкращих університетів України. – Я навчаюся в Сумському державному університеті, **який** є одним із найкращих університетів України.

1. Сýми – це невели́ке, але краси́ве мiсто. **Вонó** розташóване на пiвнiчному схóдi Укpaїни. 2. Жiтелi мiста лóблять розповiдáти легéнду про три сýмки. **Цi сýмки** багáто рóкiв тóму знайшли́ на бéрезi рiчки Псел. 3. Герб мiста Сýми – це прямоку́тний щит. **На щитi** розташóванi три сýмки. 4. На двi частiни мiсто роздiляе невели́ка, але живописна рiчка Псел. **Рiчка Псел** є найбiльшою рiчкою мiста. 5. Новiм сiмволом мiста є фонтáн "Сýмка". **Цей фонтáн** вiдкри́ли кiлька рóкiв тóму.

Зразок 2: Зараз я серйóзно вивчáю укpaїнську мóву. Я бóду навчáтися в медiчному iнститyтi укpaїнською мóвою. – Зараз я серйóзно вивчáю укpaїнську мóву, **тому́ що** бóду навчáтися в медiчному iнститyтi укpaїнською мóвою. Я бóду навчáтися в медiчному iнститyтi укpaїнською мóвою, **тому́** зараз серйóзно вивчáю укpaїнську мóву.

1. Місто називається Суми. Воно розташоване на берегах річок Сума і Сумка.
2. Місто Суми – не молоде і не старе. Йому понад 360 років.
3. Історики не можуть точно сказати, чому місто називається Суми. Існують різні думки.
4. Люди вирішили побудувати місто на місці, де знайшли три сумки із золотом. Вони вірили, що це щасливий знак.
5. Козакі написали листа царіці. Їм було сумно і самотньо.

*Завдання 58. Об'єднайте прості речення в складні за допомогою слів **бо, тобто, тому, що, так що**.*

1. Історія міста починається з 1655 року. Місто Суми було засноване понад 360 років тому.
2. Місто називається Суми. Місто засновано на берегах річок Псел, Сума і Сумка.
3. На цьому місці побудували місто. На цьому місці багато років тому знайшли три сумки із золотом.
4. Сумчани та гості міста кидують монетки у воду. Сумчани та гості міста вірять, що це на щастя.
5. Місто називається Суми. На гербі міста три сумки.
6. Тризуб схожий на птаха. Птах захищає країну від ворогів.

Завдання 59. Прочитайте речення. Поясніть, чому в них відсутній суб'єкт висловлювання.

1. Місто Суми раніше називали "містом мільйона троянд".
2. На берегах трьох річок побудували нове місто.
3. Вважають, що тризуб на гербі України символізує сильного птаха, який захищає країну від ворогів.
4. Багато років тому на березі річки в дубовому лісі знайшли три сумки із золотом.
5. Кажуть, що кидати монети у воду – це на щастя.
6. Нещодавно в історичному центрі міста Суми відкрили новий пам'ятний знак – фонтан "Сумка".

Завдання 60. Запишіть слова повністю.

Ім'єнники: іст ..., бер ..., зол ..., жит ..., знах ..., зн ..., жи ..., ім ..., назв ..., істор ..., верес ..., міс ..., річ ..., сум ..., місц ..., ге ..., лю ... .

Прикметники: мол ..., ста ..., щас ..., баг ..., добр ... .

Дієслова: поч ..., наз ..., знай ..., вваж ..., виріш ..., збуд ..., отр ..., розп ..., подума ..., лю... .

Завдання 61. Запишіть фрази.

Баг р тому, на бер р, розташ в іст ц-рі, щас життя, люблять розп, ця зн-ка, д нар, іст поч-ся, укр сл, виріш збуд-ти, не мол і не старе міс .

Завдання 62. Запишіть текст.

С – міст не мол і не ст. Його іст п-ся з 1655, тобто міс понад 360. Чом м наз С? Сумч люб розп таку іст. Баг років тому на бер р Псел люди знайш 3 с із зол. На цьому міс перш жит поч буд св міс, тц виріш, що ця знах – добр знак і ж в нов міс буд щас і баг. Герб Сум - це 3 с із зол.

Завдання 63. Складіть розповідь про історію свого міста, своєї країни. Запишіть її. Вивчіть, розкажіть.

Завдання 64. Складіть розповідь про герб свого міста, своєї країни. Запишіть її. Вивчіть, розкажіть.

УРОК 3

СУМЧАНИ

3. 1. Словник урѳку 3

1	агрáрний (-а, -е, -і)	agrarian	agraire	tarım	agrar	زراعي	1
2	бїзнесмен	bussiness man	homme d'affaires	iş insanı	tadbirkor	رجل اعمال	2
3	бўти ким	to be	être	-den oluşmak	hisoblanadi	يكون	3
4	виправдóвувати когó, що	justify	justifier	haklı çıkarmak	oqlamoq	عن يدافع	4
5	вїща освїта	higher education	enseignement (m) supérieur	yüksek öğretim	oliy ma`lumotli	العليا الدراسة (الجامعةية)	5
6	вїльно	freely	librement	özgür,serbest	bo'sh	فارغ	6
7	водїй	driver	chauffeur(m)	sürücü	haydovchi	سائق	7
8	дékїлька	several	plusieurs	biraz	bir-nechta	قليلة كمية	8
9	держáва	state	état (m)	devlet	davlat	حكومة	9
10	держáвний (-а, -е, -і)	state	d'état	devletsel	davlatniki	حكومي	10
11	духóвний (-а, -е, -і)	spiritual	spirituel	manevi	ruxiy	نفسية	11
12	жїтель	inhabitant	habitant (m)	oturan	yashovchi	سكان	12
13	звїсно	of course	bien sūr	elbette	albatta	موافق	13
14	здобувáти-здобўти що (профécїю)	get a profession	apprendre une profession	meslek edinmek	olmoq, egallamoq	يحصل على شهادة	14
15	земná кўля	globe	globe (m) terrestre	küre	yer shari	أرضية كورة	15
16	кїлькїсть	quantity, amount	quantité (f)	miktar	miqdor	كمية	16
17	кїнécь	end	fin (f)	son	oxiri (tamom)	نهاية	17

18	кóледж	college	collège (m)	kolej	kollej	ك ل لية	18
19	лю́ди	people	gens (pl, m)	insanlar	odamlar	ناس	19
20	люди́на (чоловік)	human	personne (f)	insan	odam	انسان	20
21	ма́йже	almost, nearly	presque	neredeysel	deyarli	تقريباً	21
22	мальовни́чий (-а, -е, -і)	picturesquare	pittoresque	resmedilmeye değer	ijodiy	رائع	22
23	ме́шканець	inhabitant	habitant (m)	oturan	yashovchi (axoli)	سكان	23
24	ме́шкати де	live	habiter	yaşamak	isdıqomat qilmoq	حياة	24
25	мі́льярд	billion	milliard (m)	milyar	milliard	مليار	25
26	мі́льйон	million	million (m)	milyon	million	مليون	26
27	мі́льйонер	millionaire	millionnaire (m)	milyoner	millioner	مليونير	27
28	насе́лення	population	population (f)	nüfus	axoli	سكانية كثافة	28
29	націо́нальність	nationality	nationalité (f)	uyruk	millat	جنسية	29
30	неподалі́к від	not far from	non loin de	dan uzak değil	uzoq bo'lmagan	ليس بعيد عن	30
31	осві́та	education	formation (f)	öğrenim	ma`lumot	تعليم	31
32	осо́ба	person	personne (f)	kişi	shaxs	شخص	32
33	о́тже	so	alors	öyle	shunday qilib	يعني	33
34	педаго́гічний(-а, -е, -і)	pedagogical	pédagogique	pedagogik	pedagogiya asosida	التربوية	34
35	перева́жно	on the whole; in the main	pour l'essentiel	temelde	ko'pchilik	الأغلب في	35
36	по́ки ще	so far, for the time being	pour le moment	daha değil	hozircha	الآن حتى	36
37	по́над	more, over	plus de	fazla	yuqori	اكثر من	37
38	прибл́ізно	approximately, roughly	environ	yaklaşık	taxmiman	الآن حتى	38
39	продóвжувати-	to continue	continuer	devam etmek	davom etmoq	يكمل	39

	продóвжити що						
40	професія	profession	profession (f)	meslek	kasb	وظيفة	40
41	розмовляти певними мóвами	speak some languages	parler quelques langues	bazı dilleri konuş	til bilmoq	يتكلم أكثر من لغة	41
42	розташóваний(-а, -е, -і)	located, situated	situé	yer	joylashgan	يقع	42
43	росіянин, росіянка, росіяни	Russian national	russe, russes	Rusça, ruslar	rus, ruslar	روسي , روسية , روسيون	43
44	спілкування	communication	relations (pl, f)	haberleşme	suhbat	(حوار) كلام	44
45	спілкуватися з ким	communicate with	communiquer avec	ile iletişim kurmak	suhbatlashmoq	يتحدث مع	45
46	становіти	to form	faire	hazırlamak	tashkil etmoq	يشكل	46
47	сумчáни	Sumy inhabitants	habitants de Sumy	Sumy sakinleri	Sumiyliklar	سوميي , سكان مدينة سومي	47
48	сумчáнин	Sumy inhabitant (male)	habitant de Sumy	Sumy sakini	sumiylik	سوميي (ذكر مفرد)	48
49	сумчáнка	Sumy inhabitant (female)	habitante de Sumy	Sumy sakini	sumiylik	سومية (انثى مفرد)	49
50	суспі́льний (-а, -е, -і)	public	publique	halka açık	jamoiy	عام	50
51	тому́	that is why	de sorte que	e yani	shunga	ف ب تالي	51
53	тому́ що	because	puisque	çünkü	chunki		53
54	фах	profession	profession (f)	meslek	kasb	وظيفة	54
55	Чи не та́к?	isn't it?	pas vrai	değil mi	shunaqa emasmi	كذلك أليس	55
56	чолові́к (люди́на)	human	personne (f)	insan	odam	انسان	56

3. 2. Мовленнєвий практикум

Завдання 1. Перекладіть і вивчіть слова уроку.

Завдання 2. Проаналізуйте мовну інформацію.

одна людина = одна особа = один чоловік
дві, 3,4 людини = дві, 3,4 особи = два, 3,4 чоловіка
5, 6,... кілька, декілька, скільки чоловік, **осіб**
скільки, немає, багато, мало людей

Завдання 3. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте слова, словосполучення.

Люди, людина, особа, чоловік. Одна людина, одна особа, один чоловік, дві, три, чотири людини, дві, три, чотири особи, два, три, чотири чоловіка, п'ять чоловік, п'ять осіб, тисяча чоловік, тисяча осіб, скільки чоловік, скільки осіб. Люди, молоді люди, немає людей, багато людей, скільки людей.

Становити. Він становить, вони становлять, він становив, вони становили, вонό становило.

Населення. Велике населення, населення міста, населення країни, населення становить. Населення міста становить майже триста тисяч чоловік.

Житель, жителі. Мешканець, мешканці. Жителі міста, мешканці міста, жителі країни, багато жителів, багато мешканців, три мільйони жителів, триста тисяч жителів, скільки жителів, скільки мешканців. Населення міста становить триста тисяч жителів. Населення міста становить триста тисяч мешканців.

Завдання 4. Підтвердіть інформацію або заперечте.

А. 1. Населення міста Суми становить приблизно триста тисяч (300 000) чоловік. 2. Тисяча шістьсот п'ятдесят п'ятого (1655) року населення міста Суми становило сто (100) чоловік. 3. Дві тисячі десятого (2010) року населення Сум становило двісті шістьдесят дев'ять тисяч дев'ятсот вісімнадцять (269 918) чоловік. 4. Населення України становить майже сорок шість мільйонів (46 000 000) чоловік. 5. Населення Києва становить понад три мільйони (3 000 000) чоловік. 6. Населення Туреччини складає майже сімдесят три мільйонів (73 000 000) чоловік.

ни (73 000 000) жителів. 7. Населення Росії становить приблизно сто років чотири мільйони (144 000 000) чоловік. 8. Населення земної кулі становить більш ніж сім мільярдів (7 000 000 000) чоловік. 9. Кількість студентів СумДУ складає майже двадцять тисяч (20 000) осіб. 10. Кількість іноземних студентів ПВ становить приблизно дев'яносто (90) осіб. 11. Кількість студентів у Сумах складає приблизно п'ятдесят тисяч (50 000) осіб. 12. Кількість іноземних студентів у місті Суми становить більш ніж дві тисячі (2 000) осіб.

Б. 1. Населення міста Суми становить приблизно триста мільйонів (300 000 000) жителів. 2. Населення України становить шістдесят мільйонів (60 000 000) жителів. 3. Населення Києва становить триста тисяч (300 000) мешканців. 4. Населення Туреччини складає п'ять мільйонів (5 000 000) чоловік. 5. Кількість іноземних студентів у місті Суми становить приблизно п'ятдесят (50) осіб. 6. Населення Росії становить приблизно сорок п'ять мільйонів (45 000 000) чоловік. 7. Населення земної кулі становить більш ніж сім мільйонів (7 000 000) чоловік.

Завдання 5. Відповідайте на запитання. Запитуйте за зразком.

1. Скільки чоловік становить населення Сум? 2. Скільки чоловік становить населення України? 3. Скільки чоловік становить населення Києва? 4. Скільки чоловік становить населення твого міста? 5. Скільки чоловік становить населення твоєї країни? 6. Скільки чоловік становить населення земної кулі?

Завдання 6. Запитуйте та відповідайте за зразком. Запам'ятайте, як можна запитати про населення міста або країни.

Зразок 1: – Ти знаєш, скільки людей живе у Туреччині?

– Так, знаю. Населення Туреччини становить **приблизно** 5 мільйонів чоловік.

Зразок 2: – Ти знаєш, скільки чоловік живе у Києві?

– Так, знаю. У Києві **понад** 3 мільйони жителів.

Зразок 3: – Ти знаєш, скільки жителів у Сумах?

– Так, знаю. У Сумах **майже** триста тисяч (300 000) мешканців.

Завдання 7. Прослухайте речення, повторіть їх. Запам'ятайте, як можна сказати про кількість населення. Розкажіть за зразком про кількість населення вашого міста, вашої країни. Запишіть перше речення.

1. Населення міста Суми становить приблизно триста тисяч (300 000) чоловік.
2. У Сумах понад двісті тисяч (200 000) мешканців.
3. У місті Суми майже триста тисяч (300 000) жителів.

Завдання 8. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте слова, словосполучення.

Національність. Національність, національності, за національністю. Українці за національністю, росіяни за національністю, араби за національністю, узбеки за національністю, турки за національністю, хто за національністю. Люди різних національностей, студенти різних національностей, іноземні студенти різних національностей. **Переважно.** Переважно українці, переважно росіяни, переважно росіяни й українці, переважно узбеки, переважно араби, переважно турки, переважно африканці, переважно іноземні студенти.

Завдання 9. Підтвердіть інформацію.

А. 1. За національністю жителі міста Суми переважно українці. 2. За національністю жителі міста Суми переважно росіяни. 3. За національністю жителі міста Суми переважно українці і росіяни. 4. За національністю жителі України переважно українці. 5. За національністю жителі Росії переважно росіяни. 6. Населення міста Суми – це переважно українці й росіяни.

Б. 1. У Сумах живуть люди різних національностей. 2. В Україні живуть люди різних національностей. 3. У СумДУ навчаються іноземні студенти різних національностей. 4. Українською мовою спілкуються люди різних національностей. 5. На ПВ навчаються студенти різних національностей. 6. У нашому гуртожитку мешкають студенти різних національностей. 7. Російською мовою розмовляють люди різних національностей.

Завдання 10. Відповідайте на запитання, запитуйте за зразком.

Зразок: – Хто за національністю жителі Туреччини? – У Туреччині живуть люди різних національностей. Переважно жителі Туреччини за національністю турки і курди.

1. Хто за національністю жителі Сум? 2. Хто за національністю жителі України? 3. Хто за національністю жителі Росії? 4. Хто за національністю студентів?

нти вашої групи? 5. Хто за національністю студенти СумДУ? 6. Хто за національністю студенти ПВ? 7. Хто ви за національністю? 8. Хто за національністю ваш друг?

Завдання 11. Прослухайте речення, повторіть їх, запишіть. Скажіть за зразком про національності жителів вашого міста, країни.

У Сумах живуть люди різних національностей. Переважно населення міста – це українці й росіяни.

Завдання 12. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте слова, словосполучення.

Державний, державна, державне, державні. Державний, державний університет, державна, державна мова, державне, державне завдання, державні, державні мови. **Спілкуватися, розмовляти.** Спілкуються українською, розмовляють українською, спілкуються російською, розмовляють російською, спілкуються українською та російською, розмовляють українською та російською. **Спілкування.** Вільне спілкування, спілкування українською, спілкування російською, спілкування українською та російською мовами. Мова спілкування, мови спілкування, проблеми спілкування, приємне спілкування.

Завдання 13. Підтвердіть інформацію.

А. 1. Українська мова – це державна мова України. У Сумах розмовляють українською. 2. Українська мова – це державна мова України. У Сумах спілкуються українською. 3. Мови спілкування в Україні – це українська та російська. Жителі міста Суми розмовляють українською та російською. 4. Російська мова – це мова спілкування в Україні. Жителі України вільно спілкуються російською. 5. Українська мова – це державна мова України. Російська мова – це мова спілкування в Україні. Сумчани розмовляють українською та російською. 6. Українська мова – це державна мова України. Російська мова – це мова спілкування в Україні. Сумчани спілкуються українською та російською.

Б. 1. Жителі міста Суми спілкуються українською, тому що українська мова – це державна мова України. 2. У Сумах розмовляють російською, тому що Суми розташовані недалеко від Росії. 3. За національністю населення міста Суми – це українці і росіяни, тому тут розмовляють українською та російською.

Завдання 14. Відповідайте на запитання.

1. У Сумах розмовляють російською? 2. У Сумах розмовляють українською? 3. На яких мовах розмовляють жителі міста Суми? 4. Яка мова є державною мовою України? 5. Які мови є мовами спілкування в Україні? 6. Чому в Сумах розмовляють українською? 7. Чому в Сумах спілкуються російською? 8. Яка державна мова твоєї країни? 9. Яка мова є мовою спілкування у твоїй країні?

Завдання 15. Запитуйте, відповідайте за зразком.

Зразок 1: – Скажи, будь ласка, звідки ти приїхав?

– З Туреччини.

– Якою мовою розмовляють у Туреччині?

– Турецькою. Турецька мова – державна мова Туреччини.

Зразок 2: – Чому в Європі розмовляють англійською?

– Тому що англійська мова в Європі – це мова спілкування.

Зразок 3: – Якою мовою ти розмовляєш?

– Я розмовляю арабською, тому що за національністю я араб.

Завдання 16. Слухайте тексти. Запам'ятайте, як можна сказати про те, якими мовами розмовляють жителі міста Суми. Розкажіть за зразком про мови жителів вашого міста, вашої країни.

1. Жителі міста Суми розмовляють українською та російською. Населення міста розмовляє українською, тому що українська мова є державною мовою України. Сумчани спілкуються також російською, тому що російська мова в Україні є мовою спілкування.

2. Одні мешканці міста розмовляють українською. Інші спілкуються російською. Але всі добре знають і українську, і російську мову, тому що українська мова – це державна мова України, а російська мова – це мова спілкування.

Завдання 17. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте слова, словосполучення.

Професія, професії. Фах, фахи. Майбутня професія, майбутній фах, моя професія, мій фах, за професією, за фахом, лікар за професією, лікар за фахом, викладач за професією, викладач за фахом, різні професії, люди різних професій.

Завдання 18. Підтвердіть інформацію.

1. У місті Суми живуть люди різних професій. 2. Жителі міста Суми – це люди різних професій. 3. Населення Сум – це люди різних професій. 4. Сумчани – це люди різних професій. 5. У Сумах живуть люди різних професій: робітники й бізнесмени, лікарі й викладачі, інженери й водії, економісти й програмісти.

Завдання 19. Запитуйте, відповідайте за зразком.

Зразок: – У Сумах є інженери?

– Так, у Сумах живуть люди різних професій.

Завдання 20. Слухайте початок речення. Продовжіть його. Запишіть повний варіант. Розкажіть про професії сумчан.

Населення міста Суми – це люди різних професій: .....

Завдання 21. Розкажіть про професії мешканців вашого міста. Скажіть, хто за фахом ваші рідні, друзі.

Завдання 22. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте слова, словосполучення.

Освіта. Віща освіта, моя освіта, якісна освіта, починати свою освіту, продовжувати свою освіту. **Здобувати, здобути.** Здобувають віщу освіту, здобуватиму віщу освіту, здобуваємо віщу освіту, хочуть здобути віщу освіту.

Завдання 23. Підтвердіть інформацію.

1. Суми – це місто студентів. 2. У Сумах більш ніж п'ятдесят тисяч (50 000) студентів. 3. У місті Суми навчається кожен четвертий. 4. Кожен четвертий житель міста – студент. 5. Молоді люди здобувають віщу освіту в університетах міста. 6. Молоді люди продовжують свою освіту в університетах міста. 7. У Сумах навчається кілька тисяч іноземних студентів, які хочуть здобути віщу освіту в Україні.

Завдання 24. Відповідайте на запитання.

1. Чому можна сказати, що Суми – місто студентів? 2. Скільки студентів у Сумах? 3. Де молоді люди здобувають вищу освіту? 4. Де молоді люди продовжують свою освіту? 5. Скільки іноземних студентів навчається у Сумах? 6. Де ви здобуваєте вищу освіту? 7. Де ви будете продовжувати свою освіту? 8. Де ви бажаєте здобути вищу освіту? 9. Де хочуть здобути вищу освіту іноземні студенти, які живуть у Сумах?

Завдання 25. Повторіть слідом за викладачем речення. Запишіть останнє по пам'яті. Вивчіть.

У Сумах навчається кілька тисяч студентів. У Сумах навчається кілька тисяч іноземних студентів. У Сумах навчається кілька тисяч іноземних студентів, які хочуть здобути освіту. У Сумах навчається кілька тисяч іноземних студентів, які хочуть здобути вищу освіту. **У Сумах навчається кілька тисяч іноземних студентів, які хочуть здобути вищу освіту в Україні.**

Завдання 26. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте слова, словосполучення.

Кінець. У кінці, у кінці слова, у кінці фільму, у кінці речення, з кінця в кінець, з початку до кінця, у кінці року, у кінці уроку, у кінці семестру, у різних кінцях, у різних кінцях міста, розташовані у різних кінцях міста.

Коледж. Коледжі, багато коледжів, кілька коледжів, скільки коледжів, декілька коледжів.

Завдання 27. Слухайте текст. Відповідайте на запитання. Розкажіть, де розташовані університети міста Суми, як вони називаються.

У місті Суми не менш ніж сорок (40) шкіл і коледжів. Кожен четвертий сумчанин навчається. Майже всі молоді люди здобувають вищу освіту в університетах міста. У Сумах є три університети, які розташовані в різних кінцях міста. На сході міста розташований наш університет, СумДУ. На півдні – аграрний університет, а на заході – педагогічний університет.

1. Скільки шкіл і колледжів у Сумах? 2. У Сумах є університети? 3. Де розташовані сумські університети? 4. Де розташований СумДУ? 5. Як називаються сумські університети?

Завдання 28. Повторіть слідом за викладачем речення. Запишіть останнє по пам'яті. Вивчіть.

У Сумах є три університети. У Сумах є три університети, які розташовані в різних кінцях. **У Сумах є три університети, які розташовані в різних кінцях міста.**

Завдання 29. Підтвердіть інформацію або заперечите.

А. 1. У Сумах приблизно триста тисяч (300 000) жителів. 2. У Сумах живе приблизно триста тисяч (300 000) чоловік. 3. За національністю жителі міста – українці і росіяни. 4. Сумчани за національністю – українці і росіяни. 5. Сумчани – це люди різних професій. 6. Суми – це місто студентів. 7. У Сумах є три університети. 8. Університети розташовані в різних кінцях міста. 9. У Сумах понад тридцять (30) шкіл і коледжів. 10. Тут розмовляють російською, тому що Суми розташовані неподалік від кордону з Росією. 11. У Сумах навчаються не менш ніж дві тисячі (2 000) іноземних студентів. 12. Молоді люди здобувають вищу освіту в університетах України.

Б. 1. Населення міста Суми становить більш ніж мільйон чоловік. 2. Жителі Сум за національністю тільки українці. 3. Сумчани розмовляють тільки українською. 4. У Сумах немає університетів. 5. Усі університети розташовані в центрі міста. 6. Наш університет розташований на півдні міста. 7. У Сумах немає іноземних студентів. 8. Після школи молоді люди не продовжують свою освіту. 9. Іноземні студенти продовжують свою освіту тільки українською. 10. Російська мова – це державна мова України. 11. У Сумах мешкає приблизно тридцять тисяч (30 000) чоловік. 12. Українська мова в Україні – це лише мова спілкування.

Завдання 30. Згадайте відмінкові форми іменників після слів зі значенням кількості.

Таблиця 3.1

скільки	відмінок	він	вона́	вонó
1(одін, одна, одне)	+ в.1 однині	одін житель	одна людина	одне місто
2 (два), 3, 4	+ в.1 множині	два жителі	---	---
2(дві, два), 3, 4	+ в. 2 однині	---	дві людини	два міста
5-20, 100..... скільки, багато,	+ в.2 множині	п'ять жителів	багато шкіл	скільки міст

мáло, кiлька, дéкiлька...				
---------------------------	--	--	--	--

Завдання 31. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте фрази. Зверніть увагу на відмінкові форми іменників після слів зі значенням кількості.

Чоловік, одiн чоловік, два, три, чотири чоловіка, п'ять чоловік, кiлька чоловік, скiльки чоловік, багáто людéй, мáло людéй. Скiльки чоловік живé у Сúмах?

Особа, одна особа, двi, три, чотири особи, п'ять осiб, багáто осiб, кiлька осiб, скiльки осiб. Скiльки осiб навчається на ПВ?

Житель, одiн жiтель, два, три, чотири жiтелi, п'ять жiтелiв, багáто жiтелiв, кiлька жiтелiв, скiльки жiтелiв. У Сúмах трiста тiсяч жiтелiв.

Мешканець, одiн мешканець, два, три, чотири мешканцi, трiста мешканцiв, багáто мешканцiв, скiльки мешканцiв. Скiльки мешканцiв у мiстi? **Університет**, одiн унiверситет, два, три, чотири унiверситети, п'ять унiверситетiв, багáто унiверситетiв, кiлька унiверситетiв, скiльки унiверситетiв. У Сúмах три унiверситети.

Професія, одна професія, двi, три, чотири професiї, п'ять професiй, багáто професiй, кiлька професiй, скiльки професiй. У СумДú можна здобути не менш ніж шiстдесят професiй.

Фах, одiн фах, два, три, чотири фáхи, шiсть фáхiв, дéкiлька фáхiв, багáто фáхiв. Хто вiн за фáхом?

Тисяча, одна тiсяча, двi, три, чотири тiсячi, п'ять тiсяч, багáто тiсяч, кiлька тiсяч, скiльки тiсяч. Населення мiста Сúми приблизно трiста тiсяч чоловік.

Мільйон, мiльйон, два, три, чотири мiльйони, п'ять мiльйонiв, багáто мiльйонiв, кiлька мiльйонiв, скiльки мiльйонiв, бiльш ніж мiльйон. Скiльки мiльйонiв чоловік становить населення України?

Мільярд, одiн мiльярд, два, три, чотири мiльярди, п'ять мiльярдiв, багáто мiльярдiв, кiлька мiльярдiв, скiльки мiльярдiв. Скiльки мiльярдiв чоловік становить населення земної кúли?

Шкóла, одна шкóла, двi, три, чотири шкóли, п'ять шкiл, багáто шкiл, кiлька шкiл, скiльки шкiл. У Сúмах бiльш ніж трiдцять шкiл.

Кóледж, одiн кóледж, два, три, чотири кóледжi, п'ять кóледжiв, багáто кóледжiв, кiлька кóледжiв, скiльки кóледжiв. У Сúмах багáто кóледжiв.

Завдання 32. Прочитайте числа.

60 000, 16 000, 300 000, 30 000, 80 000 000, 800 000, 46 000 000, 2 000, 2 000 000, 269 918, 50 000, 500 000.

Завдання 33. Відповідайте на запитання.

1. Скільки мешканців у місті Суми?
2. Скільки чоловік мешкає в місті Суми?
3. Скільки чоловік становить населення міста?
4. Скільки іноземних студентів навчається у Сумах?
5. Скільки університетів у місті Суми?
6. Скільки професій можна здобути у СумДУ?
7. Скільки шкіл і коледжів у Сумах?
8. Скільки студентів у Сумах?
9. Скільки студентів у СумДУ?
10. Скільки мільярдів чоловік становить населення земної кулі?
11. Скільки чоловік становить населення міста Києва?
12. Скільки мільйонів жителів в Україні?
13. Скільки мільйонів жителів становить населення Туреччини?
14. Скільки мешканців у вашій країні?
15. Скільки мешканців у твоєму місті?
16. Скільки осіб мешкає у гуртожитку?

Завдання 34. Слухайте текст. Визначте, запишіть ключові слова цього тексту.

Жителі міста Суми

Населення міста Суми становить приблизно триста тисяч (300 000) чоловік. Жителі міста за національністю – українці і росіяни, тому тут розмовляють українською та російською. Українська мова – це державна мова України. Російська мова – це мова спілкування.

Жителі Сум – це люди різних професій: робітники та лікарі, інженери та бізнесмени, економісти і юристи. Можна сказати, що Суми – це місто студентів. Кількість студентів у місті становить не менш ніж п'ятдесят тисяч (50 000) чоловік. Майже всі молоді люди після школи продовжують свою освіту в університетах міста. У Сумах живуть і навчаються понад дві тисячі (2 000) іноземних студентів із різних країн світу. Усі вони хочуть здобути вищу освіту в Україні. У місті Суми три університети. Вони розташовані в різних кінцях міста. Один університет розташований на заході міста, інший – на півдні. На сході міста розташований наш Сумський державний університет. У Сумах більш ніж тридцять шкіл і коледжів.

Завдання 35. Виберіть правильну інформацію.

1	Населення міста Суми становить приблизно тридцять тисяч чоловік.	
2	Сумчани за національністю тільки українці.	
3	Майже всі молоді сумчани після школи продовжують свою освіту в університетах.	
4	Російська мова – це мова спілкування в Україні.	
5	У Сумах багато росіян, тому що місто розташоване недалеко від кордону з Росією	
6	У СумДУ здобувають освіту приблизно дев'ятсот іноземних студентів.	
7	Іноземні студенти здобувають вищу освіту в СумДУ тільки російською мовою.	
8	Наш університет розташований на сході міста.	
9	Студенти СумДУ будуть працювати тільки в Україні.	
10	У СумДУ іноземні студенти не вивчають українську мову.	
11	Суми – місто студентів.	
12	У Сумах немає коледжів.	
13	Російська мова – це державна мова України.	

Завдання 36. Відповідайте на запитання.

1. Скільки мешканців у місті Суми? 2. Скільки чоловік становить населення міста? 3. Скільки мешканців у твоєму рідному місті? 4. Скільки чоловік становить населення твого міста? 5. Хто за національністю жителі міста Суми? 6. Хто за національністю сумчани? 7. Хто за національністю мешканці твого рідного міста? 8. Хто ти за національністю? 9. На яких мовах розмовляють у Сумах? 10. Чому багато людей в Сумах розмовляють російською? 11. Поряд з кордоном якої країни розташовані Суми? 12. У Сумах розмовляють українською. Чому? 13. Сумчани розмовляють російською. Чому? 14. Якими мовами розмовляють у твоєму рідному місті? 15. Суми – місто студентів, чи не так? 16. Скільки університетів у місті? 17. Де розташовані університети? 18. Де розташований Сумський державний університет? 19. Скільки шкіл і коледжів у місті Суми? 20. У твоєму рідному місті є університети? Хто в них навчається? 21. Скільки шкіл у твоєму рідному місті?

Завдання 37. Проговоріть слідом за викладачем та запишіть слова.

Населення, жителі, мешканці, мови, університет, кінець, професія, фах, тисяча, мільйон, мільярд, національність, схід, захід, південь, коледж, освіта.

Завдання 38. Проговоріть слідом за викладачем та запишіть фрази.

1. Українська мова, російська мова, сумський університет, різні професії, вища освіта, різні країни, молоді люди, іноземні студенти, різні кінці, багато людей.

2. Населення міста, жителі міста, мешканці Сум, мова спілкування, українці за національністю, росіяни за національністю, інженери за професією, лікарі за фахом, люди різних професій, люди різних фахів, місто студентів, кількість студентів, університети міста.

3. Здобувають вищу освіту, розмовляють українською та російською, продовжують свою освіту, розташовані в різних кінцях міста, приїхали з різних країн світу, розташовані на північному сході міста.

Завдання 39. Проговоріть слідом за викладачем речення і запишіть останнє.

1. В університетах навчаються іноземні студенти. В університетах міста здобувають освіту іноземні студенти. В університетах міста здобувають вищу освіту іноземні студенти. В університетах міста здобувають вищу освіту не менш ніж дві тисячі іноземних студентів. В університетах міста здобувають вищу освіту не менш ніж дві тисячі іноземних студентів, які приїхали з різних країн. В університетах міста здобувають вищу освіту не менш ніж дві тисячі іноземних студентів, які приїхали з різних країн світу.

В університетах міста здобувають вищу освіту не менш ніж дві тисячі іноземних студентів, які приїхали в Україну з різних країн світу.

2. Всі жителі міста Суми добре знають українську мову. Всі жителі міста Суми добре знають російську мову. Всі жителі міста Суми добре знають українську мову, тому що українська мова – це державна мова України. Всі жителі міста Суми добре знають російську мову, тому що російська мова – це мова спілкування. **Всі жителі міста Суми добре знають українську і російську мови, тому що українська мова – це державна мова України, а російська мова – це мова спілкування.**

Завдання 40. Слухайте тексти. Намагайтеся зрозуміти їхній основний зміст, не звертаючи уваги на незнайомі слова. Запишіть числову інформацію. Слухайте тексти ще раз. Відповідайте на запитання. Розкажіть про населення України. Розкажіть, про населення нашого гуртожитку.

Текст 1. Населення України

Україна – одна з найбільших країн Європи. Населення України становить майже шість мільйонів (46 000 000) чоловік. У країні п'ять міст-мільйонерів. У Києві мешкає понад три мільйони (3 000 000) чоловік. Населення Харкова становить приблизно півтора мільйона (1 500 000) жителів. Одеса, Дніпро, Донецьк мають не менш ніж мільйон (1 000 000) мешканців. Більш ніж п'ятнадцять мільйонів (15 000 000) українців постійно живуть за кордоном.

Україна – багатонаціональна країна. Тобто жителі України – це люди різних національностей. Але переважно населення країни становлять українці і росіяни. Українська мова є державною мовою України. Друга мова України – це російська мова. Всі жителі України вільно спілкуються російською.

1. Яка країна Україна? 2. Де розташована Україна? 3. Скільки чоловік становить населення країни? 4. Скільки міст-мільйонерів в Україні? 5. Як називаються українські міста-мільйонери? 6. Скільки мешканців у столиці України? 7. Скільки українців постійно живуть за кордоном? 8. Хто за національністю жителі України? 9. На яких мовах розмовляють в Україні? 10. Яка мова є державною мовою України? 11. Чому всі жителі України вільно спілкуються російською?

Текст 2. Мешканці нашого гуртожитку

У Сумському державному університеті багато гуртожитків. Наш гуртожиток – один з найбільших. Він розташований у дуже мальовничому місці на вулиці Замостянській. Він розташований на березі великого красивого озера.

Населення гуртожитку становить майже вісімсот (800) осіб. Переважно мешканці гуртожитку – це іноземні студенти, які приїхали з різних країн світу. Отже населення гуртожитку – багатонаціональне. Іноземні студенти СумДУ – люди різних національностей. Тому у гуртожитку спілкуються різними мовами. Звісно, всі мешканці гуртожитку розмовляють українською та російською. Одні розмовляють вільно, інші – поки ще не дуже добре. Але всі розуміють: важливо добре знати українську та російську мови, тому що вони є мовами спілкування в Україні.

1. Де ти мешкаєш? 2. Де розташований гуртожиток №3 СумДУ? 3. Скільки гуртожитків у СумДУ? 4. Скільки осіб мешкає у гуртожитку 3? 5. Студенти гуртожитку сумчани? 6. Звідки приїхали студенти? 4. Хто за національністю твої друзі? 5. Іноземні студенти знають українську мову? 6. Чому важливо добре знати українську мову? 7. На яких мовах спілкуються мешканці гуртожитку?

3. 3. Лексико-граматичний практикум

Завдання 41. Випишіть із тексту 33 слова, які називають і характеризують людей.

Завдання 42. Випишіть із тексту 33 назви навчальних закладів.

Завдання 43. Знайдіть у тексті 33 споріднені слова, запишіть їх.

Зразок: добрий - добре

Шкільний, розташування, східний, спілкування, національний, різниця, здобуття освічений, південний, держава, кінцевий, лікарня, країнознавство, продовження.

Завдання 44. Визначте, від яких дієслів утворені іменники. Запишіть за зразком.

Зразок: читання–читати

Житель, спілкування, розташування, перебування, навчання, продовження, становлення, фахівець, розуміння, знання, отримання, помешкання.

Завдання 45. Впишіть із тексту 33 всі іменники, розподіліть їх за родами, утворіть форми множини. Проаналізуйте особливості утворення форм. Виконайте за зразком.

ВІН	ВОНА́	ВОНО́	ВОНІ́
ме́шканець			ме́шканці
	ті́сяча		ті́сячі
		мі́сто	мі́ста

Завдання 46. Утворіть від іменників форми родового відмінка (в. 2) однини та множини. Використовуйте таблиці 6.1, 6.2, 6.3 на с.113–115. Виконайте за зразком.

Зразок:

в.1	в.2 однини́	в.2 множини́
хто, що?	кого́, чо́го?	
студе́нт	студе́нта	студе́нтів

Мі́сто, жи́тель, ті́сяча, ме́шканець, люди́на, націо́нальни́сть, украї́нець, студе́нт, студе́нтка, сумча́нин, мо́ва, профе́сія, фах, лі́кар, інжене́р, юри́ст, шко́ла, ко́ледж, університе́т, кіне́ць.

Завдання 47. Впишіть із тексту 33 всі прикметники. Утворіть родові форми і форми множини. Виконайте за зразком.

Зразок:

які́й?	яка́?	яке́?	які́?
украї́нський	украї́нська	украї́нське	украї́нські

Завдання 48. Утворіть від прикметників форми родового відмінка (в. 2) однини та множини. Використовуйте таблиці 5.1, 5.2, 5.3 на с.113–115. Виконайте за зразком.

Зразок:

в.1 однини́		в.2 однини́		в.2 множини́	
які́й? яке́?	ві́щий, ві́ще	яко́го?	ві́щого	яких́?	ві́щих
яка́?	ві́ща	яко́ї?	ві́щої		
які́?	ві́щі				

Завдання 49. Випишіть із тексту 33 фрази, які містять числову інформацію. Відновіть речення за записем.

Завдання 50. З'єднайте і узгодьте іменники з прикметниками.

Іменники: осві́та, мо́ва, профе́сії, лю́ди, студенти́, університет, краї́ни, міста́.

Прикме́тники: держа́вний, молоді́й, інозе́мний, украї́нський, ви́щий, багатонаціона́льний, різни́й, нові́й.

Завдання 51. Складіть словосполучення за зразком.

Зразок: студент, університет – студент університету.

1. Населення, місто. 2. Населення, країна. 3. Населення, Україна. 4. Населення, Суми. 5. Кількість, студенти. 6. Кількість, жителі. 7. Кількість, сумчани. 8. Кількість, українці. 9. Люди, різні національності. 10. Люди, різні професії. 11. Населення, моє місто. 12. Населення, моя країна. 13. Кількість, мешканці.

Завдання 52. Розкрийте дужки. Поставте іменники та прикметники у потрібній формі.

Говорять (українська та російська), приїхали з (різні країни світу), розмовляють (різні мови), люди (різні національності), розташовані в (різні кінці міста), продовжують (своя освіта), хочуть здобути (добра професія), розташована на (схід міста), розташований на (південь міста).

Завдання 53. Вставте у речення дієслова уроку.

1. Молоді люди хочуть ... вищу освіту в університетах. 2. Іноземні студенти хочуть ... вищу освіту в Україні. 3. Населення міста Суми ... приблизно 300 тисяч жителів. 4. У СумДУ можна ... більш ніж 20 професій. 5. В аграрному університеті теж ... іноземні студенти. 7. Іноземні студенти СумДУ ... вищу освіту російською, українською та англійською мовами. 8. Населення України ... більш ніж 40 мільйонів чоловік. 9. Іноземні студенти СумДУ ... підручники в бібліотечі.

Завдання 54. Об'єднайте прості речення у складне. Запишіть. Виконуйте за зразком.

Зразок: У СумДУ навчається кілька тисяч іноземних студентів. Вони приїхали з різних країн світу. – У СумДУ навчається кілька тисяч іноземних студентів, які приїхали з різних країн світу.

1. У місті навчається не менш ніж 2000 іноземних студентів. Іноземні студенти хочуть здобути вищу освіту в Україні. 2. Можна сказати, що Суми – місто студентів. Студенти здобувають вищу освіту в університетах. 3. У Сумах три університети. Вони розташовані в різних кінцях міста. 4. У Сумах живуть люди різних національностей. Вони спілкуються українською і російською мовами. 5. У Сумах говорять українською. Українська мова є державною мовою України. 6. Суми – невелике, але гарне українське місто. У ньому живе і навчається кілька тисяч іноземних студентів. 7. Мовою спілкування в Україні є також російська мова. Російською мовою спілкуються багато жителів сходу і півдня України. 8. Сумчани люблять своє місто. У Сумах вони живуть, працюють і навчаються.

*Завдання 55. Об'єднайте прості речення у складне за допомогою слів **тому що** і **тому**. Запишіть. Виконуйте за зразком.*

Зразок: Іноземні студенти, які хочуть стати лікарями, на підготовчому відділенні серйозно вивчають біологію. Біологія є одним із найважливіших предметів у медичному інституті.

1. Іноземні студенти, які хочуть стати лікарями, на підготовчому відділенні серйозно вивчають біологію, **тому що** біологія є одним із найважливіших предметів у медичному інституті.

2. Біологія є одним із найважливіших предметів у медичному інституті, **тому** іноземні студенти, які хочуть стати лікарями, на підготовчому відділенні серйозно вивчають біологію.

1. Жителі міста спілкуються українською та російською. Суми розташовані недалеко від кордону з Росією. 2. Усі сумчани добре знають українську мову. Українська мова є державною мовою України. 3. Студенти нашої групи спілкуються переважно арабською. За національністю вони араби. 4. Іноземним студентам подобається спілкуватися українською. Вони вже добре знають українську. 5. Майже всі молоді сумчани після школи здобувають вищу освіту в університетах. Суми можна назвати містом студентів. 6. Суми можна назвати містом студентів. Кожен четвертий житель міста навчається. 7. Жителі міста розмовляють різними мовами. У Сумах живуть люди різних національностей.

Завдання 56. Напишіть слова повністю.

Ім'єнніки: нас..., тис..., укр..., рус..., сх..., зах..., осв..., нац..., спіл..., унів..., проф... .

Прикм'єтники: мол..., укр..., рос..., розт..., держ..., сум... .

Дієслова: стан..., гов..., розм..., здоб..., жив..., мешк..., прод..., спіл..., навч...

Дієприкм'єтники: приб..., май..., пон..., віль..., ..., б... ніж, м... ніж.

Завдання 57. Відновіть слова. Для цього вставте потрібні голосні букви.

Жтль, нцнльнсть, прфсс, фх, нврстт, рстшвн, смчн, нвчтс, мшкнц, сплквнн.

Завдання 58. Відновіть текст.

Жит м Суми

Нас м Суми стан приб 300 000 ч-к. Жит м за нац – укр і рос, тому тут розм укр та рос. Укр м – це держ м Укр. Рос м – це м спіл.

Жит Сум – це люди різн проф: роб та лік, інж та бізн, екон і юр. Мбжна сказати, що Суми – м студ. Кільк ст у м стан не менш ніж 50 000 ч-к. Майже всі мол люди після шк прод св осв в ун-ах м. У Сумах жив і нав більш ніж 2 000 ін ст із різн кр св. Всі вони хоч зд вищ осв в Укр. У м Суми три ун. Вони розт в різн кінц м. Один у-т розт на зах м, інш – на півд. На сх м розт наш Сум держ у-т. У Сумах б ніж 30 шк і кол.

Завдання 59. Напишіть відповіді на запитання. Складіть повідомлення про населення міста Суми. Запишіть розповідь на диктофон, вивчіть.

1. Скільки людей становить населення міста Суми?
2. Хто переважно за національністю жителі міста?
3. Якими мовами розмовляють сумчани?
4. Чому у Сумах розмовляють українською?
5. Чому в місті Суми спілкуються російською?
6. Хто за фактом мешканці міста?
7. Мбжна сказати, що Суми – місто студентів?
8. Скільки приблизно студентів у місті?
9. Чому в Сумах багато студентів?
10. Скільки приблизно іноземних студентів у Сумах?
11. Чому іноземці навчаються в Україні?
12. Скільки університетів у місті Суми?
13. Як називаються сумські університети?
14. Де розташовані сумські університети?
15. Скільки шкіл і коледжів у Сумах?

Завдання 60. Напишіть за аналогією повідомлення про населення вашого міста, вашої країни. Вивчіть, розкажіть.

УРОК 4

ПРОГУЛЯНКИ МІСТОМ

4. 1. Словник урбку 4

1	ажурний (-а, -е, -і)	openwork, tracery	ajouré	örgülü	to`qilgan (teshikchali)	مخرمة	1
2	алéя	path, lane	allée (f)	geçit	xiyobon	زقاق	2
3	архітектúра	architecture	architecture (f)	mimari	arxitektura	هندسة	3
4	багáто рóків тóму	many years ago	beaucoup d'années en arrière	uzun yıllar önce	ko`p yillar oldin	ب بعيد زمن منذ	4
5	багатолюдний (-а, -е, -і)	populous; crowded	populeux	kalabalık olmayan	ko`p aholi	ال تلس كثير	5
6	білий	white	blanc	beyaz	oq	ابيض	6
7	біля, кóло	near	près de	yakınlarında	yaqin	من بالقرب	7
8	безцінний (-а, -е, -і)	priceless	inappréciable	paha biçilmez	baxosiz	له ثمن لا	8
9	благодійник, меценáт	philanthropist	bienfaiteur (m)	hayırsever	yaxshilik qiluvchi	م تبرع	9
10	будівля, спорúда	structure, building	structure (f)	yapı	tuzulishi	بنية	10
11	будь-який	any	chacun	sıradan	qanaqadir	واحد اي	11
12	вважáтися ким, чим	to be considered as	être considéré comme	kabul edilmeli	bo`lmoq		12
13	весéлий (-а, -е, -і)	cheerful	gai	mutlu	quvnoq	(مك ييف) فرحان	13

14	визначна пам'ятка	place of interest	site d'intérêt	bi yerin simgesi	yodgorlik	المعالم السياحية	14
15	випадково	accidentally	par hasard	yanlışlıkla	tasodifan	عشوائي بشكل	15
16	виправдовувати когось, що	justify	justifier	haklı çıkarmak	oqlamoq	عن يدافع	16
17	вирувати	to be in full swing	battre son plein	bütün hızıyla	jadallashyapti		17
18	виставка	exhibition	exposition (f)	sergi	taqtimot	معرض	18
19	відкритий (-а, -е, -і)	open	ouvert	açık	ochiq		19
20	відпочинок	rest	délassement	dinlenme	hordiq		20
21	візитна картка	business card	carte (f) de visite	personel kartı	vizit kartochkasi	فيزا كرت	21
22	вирити	to believe	croire	inanmak	ishonmoq		22
23	галерея	gallery	galerie (f)	galeri	galereya	معرض	23
24	гість	visitor, guest	visiteur (m)	misafir	mexmon	ضيف	24
25	гордість	pride	fierté (f)	gurur	gurur	به افتخار شيء	25
26	готель	hotel	hôtel (m)	otel	mehmonhona		26
27	гумор	humor	humour	mizah	hazil	الضحك	27
28	демонстрація	demonstration	démonstration (f)	gösteri	taqdimot	اعراض	28
29	дерево, дерева	tree, trees	arbre (m), arbres (pl)	ağaç,ağaçlar	daraxt daraxlar	(اشجار) شجرة	29

30	дізнава́тися- дізна́тися про що	get to know	prendre connaissance	bir şeyler öğren	bilib olmoq		30
31	дискутува́ти, спереча́тися з ким	argue	discuter	tartışmak	baxslashmoq	یجادل	31
32	домовля́тися про що	arrange, negotiate	se mettre d'accord	anlaşmak	kelishmoq	شيء علمى يتفق	32
33	духо́вний(-а, -е, -і)	spiritual	spirituel	manevi	ruhiy	روحي	33
34	екскурсія	excursion	excursion (f), tour de	tur	ekskursiya	رحلة	34
35	експона́т	exhibit	objet (m) exposé	sergi	ekspanat	التحف المعروضة	35
36	є (бути) ким, чим	is, are (to be) smb, smth	être quelquin	birisi olmak, bir şey ol	hisoblanmoq	يصبح (يود ان يكون)	36
37	європе́йський (-а, -е, -і)	european	européen	avrupalı	evropacha	اوروپاي	37
38	жарт	joke	blaque (f)	şaka	hazil	مزحة	38
39	життя́	life	vie (f)	hayat	hayot	حياة	39
40	зазвичай	usually	d'habitude	genellikle	doimgidek	بالاغلب	40
41	засно́ваний (-а, -е, -і)	is founded	fondé, est fondé	merkezi	asosan	(مشكل) يشكل	41
42	засно́вник, фунда́тор	founder	fondateur (m)	kurucu	asoschi	مشكل	42
43	зберіга́ти, зберіга́тися	save, preserve	sauver	kurtarmak, inat	saqlamoq	يحفظ (حفظ)	43
44	збира́тися	gather together	se rassembler	hazırlanmak	tayorlanmoq	نفسه يجهز	44

45	збóри	meeting, assembly	reunion, (f)	koleksiyon	majlis	اجتماع	45
46	звичáйно, конечно	of course	bien sur	elbette	albatta	موافق	46
47	знак	mark	signe (m)	işaret	belgi(ishora	اشارة	47
48	знáчити = мáти знáчення	mean, signify	signifier	demek,	demak	يعني	48
49	зúстрiч	meeting	rencontre (f)	görüşme	uchrashuv	مالتقى	49
50	зустрiчáти-зустрiти когó, що зустрiчáтися- зустрiтися з ким, з чим	meet (with)	se rencontrer	görüşmek	uchrashmoq	يلتقي	50
51	iсторiчний (-а, -е, -і)	historical	historique	tarihsel	tarixiy	تاريخي	51
52	кафедрáльний (-а, -е, -і)	cathedral	cathedral	katedral			52
53	клуб весéлих та кмітлiвих людéй	Club of the Funny and Quick-witted	club (m) de gais et débrouillard	mutluların ve yeteneklilerin kulübü	QVZ quvnoqlar va zukkolar	نادي كفن والجيلة ال بيجة	53
54	кмітлiвий (-а, -е, -і)	quick-witted	débrouillard	yetenekli	topuvchan	فهمان	54
55	колéкція	collection	collection (f)	koleksiyon	kolleksiya	مجموعة	55
56	кóло, біля	near	près de	yakınlarında	yaqin	من بالقرب	56
57	красá	beauty	bauté (f)	güzellik	go'zallik	جميل	57

58	куб	cube	cube (m)	küp	kub	مكعب	58
59	культу́рний (-а, -е, -і)	cultural	culturel	kültürlü	madaniyatli	محدثرم	59
60	ліво́руч від	to the left of	à gauche de	-den sola	chapda	من اليمين على	60
61	літа́ти	fly	voler	uçmak	uchish	طيران	61
62	ма́буть	maybe	peut être	olabilir	ehtimol	ربما	62
63	ма́йстер	master	maître (m)	usta	usta	شيء في معلم	63
64	малолю́дний (-а, -е, -і)	not crowded	à faible population	kalabalık olmayan	kam aholi	الاناس قليل	64
65	ма́льовнічий (-а, -е, -і)	picturesquare	pittoresque	resmedilmeye değer	manzarali	خلاصة	65
66	ме́ценат, благоді́йник	philanthropist	mécène (m)	hayır sever	hamkor	متبرع	66
67	мі́ж, по́між	between, among	entre	arasında	orasida	بين (في المنتصف)	67
68	міські́й (-а, -е, -і)	urban	municipal	şehirsel	shaharlik	بى لىدى	68
69	мі́тинг	meeting, protest	manifestation	görüşme	miting	اجتماع	69
70	міте́ць	artist	maître d'art	artist	san'atkor	رسام	70
71	назива́ти, назива́тися	be called / named	s'appeler	isimlendirmek	nomlanadi	يسمى	71
72	на поча́тку	at the beginning	au début	başta	boshida	في الاول	72
73	невипа́дково	not coincidentally	pas par hasard	bu kazara olmaz	tasodifiy emas	بقصد	73

74	неподалік від	not far from	non loin de	-den uzak	-dan uzoq	عن بعد ليس شيء	74
75	новіни	news	nouvelles (pl, f)	haberler	xabar	اخبار	75
76	обліччя	face	personne (f)	yüz	yuz	وجه	76
77	обмінюватися чим	exchange	échanger	takas	almashmoq	تبادل	77
78	одразу	immediately	tout de suite	bir kerede	darhol	على الفور	78
79	особливо	especially	surtout	özellikle	ayniqsa,	بشكل محدد (بالاخص)	79
80	пагорб	hill	colline (f)	tepe	tepalik	هضبة	80
81	пам'ятка	monument	sign de monument	anıt	yodgorlik	علامة اثرية	81
82	пам'ятний знак	memorial sign	signe (m) mémorable	hatıra	hotira belgisi	تمتالية اشارة	82
83	пам'ятник	monument	monument (m)	eser	haykal	تمثال	83
84	перебувати де	be somewhere	être où	nerede olmak	qolish uchun	يوجد في	84
85	переходити	cross	traverser	geçmek	o'ting	يقطع	85
86	пішохідний (a, e, i)	pedestrian	de piéton	yaya	piyoda	(مشاة خط) مشاة	86
87	побачення	date	rendez-vous (m)	görüŝme	uchrashuv	موعد	87
88	побудований (-a, -e, -i)	built	batu	inŝa	qurilgan	يبنى	88
89	позаду від	behind	derrière de	arkasında	ortidan	خلف الشيء	89

90	політика	policy	politique (f)	siyaset	siyosat	سياسة	90
91	пóміж, між	between	entre de	arasında	orasida	بين (في المنتصف)	91
92	попéреду від	in front of	avant de	önde	oldida	بعد	92
93	портрét	portrait	portrait	portre	portret	صورة	93
94	пóруч, пóряд з (зі, із)	next to	à côté de	-in yanında	yonida	من بجانب	94
95	правóруч від	to the right of	à droite de	-den sağa	ongda	من اليمين على شيء	96
96	прекрáсний (-а, -е, -і)	beautiful	beau	mükemmel	chiroyli	رائع	97
97	прогóлянка	stroll	promenade (f)	gezi	sayr	مشيا على الاقدام	98
98	промислóвець	industrialist	industriel (m)	sanayici	ishlab chiqaruvchi	صناعي	99
99	промислóвість	industry	industrie (f)	sanayi	ishlab chiqaruv	صناعة	100
100	просіти-попросіти	ask, beg	demander	sormak	so'rash	يطلب , طلب	101
101	рáдити, рáдитися з ким	consult	consulter	danışmak	maslaxatlashmoq	وعن يدسال نصيحة	102
102	розділяти що на що	divide smth by smth	diviser	bir şeye bölmek	nima bo'lishini aytib bering	يفصل بين	103
103	салóн красі	beauty salon	salon de beauté	güzellik salonu	go'zallik saloni	تجميل صالون	104
104	св́ято	holiday	fête (f)	tatil	dam olish	عيد	105
105	сérце	heart	cœur (m)	kalp	yurak	القلب	106

106	символ	symbol	symbole (m)	sembol	belgi	رمز	107
107	сквер	square	square (m)	kare	maydon	ساحة	108
108	славѣтний (-а, -е, -і)	famous, celebrated	célèbre	ünlü	taniqli	مشهور	109
109	смїліво	boldly	osait, courageux	cesaret	kuchli	شجاعة	110
110	смїятися	laugh	rire	kahkaha	kulish	الضحك	111
111	собор	cathedral	cathédrale (f)	katedral	yig`in	كنيسة	112
112	сотня	hundred	cent	yüz	yuzlab	مئة متر	113
113	сперечатися, дискутувати з ким	argue	discuter	tartışmak	baxslashmoq	يجادل	114
114	споруда, будівля	structure, building	structure (f)	yapı	tuzulishi	بنية	115
115	справжній (-а, -е, -і)	real	reel	gerçek	haqiqiy	حقيقي	116
116	солодкий (-а, -е, -і)	sweet	sucré	tatlı	shirin	حلو طعم ذات	117
117	століття, сторіччя	century	centenaire	yüzyıl	asr	مئة عام (قرن)	118
118	стояти де	stand	debout	durmak	qaerda turish	اين يقع	119
119	сумувати	to be sad	se trister	sıkılmak	sog'indim	حزن	120
120	суспільний (-а, -е, -і)	social	publique	halka açık	quvnoq (suhbatkash)	عام	121
121	сучасний (-а, -е, -і)	modern	moderne	zamanla	zamonaviy	حديث	122
122	театр	theater	théâtre (m)	tiyatro	teatr	مسرح	123

123	театра́льний(-а, -е, -і)	theatrical	théâtral	dramatik	teatr	مسرحي	124
124	то́бто	that is to say	c'est à dire	anlamında	ya'ni	اي لذلك	125
125	тому́	that is why	de sorte que	e yani	shunday ekan	ف ب تالي	126
126	улю́блений (-а, -е, -і)	favourite	favorit	favori	sevimli	مفضل	127
127	універма́г	a department store	grands magasins (pl, m)	mağaza	dokon	م متجر	128
128	у́смішка	smile	sourire (m)	gülümseme	kulgu	اب تسامة	129
129	філармо́нія	philharmonic	philharmonique	filarmonik	filarmoniya	ال فيلهارمونية	130
130	фунда́тор, засно́вник	founder	fondateur (m)	kurucu	asoslangan	م مشكل	131
131	художні́й (-я, -е, -і)	artistic	d'art	sanatsal	ijodiy	ر سحي	132
132	художник	painter	peintre (m)	ressam	rassom	ر سام	133
133	центра́льний (-а, -е, -і)	central	central	merkezi	markaziy	مركزي	134
134	цукéрки	candies	bonbons	şeker	shakarlamalar	حلويات	135
135	чекáти на	wait for	attendre	beklemek	emasmi?	انتظار احد	136
136	чи не та́к ?	is not it?	n'est-ce pas ?	böyle değil mi ?	shunday emasmi?	كذلك؟ ل يس	137
137	Чого́ тут ті́льки немає́!	Simply everything is there!	quoi ici est absent seulement!	bu sadece burada yok!	bu yerda nima yoq!	يوجد لا ماذا ! هنا	138
138	чудови́й(-а, -е, -і)	splendid/great	remarquable	mükemmel	qoilmaqom	رائع	139

139	шеде́вр	masterpiece	chef-d'oeuvre (m)	şaheser	eng yaxshi (zo`r)	تحفة	140
140	я́нгол	angel	angel	bir melek	farishta	ملاك	141

4. 2. Мовленнєвий практикум

Завдання 1. Перекладіть і вивчіть нові слова уроку, повторіть уже відомі.

Завдання 2. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте назви центральних вулиць та площ міста Суми.

Покрoвська площа, Театральна площа, вулиця Петропавлівська, вулиця Соборна, вулиця Харківська, розташований на Покровській площі, перебуває на Театральній площі, розташоване на вулиці Соборній, розташована на вулиці Петропавлівській, перебувають на вулиці Харківській.

Завдання 3. Проаналізуйте та запам'ятайте граматичну інформацію.

Назва-прикметник зазвичай міститься перед словом «площа» та після слова «вулиця»: **Покровська** площа, **Театральна** площа, але вулиця **Харківська**, вулиця **Замостянська**. Назва-іменник стоїть у родовому відмінку (в. 2) після слів «площа» та «вулиця»: площа **Міру**, вулиця **Міру**.

Завдання 4. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте назви об'єктів, які розташовані у центрі міста.

Центральний міський собор, центральний міський універмаг, центральна міська бібліотека, центральний міський парк, центральна міська аптека, міський театр, альтанка, пам'ятник, пам'ятний знак, художня галерея, художній музей, історичний музей, філармонія, готель "Україна", центральні міські вулиці, центральні міські площі.

Завдання 5. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте слова та словосполучення.

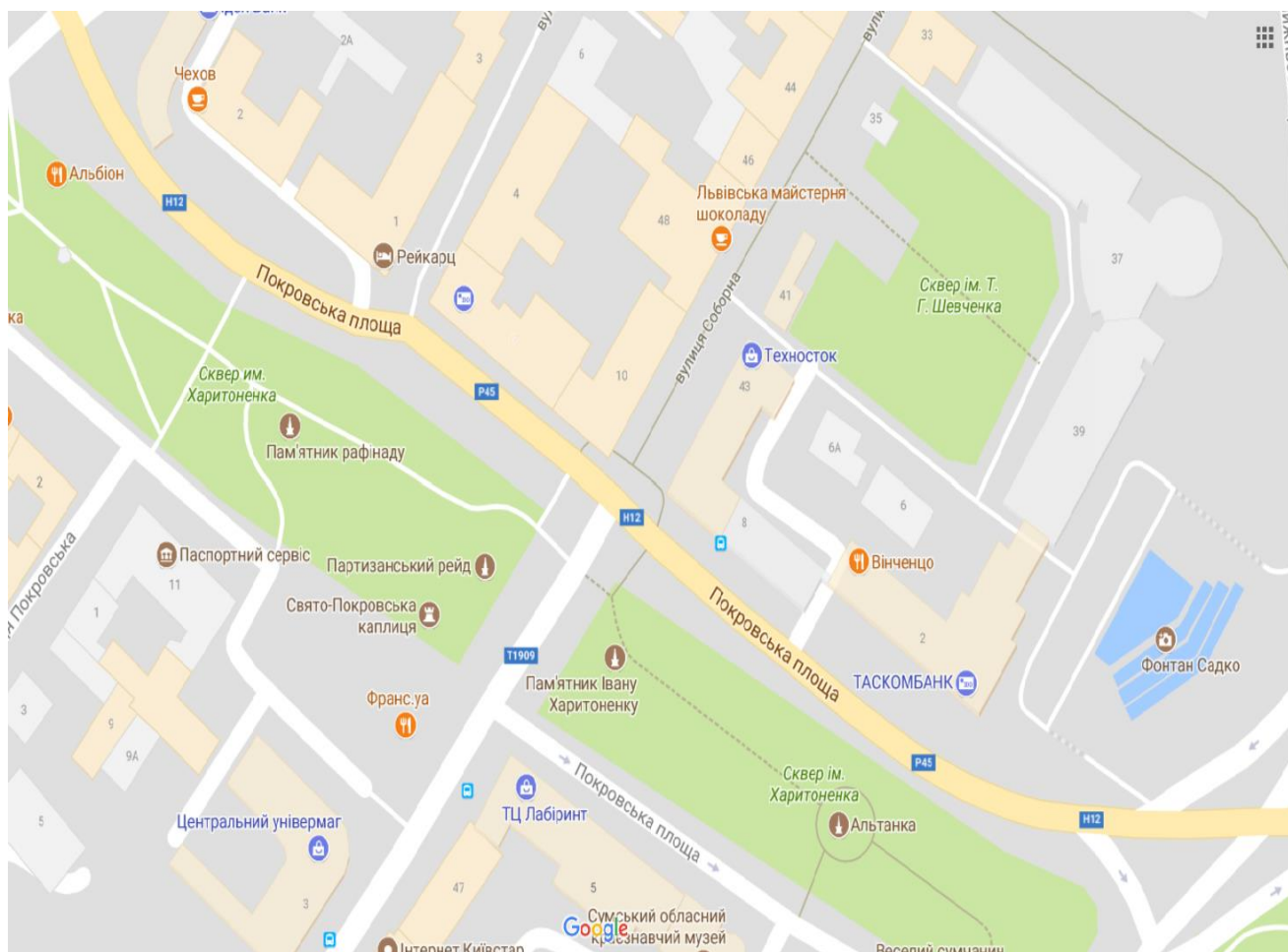
Пам'ятник, пам'ятники, цікаві пам'ятники, пам'ятник поету, пам'ятник солдату, пам'ятник відомій людині. **Пам'ятний**, пам'ятний знак, пам'ятна зустріч, пам'ятне місце, пам'ятні дати. **Пам'ятка**, **пам'яткі**, визначні пам'яткі, визначні пам'яткі міста Суми, пам'яткі центральної частини міста, багато визначних пам'яток. **Сквер**, сквери, зелені сквери. **Алея**, алеї, мальовничі алеї. **Символ**, символ міста, символ країни, символ міру, символ краси. **Центральний**, центральний собор, центральна, центральна бібліотека, центральне, центральне місце, центральні, центральні площі.

Міський, міський театр, міська, міська бібліотека, центральна міська бібліотека, міські, міські автобуси. **Історичний**, історичний музей, історична, історична література, історичне, історичне місце, історичні, історичні факти. **Багатолюдний**, багатолюдний парк, багатолюдна вулиця, багатолюдне місце. багатолюдно, малолюдно, тут багатолюдно, тут малолюдно.

Завдання 6. Підтвердіть інформацію.

1. Центр міста Суми – це старе місто.
2. У центрі розташовані дві площі і три вулиці.
3. Перша центральна площа Сум називається Покровська площа.
4. Друга центральна площа міста називається Театральна площа.
5. Центральна вулиця міста називається Соборна.
6. Друга центральна вулиця міста називається Петропавлівська.
7. Третя центральна вулиця міста називається Харківська.
8. Центр міста – це його обличчя.
9. Багато років тому тут було засноване старе місто.

Завдання 7. Дивіться на план центру міста Суми. Прочитайте назви площ та вулиць, які розташовані у центрі.

Завдання 8. Дивіться на план центру міста Суми та слухайте текст. Відповідайте на запитання, запитуйте за зразком.

Перша прогулянка.
У центрі

Центр – це одне з найважливіших місць у будь-якому місті. Можна сказати, що центр міста – це його обличчя. Невипадково всі екскурсії для гостей міста зазвичай починаються в його центрі. Давайте познайомимося з центром нашого міста.

Центральна частина міста Суми розташована неподалік від річки Псел. Це важливе історичне місце, тому що багато років тому тут було засноване старе місто. У центрі є дві площі: Покровська площа і Театральна площа. Це центральні міські площі. У центрі є три вулиці: вулиця Соборна, вулиця Петропавлівська, вулиця Харківська. Це центральні міські вулиці.

Центр Сум – красиве, мальовниче, багатолюдне місце. Тут багато пам'яток, пам'ятників і пам'ятних знаків, багато алей та скверів, дерев і квітів.

1. Що можна сказати про центр будь-якого міста? Яке це місце?
2. Де зазвичай починаються екскурсії для гостей міста?
3. Чому екскурсії для гостей міста зазвичай починаються у центрі?
4. Скільки вулиць і скільки площ у центрі міста Суми?
5. Як називаються центральні площі міста?
6. Як називаються центральні вулиці міста?
7. Що можна сказати про центр міста Суми? Яке це місце?
8. Що розташоване неподалік від центру?

Завдання 9. Дивіться на план центру міста Суми. Розкажіть і покажіть, які вулиці і площі знаходяться в центрі.

Завдання 10. Слухайте текст, повторіть його кілька разів. Вивчіть, запишіть, розкажіть.

Центр – це одне з найважливіших місць у будь-якому місті, його обличчя. Центральна частина міста Суми – це важливе історичне місце, тому що багато років тому тут було засноване старе місто.

Завдання 11. Підтвердіть інформацію.

1. Найстаріша площа міста Суми називається Покровська площа.
2. Покровська площа розташована неподалік від річки Псел.
3. Покровська площа розташована поруч із центральним міським парком.
4. Вулиця Петропавлівська розділяє Покровську площу на дві частини.
5. Тут багато дерев і квітів, алей та скверів.
6. На Покровській площі багато визначних пам'яток.
7. На Покровській площі багато пам'ятників і пам'ятних знаків.
8. Символом міста Суми є альтанка.

Завдання 12. Слухайте текст. Відповідайте на запитання, задавайте запитання за зразком.

Друга прогулянка.
На Покровській площі

Покровська площа – найстаріша площа у нашому місті і одне з найцікавіших історичних місць. Вона розташована неподалік від річки Псел, поруч із центральним міським парком. Вулиця Петропавлівська розділяє площу на дві частини. Покровська площа – це дуже мальовниче зелене місце. Тут багато дерев і квітів, алеї та скверів. На Покровській площі багато цікавих будівель, пам'яток, пам'ятників і пам'ятних знаків. Найцікавіше з її пам'ятних місць – альтанка, яка розташована у мальовничому зеленому сквері. Альтанка є символом міста Суми, його візитною карткою.

Покровська площа – одна з найкрасивіших площ міста. Якщо ти гуляв Покровською площею, можеш сміливо казати: «Я був у Сумах!»

1. Як називається найстаріша площа міста? 2. Де розташована Покровська площа? 3. Неподалік від чого розташована Покровська площа? 4. Поряд із чим розташована Покровська площа? 5. Як це місце? 6. Що розташоване на Покровській площі? 7. Де розташована альтанка? 8. Який пам'ятний знак є візитною карткою міста Суми? 10. Який пам'ятний знак є символом міста Суми? 11. Що сумчани вважають візитною карткою свого міста? 12. Яка вулиця розділяє Покровську площу на дві частини?

Завдання 13. Слухайте і повторюйте речення. Останній варіант запишіть.

На Покровській площі багато визначних пам'яток. На Покровській площі багато визначних пам'яток, пам'ятників і пам'ятних знаків. На Покровській площі багато визначних пам'яток, пам'ятників і пам'ятних знаків, але́й та скве́рів. **На Покровській площі багато визначних пам'яток, пам'ятників і пам'ятних знаків, але́й та скве́рів, дере́в і кві́тів.**

Завдання 14. Проаналізуйте таблицю. Запам'ятайте, які відмінкові форми вживаються після прислівників та прийменників, що вказують на розташування предмета.

Таблиця 4.1

попéреду чо́го	попéреду фонтáну, музею, по́шти, аптéки	+ в.2
позáду чо́го	позáду фонтáну, музею, по́шти, аптéки	
неподалі́к від чо́го	неподалі́к від фонтáну, музею, по́шти, аптéки	
правóруч від чо́го	правóруч від фонтáну, музею, по́шти, аптéки	
ліво́руч від чо́го	ліво́руч від фонтáну, музею, по́шти, аптéки	
бі́ля чо́го	бі́ля фонтáну, музею, по́шти, аптéки	
ко́ло чо́го	ко́ло фонтáну, музею, по́шти, аптéки	+ в.5
по́ряд із чим	по́ряд із фонтáном, музе́ем, по́штою, аптéкою	
по́руч із чим	по́руч із фонтáном, музе́ем, по́штою, аптéкою	
мі́ж, по́між чим і чим	по́між фонтáном і музе́ем, по́штою і аптéкою	

Завдання 15. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте слова та словосполучення, які вказують на розташування об'єкта.

Правóруч від чо́го, ліво́руч від чо́го, попéреду чо́го, позáду чо́го, неподалі́к від чо́го, бі́ля чо́го, по́руч із чим, по́ряд із чим. Правóруч від Театра́льної площі, ліво́руч від Театра́льної площі, попéреду Театра́льної площі, позáду Театра́льної площі, бі́ля Театра́льної площі, неподалі́к від Театра́льної площі, по́руч із Театра́льною площею, по́ряд із Театра́льною площею. Правóруч від Покровської площі, ліво́руч від Покровської площі, попéреду Покровської площі, позáду Покровської площі, бі́ля Покровської площі, неподалі́к від Покровської площі, по́руч із Покровською площею, по́ряд із Покровською площею. Правóруч від альтáнки, ліво́руч від альтáнки, попéреду альтáнки, позáду альтáнки, бі́ля альтáнки, неподалі́к від альтáнки, по́руч із альтáнкою, по́ряд із альтáнкою. Правóруч від музею, ліво́руч від музею, попéреду музею, позáду музею, бі́ля музею, неподалі́к від музею, по́руч із музе́ем, по́ряд із музе́ем. Правóруч від теа́тру, ліво́руч від теа́тру, попéреду теа́тру, позáду теа́тру, бі́ля теа́тру, неподалі́к від теа́тру, по́руч із теа́тром, по́ряд із теа́тром.

Завдання 16. Проаналізуйте особливості утворення прикметників. Прочитайте, запам'ятайте.

центр – центрáльний теáтр – театрáльний вокзáл – вокзáльний

Завдання 17. Слухайте, повторюйте, читайте, запам'ятовуйте слова та словосполучення.

Худóжній, худóжній музéй, худóжня, худóжня галерéя, худóжнє, худóжнє слóво. Худóжник, худóжники, картíни худóжників. **Колéкція**, колéкція картíн, колéкція картíн відóмих худóжників, колéкція картíн відóмих украї́нських худóжників, колéкція картíн відóмих росі́йських худóжників, колéкція картíн відóмих європе́йських худóжників. **Експона́т**, цікаві експона́ти, безці́нний експона́т, безці́нні експона́ти, безці́нні експона́ти худóжнього музéю, експона́ти історі́чного музéю. **Шедéвр**, шедéври, шедéври украї́нського худóжника, шедéври украї́нської культу́ри. **Архіте́ктура**, архіте́ктурний, шедéвр архіте́ктури, архіте́ктурні шедéври.

Завдання 18. Підтвердіть інформацію.

1. Театра́льна плóща – це культу́рний центр мiста. 2. Плóща називáється Театра́льна, тому́ що тут розташóваний мiський театр. 3. Мiський театр – це краса́ва сучáсна споруда, яка́ розташóвана у цéнтрі плóщі. 4. На Театра́льній плóщі розташóвані мiські музéї – худóжній та історі́чний. 5. В історі́чному музéї мóжна познайо́митися з історі́єю мiста, з історі́єю країни. 6. Історі́чний музéй розташóваний правóруч театру. 7. У худóжньому музéї збері́гаються пре́красні колéкції картíн. 8. У худóжньому музéї збері́гаються бiльш ніж 15 (п'ятна́дцять) тiсяч безці́нних експона́тів. 9. Це картíни старiх майстрiв i сучáсних митцiв. 10. Худóжній музéй розташóваний лiвóруч від театру. 11. Будiвлi музéїв є пам'яткáми історі́ї та архіте́ктури.

Завдання 19. Дивіться на фотографії. Слухайте текст.

Третья прогулянка.
На Театральній площі

Поряд із Покровською площею розташована Театральна площа. Це культурний центр міста. Чому площа називається Театральна? Звичайно, вона називається так, тому що тут розташований міський театр.

Ця сучасна будівля у центрі Театральної площі – Сумський міський театр

А поруч із театром ми бачимо дві красиві старі споруди. Це міські музеї – художній та історичний. Праворуч від театру розташований історичний музей. У ньому сумчани та гості міста можуть познайомитися з історією міста Суми, з історією країни.

Історичний музей міста Суми

Ліворуч від театру розташований художній музей. Тут зберігаються чудові колекції, більше ніж п'ятнадцять тисяч (15 000) безцінних експонатів. Це картини старих майстрів і сучасних українських, російських та європейських художників.

Художній музей міста Сум

У колекції Сумського художнього музею є одна картина, яка особливо подобається сумчанам. Це "Портрет дівчини". Його написав чудовий російський художник Микола Рачков. Портрет часто називають "Сумчанка". Він був написаний майже двісті років тому, але й сьогодні вважається символом краси сумських жінок.

М. Рачков. Портрет дівчини

Історичний і художній музеї були засновані тисяча дев'ятого двадцятого (1920) року, тобто їм майже сто років. Будівлі музеїв є пам'ятками історії та архітектури.

Завдання 20. Відповідайте на запитання, запитуйте за зразком.

1. Яка площа розташована поруч із Покровською площею? 2. Чому ця площа називається Театральна? 3. Що розташовано у центрі Театральної площі? 4. Скільки музеїв на Театральній площі? 5. Коли були засновані ці музеї? 6. Скільки приблизно років музеям? 7. Як називаються музеї Театральної площі? 8. Де розташований історичний музей? 9. Де розташований художній музей? 10. Який музей зберігає чудову колекцію картин? 11. Як називається людина, яка пише картини? 12. Чиї картини зберігаються у художньому музеї? 13. Де можна познайомитися з історією міста Суми? 14. Чим є будівлі музеїв Театральної площі?

Завдання 21. Підтвердіть інформацію. Використовуйте таблицю 1.1 на с. 12.

1. Театральна площа розташована поруч із Покровською площею.
2. Альтанка розташована між музеями.
3. Художній музей розташований ліворуч від театру.
4. Історичний музей розташований праворуч від театру.
5. Театр розташований у центрі Театральної площі.
6. Міський парк розташований праворуч від театру.
7. Театр розташований ліворуч від міського парку.
8. Альтанка розташована попереду театру.
8. Театральна площа розташована неподалік від річки Псел, поруч із центральним міським парком.

Завдання 22. Дивіться на план Театральної площі та розповідайте, що і де розташоване на ній.

1 – міський театр, 2 – художній музей, 3 – історичний музей

Завдання 23. Слухайте та повторюйте речення. Останній варіант запишіть.

Театральна площа є культурним центром міста. Театральна площа є культурним центром міста, тому що тут розташований міський театр. Театральна площа є культурним центром міста, тому що тут розташовані міський театр, історичний музей. Театральна площа є культурним центром міста, тому що тут розташовані міський театр, художній музей. **Театральна площа є культурним центром міста, тому що тут розташовані міський театр, історичний та художній музеї.**

Завдання 24. Слухайте, повторюйте, запам'ятовуйте, читайте слова та словосполучення.

Пішо́хідний, пішо́хідний перехі́д, пішо́хідна, пішо́хідна ву́лиця, пішо́хід, пішо́ди. **Поба́чення**, перше побáчення, час побáчення, місце побáчення, до побáчення. **Зустріча́ти, зустріча́тися.** Зустріча́ю, зустріча́юся, зустріча́єте друзі́в, зустріча́єтеся з друзі́ями. **Зустрі́ч**, зустрі́чі, час зу́стрічей, місце зу́стрічей. **Яка зу́стріч! До зу́стрічі! До нові́х зу́стрічей! Прогу́лянка**, прогу́лянки, ве́чірня прогу́лянка, прогу́лянки мі́стом, час прогу́лянок, місце прогу́лянок.

Завдання 25. Дивіться на фотографії. Слухайте текст.

Четвёрта прогу́лянка.
На ву́лиці Соборній

Покро́вська площа переходить у ву́лицю Собо́рну. Ця мале́нька, але́ дуже мальовни́ча ву́лиця розташо́вана у само́му се́рці міста.

Головна визначна пам'ятка ву́лиці Собо́рної – центра́льний міський собо́р. Його́ мо́жна смі́ливо назва́ти архіте́ктурним шеде́вром. Собо́р був побудова́ний ще у сімна́дцятому (XVII) столі́тті, і тому́ є історичною пам'яткою.

Сумський центральний кафедральний собор

Ліворуч від собору розташована художня галерея, де бувають цікаві виставки, концерти, зустрічі з художниками, музикантами, поетами.

Сумська художня галерея

Праворуч від собору, у мальовничому зеленому сквері, розташований пам'ятник великому українському поетові Тарасу Григоровичу Шевченку.

Пам'ятник Т. Г. Шевченку

Вулиця Соборна – пішохідна. Тут гуляють, зустрічаються, знайомляться. Це місце побачень, місце зустрічей, місце прогулянок.

Завдання 26. Відповідайте на запитання, запитуйте за зразком.

1. В яку вулицю переходить Покровська площа? 2. Це велика вулиця, чи не так? 3. Що є головною визначною пам'яткою вулиці Соборної? 4. Як можна назвати будівлю собору? 5. Чому центральний міський собор міста Суми є історичною пам'яткою? 6. Який пам'ятник розташований праворуч від собору? 7. Де розташований пам'ятник Тарасу Григоровичу Шевченку? 8. Хто такий Тарас Григорович Шевченко? 9. Де бувають цікаві художні виставки? 10. Де розташована міська художня галерея? 11. Що буває у художній галереї?

Завдання 27. Слухайте і повторюйте речення. Останній варіант запишіть.

Вулиця Соборна – це місце побачень. Вулиця Соборна – це місце зустрічей. Вулиця Соборна – це місце прогулянок. **Вулиця Соборна – це місце побачень, зустрічей і прогулянок.**

Завдання 28. Підтвердіть інформацію. Перевірте, як ви зрозуміли зміст уроку.

1. Центр міста – це старе місто. 2. Історичним центром міста Суми є Покровська площа. 3. Культурним центром міста Суми є Театральна площа. 4. Центр міста – це вулиця Соборна. 5. У центрі міста розташовані Покровська площа, Театральна площа та вулиця Соборна. 6. Альтанка є символом міста Суми. 7. Альтанка розташована на Покровській площі. 8. На березі річки Псел розташований центральний міський парк. 9. На Театральній площі розташований міський театр. 10. На Театральній площі розташовані міські музеї. 11. Праворуч від театру розташований історичний музей. 12. Ліворуч від театру розташований художній музей. 13. В історичному музеї можна познайомитися з історією міста та країни. 14. У художньому музеї зберігається прекрасна колекція картин відомих художників. 15. Центр Сум – це мальовниче місце. 16. Вулиця Соборна – пішохідна. 17. Вулиця Соборна завжди багатолюдна. 18. Тут розташований центральний міський собор. 18. Вулиця Соборна – це місце побачень. 19. Вулиця Соборна – це місце прогулянок. 20. Вулиця Соборна – це місце зустрічей. 21. Вулиця Соборна – це місце побачень, зустрічей і прогулянок. 22. Центр Сум – це улюблене місце відпочинку сумчан.

Завдання 29. Заперечте.

1. Центр міста – нове місто. 2. У центрі міста немає річки. 3. У центрі міста одна площа. 3. У центрі міста немає вулиць. 4. Я не знаю, як називаються вулиці та площі, які розташовані у центрі міста Суми. 5. Міський театр розташований на вулиці Соборній. 6. З історією міста і країни можна

познайомитися у художньому музеї. 7. Альтанка – це герб міста Суми. 8. На вулиці Соборній завжди багато транспорту. 9. Соборна – це малолюдна вулиця. 10. У Сумах немає музеїв. 11. Сумчанам не подобається зустрічатися на Соборній. 12. Сумчанам не подобається гуляти Соборною. 13. Я не знаю, де розташований центральний міський собор. 14. Я нічого не хочу знати про центр міста, це мені не цікаво.

Завдання 30. Згадайте відмінкові форми іменників після слів зі значенням кількості.

Таблиця 4.2

скільки	відмінок	він	вона	вонó
1(один, одна, одне)	+ в.1 однині	один сквер	одна алея	одне місто
2 (два), 3, 4	+ в.1 множині	два сквери	---	---
2(дві, два), 3, 4	+ в. 2 однині	---	дві алеї	два міста
5-20, 100..... скільки, багато, мало, кілька, декілька...	+ в.2 множині	п'ять скверів	багато алеї	скільки міст

Завдання 31. Слухайте і повторюйте фрази. Зверніть увагу на відмінкові форми іменників після слів зі значенням кількості.

Площа, одна площа, дві, три, чотири площі, п'ять площ, кілька площ, багато площ, скільки площ. **Вулиця**, одна вулиця, дві, три, чотири вулиці, п'ять вулиць, кілька вулиць, багато вулиць, скільки вулиць. **Пам'ятка**, одна пам'ятка, дві, три, чотири пам'ятки, багато пам'яток. **Експонат**, один експонат, два, три, чотири експонати, п'ять експонатів, багато експонатів, кілька експонатів, скільки експонатів. **Будівля**, одна будівля, дві, три, чотири будівлі, п'ять будівель, кілька будівель, багато будівель, скільки будівель. **Музей**, один музей, два, три, чотири музеї, п'ять музеїв, багато музеїв, декілька музеїв, скільки музеїв. **Театр**, один театр, два, три, чотири театри, п'ять театрів, декілька театрів, багато театрів, скільки театрів. **Зустріч**, одна зустріч, дві, три, чотири зустрічі, кілька зустрічей, багато зустрічей, скільки зустрічей. **Прогулянка**, одна прогулянка, дві, три, чотири прогулянки, кілька прогулянок, скільки прогулянок, багато прогулянок. **Побачення**, одне побачення, два, три, чотири побачення, кілька побачень, багато побачень, скільки побачень.

Завдання 32. Відповідайте на запитання.

1. Скільки площ у центрі міста Суми?
2. Скільки вулиць у центрі міста Суми?
3. Скільки соборів на вулиці Соборній?
4. У центрі є дерева і квіти, чи не так?
5. У центрі є сквери та алеї, чи не так?
6. У центрі є пам'ятники, чи не так?
7. Скільки музеїв на Театральній площі?
8. Скільки університетів в центрі міста?
9. У центрі міста малолюдно?
10. Скільки хвилин треба їхати до центру?
11. Скільки хвилин треба йти до центру пішки?
12. У центрі є пам'ятки, чи не так?
13. Скільки експонатів у Сумському художньому музеї?

Завдання 33. Слухайте текст. Визначте, запишіть ключові слова цього тексту.

У центрі міста

Центр міста Суми – це старе місто. Тут розтошовані Покровська площа, Театральна площа та вулиця Соборна. Це дійсно дуже красиве місце. На Покровській площі розташована альтанка, яка є символом міста Суми. Поряд – Театральна площа. Вона називається так, тому що тут розташований міський театр. Поруч із театром ми бачимо дві красиві старі споруди. Це міські музеї – художній та історичний. Праворуч від театру – історичний музей. У ньому можна познайомитися з історією країни України, з історією міста Суми. Ліворуч від театру розташований художній музей. Тут можна побачити прекрасні картини українських, російських та європейських художників.

Покровська площа переходить у вулицю Соборну, на якій розташований центральний міський собор. Вулиця Соборна – пішохідна. Вона завжди багатолюдна. Тут гуляють, зустрічаються, знайомляться. Це місце побачень, зустрічей і прогулянок.

Завдання 34. Виберіть правильну інформацію.

1	У центрі міста немає старих будівель.
2	Центр Сум – це дуже мальовниче місце. Тут багато алеї та скверів, дерев і квітів.
3	Центральна база СумДУ розташована у центрі міста Суми.
4	Вулиця Соборна називається так, тому що тут розташований центральний універмаг, де збираються сумчани.
5	Центральний міський парк розташований на півдні міста.
6	Центр міста – це місце зустрічей, побачень, прогулянок.
7	Вулиця Соборна – пішохідна.
8	В історичному музеї зберігається колекція картин відомих художників.
9	Праворуч від театру розташований художній музей.

10	У Сумах тільки один театр, який розташований у центрі міста.
11	У центрі міста Суми одна площа і дві вулиці.
12	Символ Сум – це альтанка, яка розташована у центрі міста на Театральній площі.
13	У Сумах тільки один собор, який розташований на вулиці Соборній.

Завдання 35. Дайте відповіді на запитання.

1. Ви згодні, що центр міста – це його обличчя? 2. Центр міста Суми – це нове місто? 3. Скільки площ у центрі? 4. У центрі розташована одна площа? 5. У центрі розташовані три площі? 6. У центрі немає площ? 7. Як називаються площі, які розташовані у центрі міста? 8. Чому Театральна площа називається так? 9. Що розташовано на Театральній площі? 10. Що розташовано у центрі Театральної площі? 11. Що розташовано праворуч і ліворуч від театру? 12. На Театральній площі три музеї? 13. На Театральній площі є театр? 14. Яка це споруда? 15. Міський театр розташований у центрі площі? 16. Скільки музеїв є на Театральній площі? 17. Як називаються ці музеї? 18. Який музей розташований праворуч від театру? 19. З чим можна познайомитися в історичному музеї? 20. Як називається музей, який розташований ліворуч від театру? 21. Що можна побачити у художньому музеї? 22. Де можна познайомитися з історією міста Суми і країни України? 23. Де можна познайомитися з колекцією картин українських, російських та європейських художників? 24. Де розташований центральний універмаг? 25. Як називається центральна вулиця міста, яка розділяє Покровську площу на дві частини? 26. Вулиця Соборна малолюдна, чи не так? 27. Чому вулиця називається Соборна? 28. Що розташовано в центрі вулиці Соборної? 29. Чому вулиця Соборна завжди багатолюдна, чи не так? 30. Це місце зустрічей, побачень, прогулянок, чи не так? 31. Це пішохідна вулиця? 32. Знайдіть у тексті речення, у якому відсутній суб'єкт висловлювання, поясніть чому.

Завдання 36. Проговоріть слова слідом за викладачем. Запишіть їх. Перевірте, як ви знаєте слова уроку.

Театр, музей, пам'ятка, експонат, площа, зустріч, побачення, прогулянка, алея, сквер, картка, виставка, галерея, колекція, художник, майстер, символ, пам'ятник.

Завдання 37. Проговоріть слідом за викладачем фрази. Запишіть їх.

Міський театр, історичний музей, цікаві пам'ятки, безцінні експонати, стара площа, пам'ятна зустріч, перше побачення, щоденні прогулянки, прекрасна колекція, мальовничі алеї, зелені сквери, візитна картка, художня виставка, пам'ятний знак, відомий художник, чудовий пам'ятник.

Завдання 38. Слухайте речення. Повторіть його слідом за викладачем. Визначте, скільки слів у реченні. Повторіть ще раз, запишіть.

1. У Сумському художньому музеї зберігається більш ніж 15 (п'ятнадцять) тисяч безцінних експонатів. 2. Будівлі музеїв є пам'ятками історії та архітектури. 3. У Сумській художній галереї бувають цікаві виставки, зустрічі з художниками, музикантами, поетами.

Завдання 39. Прослухайте текст. Спробуйте зрозуміти його основний зміст, не звертаючи уваги на незнайомі слова. Прочитайте текст. Випишіть незнайомі слова. Перекладіть їх, запам'ятайте. Відповідайте на запитання.

На Сотні

"Підемо на Сотню!" "Зустрінемося на Сотні!" "Чекаю тебе на Сотні!" Так часто говорять молоді і не дуже молоді сумчани.

Сотня – це сто метрів. Так кажуть мешканці міста Суми про маленьку вулицю, яка розташована в історичному центрі міста. Це вулиця Соборна. Вона називається так, тому що тут розташований центральний міський собор – один із найбільших і найкрасивіших в Україні. Він є справжнім архітектурним шедевром! Собор стоїть на пагорбі, і тому його можна побачити з різних кінців міста.

Вулиця виправдовує свою назву. Слово "собор" раніше означало "збори". "Збиратися" – означає "бути, перебувати разом". Собор завжди був центром духовного життя міста, а вулиця Соборна завжди була центром суспільного життя. Це місце зустрічей і прогулянок, побачень і зборів, мітингів і демонстрацій.

Слово "центральний" зустрічається тут постійно: центральний собор, центральна аптека, центральний магазин, центральна бібліотека. Чого тут тільки немає! Банки та офіси, фірми та магазини, кафе та ресторани, салони краси та клуби.

Праворуч від собору – мальовничий зелений сквер. У центрі скверу стоїть пам'ятник великому українському поетові. Тарас Григорович Шевченко – фундатор української літератури, національна гордість України. Його знають не тільки в Україні, але і в інших країнах світу. У сквері Шевченка часто збираються сумчани. Тут спілкуються, дискутують, радяться, обмінюються новинами, говорять про життя, про політику.

Вулиця Соборна – це лише сто метрів, але вона дуже важлива для сумчан. Можна сказати, що у великому місті Суми ці сто метрів – маленьке місто, де постійно виріє життя.

1. Де часто зустрічаються сумчани? Що вони зазвичай кажуть, коли домовляються про зустріч?
2. Чому вулицю Соборну сумчани називають Сотня?
3. Чому вулиця називається Соборна?
4. Де розташований центральний міський собор?
5. Що раніше означало слово "собор"?
6. Чим завжди був центральний міський собор?
7. Чим є вулиця Соборна?
8. Що часто буває на вулиці Соборній?
9. Де розташований пам'ятник великому українському поетові?
10. Як звуть цього поета?
11. Ким є Тарас Григорович Шевченко для України?
12. Що часто буває у сквері Шевченка?
13. Для чого сумчани збираються у сквері Шевченка?
14. Собор є центром духовного життя міста. А вулиця Соборна?
15. Вулиця Соборна є центром суспільного життя міста. А собор?
16. Де ти зустрічаєшся з друзями?
17. Що зазвичай роблять друзі, коли зустрічаються?
18. Як ви розумієте слова "виріє життя"?
19. Знайдіть у тексті речення, в якому відсутній суб'єкт висловлювання, поясніть чому.

Завдання 40. Прослухайте тексти про визначні пам'ятки міста Суми. Постарайтеся зрозуміти їх основний зміст, не звертаючи уваги на незнайомі слова. Прочитайте тексти. Випишіть незнайомі слова. Переведіть нові слова, запам'ятайте. Відповідайте на запитання.

Текст 1

Людина, яка збудувала місто

У центрі Покровської площі, неподалік від альтанки, стоїть пам'ятник людині, яка побудувала сучасне місто Суми на місці невеликого містечка. Іван Герасимович Харитоненко був засновником цукрової промисловості в Україні, благодійником та меценатом. Іван Герасимович писав своїм дітям: "Любіть один одного, і любіть Суми так, як люблю їх я". Він жив понад двісті (200) років тому, але сумчани і зараз пам'ятають Івана Герасимовича Харитоненка, його добрі справи.

1. Як називається текст?
2. Як звали людину, яка збудувала сучасне місто Суми?
3. Ким був Іван Герасимович Харитоненко?
4. Хто такий меценат?
5. Хто такий благодійник?
6. Що заснував Іван Герасимович Харитоненко?
7. Що писав Іван Герасимович своїм дітям?
8. Де знаходиться пам'ятник Івану Герасимовичу Харитоненко?
9. У якому відмінку стоїть іменник після слова "пам'ятник"?

Текст 2

Візитна картка міста

Сумчани мешкають у різних містах і різних країнах світу. Але коли вони бачать альтанку, вони кажуть: “Це наша альтанка! Це Суми – моє рідне місто!”. Альтанка – одна з найцікавіших пам’яток Сум, його візитна картка, улюблене місце відпочинку сумчан і гостей міста. Ця ажурна дерев’яна споруда розташована у мальовничому сквері на Покровській площі, між музеями, неподалік від театру. Альтанці майже 200 (двісті) років.

1. Як називається текст, чому?
2. Що зазвичай кажуть сумчани, коли бачать альтанку?
3. Чим є альтанка для Сум?
4. Що являє собою альтанка?
5. Де розташована альтанка?
6. Скільки років альтанці?

Текст 3

Людина, яка дарувала усмішку

Пам'ятник "Веселий сумчанин" – один із найновіших і найцікавіших на Покровській площі. Він стоїть у зеленому сквері, неподалік від альтанки, біля художнього музею. Це пам'ять про чудову людину, артиста, музиканта, шоумена, якого знали і любили всі сумчани. Його називали "професором жарту" і "маєстро гумору". Багато років тому Володимир Іванович Кривопішин навчався у СумДУ на інженерному факультеті. Коли Володимир був студентом, він і його друзі заснували в університеті клуб веселих та кмітливих людей. Це було справжнє свято жартів та гумору. Після університету Володимир працював інженером, учителем, викладачем. Але він не пішов із клубу. Він допомагав новим студентам, і університетський клуб веселих і кмітливих людей став одним із найвідоміших і найпопулярніших клубів країни. Пам'ятник "Веселий сумчанин" був відкритий першого вересня (1.09) дві тисячі дванадцятого (2012) року. Він одразу став новим символом міста.

1. Як називається текст?
2. Як називається цей пам'ятник?
3. Це новий чи старий пам'ятник?
4. Прочитайте ім'я людини, якій поставили пам'ятник.
5. Де навчався Володимир Іванович?
6. Що заснували Володимир Кривопішин та його друзі у Сумському державному університеті?
7. Як називали Володимира Івановича сумчани?
8. Ким працював Володимир Кривопішин?
9. Коли був відкритий пам'ятник?

Текст 4

Де мешкають янголи?

Де мешкають янголи? Звичайно, янголи мешкають у Сумах. Вони мешкають на картинах чудової сумської художниці Ганни Черненко. Приходьте в художню галерею, і ви побачите, як вони літають і танцюють, сміються і сумують. Сумчани вірять, що у будинку, де є такий янгол, завжди любов і мир. Твій янгол завжди допоможе тобі. Треба тільки попросити: “Янгол мій, будь зі мною! Ти – попереду! Я – за тобою.”

1. Як звать чудову сумську художницю?
2. Кого малює Ганна Черненко?
3. Де можна побачити її картини?
4. Як ви думаєте, які це картини?
5. Чому Суми називають містом янголів?
6. Де розташована сумська художня галерея?

Текст 5

Чому в Сумах є пам'ятник цукру?

Коли гóстi мiста вперше бачать цей бiлий куб, вони завжди питають: "Що це такé?" Коли вони дiзнаються, що це пам'ятник цукру, вони, мабуть, думают, що сумчани, напевно, дуже люблять солóдке. Звичайно, сумчани, як i бiльшiсть людéй, люблять тóрти i цукерки. Алé пам'ятник цукру стоiть у центри мiста томóу, що Суми багáто рóкiв були центром української цукровоi промисловостi.

Пам'ятник розташований у скверi на Покровській площi, бiля фонтáну неподалiк вiд центрáльного унiверсáгу.

1. Як називáється бiлий куб на фотографii?
2. Ти люби́єш солóдке?
3. Чомóу в Сумах є пам'ятник цукру?
4. Якé мiсто України багáто рóкiв було центром цукровоi промисловостi?
5. Хто був засновником української цукровоi промисловостi?
6. Де стоiть пам'ятник цукру?
7. Тобi подобається цей пам'ятник? Чомóу?
8. У якóму вiдмiнку знаходиться iмeнник пiсля слóва "пам'ятник"?

4. 3. Лéксико-граматiчний практикум

Завдання 41. Напиши́ть назви центрáльних вулиць i площ мiста Суми. Прочитайте, вивчи́ть.

Завдання 42. Випиши́ть зi словника i з текстiв уроку iменники, якi називають i характеризують людéй.

Завдання 43. Об'єднайте за зразком близькi за значенням слóва.

Зразок: машiна – автомобiль

Прекрасний, унiверсáг, мiж, засновник, поря́д, будiвля, пагорб, благодiйник, сперечáтися, побáчення, громадський, знаменiтий, демонстра́ция, живописець.

Супермаркет, меценат, соціальний, поруч, красивий, гора, художник, відомий, зустріч, мітинг, фундатор, дискутувати, поміж, споруда.

Завдання 44. Прочитайте слова. Підберіть до них визначення.

Слова: університет, меценат, благодійник, універмаг, алея, експонат, КВК, пам'ятка, безцінний, колекція, пагорб, галерея.

1. Такий, що не має ціни, дуже дорогий. 2. Людина, яка допомагає людям. 3. Людина, яка допомагає поетам, художникам, музикантам. 4. Маленька, зелена, пішохідна вулиця. 5. Зібрання картин. 6. Великий магазин із різноманітним асортиментом товарів. 7. Вищий навчальний заклад. 8. Музейний предмет. 9. Місце, де бувають художні виставки. 10. Невелика гора. 11. Відомий культурний об'єкт чи популярне пам'ятне місце.

Завдання 45. Перепишіть складні слова. Визначте, як ви їх розумієте. Покажіть, із яких слів вони складаються. Проаналізуйте їх написання, вимову.

Благодійник, пішохід, багатолюдний, універмаг, гуртожиток.

Завдання 46. Знайдіть у текстах уроку прикметники, які є спорідненими з наступними іменниками. Виконуйте за зразком.

Зразок: річка – річковий

А. Старість, театр, собор, краса, місто, художник, історія, Україна, Росія, Європа, центр, пішохід, рід, цікавила, візит, дерева, малюнок.

Б. Сучасність, велич, цукор, добро, веселощі, новини, чудо, інженер, кмітливість, університет, відомість, різниця, популярність, солодощі, Суми, молодість, нація.

Завдання 47. Підберіть до наступних іменників споріднені дієслова. Запишіть дієслова у формі інфінітиву. Виконуйте за зразком.

Зразок: навчання – навчатися

Зустріч, побачення, прогулянка, сум, сміх, рада, суперечка, обмін, допомога, віра, значення, назва, збори, будова, посмішка, любов, засновник, гра, прохання, помешкання, питання.

Завдання 48. Утворіть прислівники від прикметників. Виконайте за зразком.

Зразок: гучний – гучно

Гарний, сміливий, веселий, гордий, чудовий, культурний, малолюдний, багатолюдний, постійний, прекрасний, сучасний, цікавий, звичайний.

Завдання 49. Випишіть із текстів уроку прикметники найвищого ступеню з префіксом най-. Виконуйте за зразком.

Зразок: **найтепліший** -теплий

Завдання 50. Розподіліть іменники за родами, утворіть, де це можливо, форми множини. Проаналізуйте особливості утворення форм. Виконуйте за зразком.

Зразок:

він	вона	воно	вони
сквер			сквери
	частина		частини
		місто	міста

А. Пам'ятка, площа, гість, пам'ятник, музей, виставка, галерея, вулиця, художник, засновник, алея, мешканець, колекція, місце, зустріч, побачення, демонстрація, благодійник, знак, обличчя, новина, пішохід, промисловець, жарт, універмаг, сумчанка, прогулянка, центр, місто, екскурсія, річка, рік, сквер, дерево, квітка, парк, будівля, символ, картка, сумчанин, театр, експонат, картина, майстер, серце, собор, шедевр, століття, концерт, музикант, поет, сотня, метр.

Б. Житель, пагорб, кінець, назва, життя, збори, мітинг, аптека, магазин, бібліотека, банк, офіс, фірма, кафе, ресторан, салон, краса, клуб, фундатор, література, гордість, країна, світ, політика, людина, містечко, промисловість, меценат, дитина, справа, відпочинок, споруда, усмішка, артист, музикант, شوмен, професор, гумор, факультет, студент, друг, свято, інженер, учитель, викладач, вересень, янгол, художниця, будинок, любов, мир, цукор, куб, торт, цукерка.

Завдання 51. Утворіть від іменників попереднього завдання форми родового відмінка (в.2) однини та множини. Виконуйте за зразком. Використовуйте таблиці 5.1, 5.2, 5.3 на с. 113–115.

Зразок:

в. 1	в. 2 однині	в. 2 множині
хто? що?	кого? чого?	
студент	студента	студентів
кімната	кімнати	кімнат
завдання	завдання	завдань

Завдання 52. Випишіть зі словника всі прикметники. Утворіть родові форми та форми множини.

Зразок:

який?	яка?	яке?	які?
добрий	добра	добре	добрі

Завдання 53. Утворіть від прикметників форми родового відмінка (в. 2), місцевого відмінка (в.6) однини та множини. Виконуйте за зразком. Використовуйте таблицю 5.4 на с. 116.

Зразок 1:

Родовий відмінок (в. 2)

в.1		в.2 однині		в.2 множині	
який? яке?	великий, велике	якого?	великого	яких?	великих
яка?	велика	якої?	великої		
які?	великі				

Зразок 2:

Місцевий відмінок (в. 6)

в.1		в.6 однині		в.6 множині	
який? яке?	великий, велике	в якому?	у великому	в яких?	у великих
яка?	велика	в якій?	у великій		
які?	великі				

Завдання 54. Випишіть з тексту 33 прикметники та іменники з прийменниками. Визначте форму іменника і прикметника.

Зразок: на мальовничому пагорбі (в. 6)

Завдання 55. Повторіть за 5.1, 5.2, 5.3 на с.113–115 закінчення іменників у родовому відмінку однини та множини (в. 2). Складіть словосполучення за зразком.

Зразок: 4, скільки (місто) – чотири міста, багато міст

1. Скільки, 3, 4 (площа). 2. Кілька, 5 (музей). 3. Скільки, 2, 8 (виставка). 4. Сто, 1, 22 (вулиця). 5. Мало, 1, 2 (пам'ятник). 6. Багато, 3 (собор). 7. Кілька, 1, 2 (пам'ятка). 8. Багато, 1, скільки (зустріч). 9. Скільки, 5, 3, 1 (побачення).

Завдання 56. Розкрийте дужки і складіть словосполучення. Використовуйте граматичні таблиці. Виконуйте за зразком.

Зразок: місця (чудовий відпочинок) – місця чудового відпочинку (в. 2)

Центр (наше місто), центр (Суми), колекції (художній музей), колекції (відомі художники), місце (побачення, цікаві зустрічі, прогулянки), пам'ятник (цукор), пам'ятник (український поет), пам'ятник (сумчанка), пам'ятник (меценат), експонати (міські музеї), назви (центральні вулиці та площі), пам'ятки (Покровська площа), клуб (веселі та кмітливі люди), береги (мальовнича річка), картини (сучасна сумська художниця), засновник (цукрова промисловість), пам'ять (вдячні сумчани), символ (сучасний місто).

*Завдання 57. Поставте іменники у потрібному відмінку після слів **праворуч від, біля, поруч**. Виконуйте за зразком.*

Зразок: праворуч від бібліотеки, біля бібліотеки, поруч із бібліотекою

Пам'ятник, пам'ятники, музей, музеї, собор, собори, площа, площі, алея, алеї, аптека, аптеки, сквер, сквери, театр, театри, галерея, галереї, зупинка, зупинки.

*Завдання 58. Поставте іменники в потрібному відмінку після прийменників **між** чи **поміж**. Виконайте за зразком.*

Зразок: аптека та сквери – між аптекою і скверами

Новий пам'ятник і мальовнича алея, центральний собор і художня галерея, міський театр і Покровська площа, наша альтанка і невеликий фонтан,

пам'ятний знак і затишне кафе, береги річки, цікаві пам'ятки, художній та історичний музеї, наш гуртожиток і новий магазин.

Завдання 59. Розкрийте дужки.

А. 1. Гуртожиток розташований поряд із (озеро). 2. Пам'ятник "Веселий сумчанин" стоїть поряд із (альтанка). 3. Алтанка розташована поряд із (музей). 4. Собор стоїть поряд із (галерея). 5. Центральний міський парк розташований поряд із (Театральна площа). 6. Театр можна бачити поряд із (музей). 7. Магазин розташований поряд із (гуртожиток). 8. Фонтан розташований поряд із (алей).

Б. 1. Стадіон розташований між (студентські гуртожитки). 2. Міський театр розташований поміж (міські музеї). 3. Пам'ятник І. Г. Харитоненку стоїть між (мальовничі сквери). 4. Алтанка розташована поміж (зелені алеї). 5. Фонтан розташований між (історичні пам'ятки).

Завдання 60. Виконайте за зразком.

Зразок: Гуртожиток розташований праворуч від озера. – Озеро розташоване ліворуч від гуртожитку.

1. Художній музей розташований ліворуч від альтанки. 2. Художня галерея розташована ліворуч від собору. 3. Міський театр розташований ліворуч від історичного музею. 4. Театральна площа розташована праворуч від річки Псел. 5. Центральний міський собор розташований ліворуч від пам'ятника Т. Г. Шевченкові. 6. Зелена мальовнича алея розташована ліворуч від міських музеїв. 7. Центральний міський парк розташований праворуч від річки Псел.

Завдання 61. Поставте іменники та прикметники у потрібній формі.

1. Історичний музей розташований праворуч від (міський театр). 2. Алтанка розташована поблизу (історичний музей). 3. Вулиця Соборна, розташована поряд із (Покровська площа). 4. Суми розташовані недалеко від (східний кордон з Росією). 5. Міський парк розташований поряд із (красива річка). 6. Наш гуртожиток розташований поряд із (мальовниче озеро). 7. Праворуч від (художній музей) розташований міський театр. 8. Центральний міський собор розташований у (центр) вулиці Соборної. 9. Поряд із (центр) розташована центральна міська бібліотека. 10. Недалеко від (центр) розташований центральний міський ринок. 11. Університет розташований недалеко від (наш гуртожиток).

Завдання 62. Вставте дієслова.

1. Центральний міський парк .... на березі річки Псел. 2. Сумчани люблять ..... на вулиці Соборній. 3. Покровська площа ... у вулицю Соборну. 4. В історичному музеї можна ....з історією міста і країни. 5. У художньому музеї можна ..... колекцію картин відомих художників. 6. Іван Герасимович ... своїм дітям: "... один одного, і ... Суми так, як ... їх я". 7. Жіночий портрет художника М. Рачкова жителі міста ... "Сумчанка". 8. Собор ... на пагорбі, і тому його можна ... з різних кінців міста. 9. Твій янгол завжди ... тобі. 10. Володимир Іванович Кривопішин ... у СумДУ на інженерному факультеті.

Завдання 63. Поставте слово який у потрібному відмінку.

1. Суми – це невелике українське місто, ... розташоване на північному сході країни. 2. Це місто, ... майже п'ятсот років. 3. Ми живемо в місті, недалеко від ... розташований кордон із Росією. 4. Це красиве і затишне місто, ... знають не тільки в Україні. 5. Іноземні студенти з різних країн світу навчаються в цьому місті, про ... вони будуть пам'ятати завжди. 6. На вулиці Соборній розташована художня галерея, в ... часто бувають цікаві виставки. 7. У сквері на Покровській площі можна побачити альтанку, поряд із ... розташований міський театр. 8. У Сумському художньому музеї зберігається відома картина, ... жителі міста називають "Сумчанка". 9. Центр міста Суми розділяє на дві частини невелика, але мальовнича річка, недалеко від ... розташований центральний міський парк. 10. На Театральній площі розташовані художній та історичний музеї, між... стоїть пам'ятник "Веселий сумчанин".

Завдання 64. Відновіть слова, вставивши голосні букви.

Пмтнк, плц, сквр, мзй, глр, пмтк, ттр, мцнт, прмслвст, смвл, клкц, кспнт, хджнк, блгдйнк, зстрч, дмнстрц, пбчнн, прглнк, нврстт, пшхд, вствк.

Завдання 65. Відновіть слова..

Ім'яники: зуст..., побач..., пло..., вул..., муз..., кол..., худ..., прог..., меце..., експо..., гале..., соб..., пам'я..., сим..., обли..., ексу...

Прикметники: від..., худ..., іст..., центр..., міс..., театр..., піш..., багатол..., мальо..., суч..., вес..., чуд..., культ..., европ...

Дієслова: познай..., зустр..., поба..., лю..., перех..., рад..., назив...

Завдання 66. Відновіть текст.

У цен міс

Цен м Суми – це ст міст. Тут розт Покрówська пл, Театральной пл та вул Соб. Це дійсно дуже кр міс. На Покрówській пл розт альтанка, яка є симв м Суми. Пóряд – Театральной пл. Вона наз так, тому що тут розт міс театр. Пóряд із теа ми бач дві кр ст буд. Це міс муз – худ та іст. Прав від теа – іст м-й. У ньо пóряд му мож позн з іст кр Укр, з іст м Суми. Лів від теа розт худ му. Тут мож побач прекр карт укр, рос та євр худ.

Покрówська пл пере у вул Соб, на якій розт центр міс соб. Вул Соб – піш. Вона завж багатол. Тут гул, зустр, знай. Це міс поб, зустр і прогул.

Завдання 68. Альтанка, пам'ятник цукру, пам'ятний знак "Сумка" є символами міста. Розкажіть про них. Виконайте за зразком.

Зразок: Один із символів міста Суми – пам'ятник Івану Герасимовичу Харитоненку. Цей пам'ятник є символом міста, тому що І. Г. Харитоненко був засновником сучасного міста, благодійником та меценатом. Він жив і працював у Сумах. Пам'ятник І. Г. Харитоненку стоїть у центрі на Покрówській площі неподалік від альтанки.

Завдання 69. Складіть текст-презентацію про одну з визначних пам'яток вашого міста, країни. Проведіть презентацію.

Завдання 70. Знайдіть в інтернеті картини Ганни Черненко. Розкажіть про них. Висловіть свою думку про художника і його картини.

Завдання 71. Прочитайте, перекладіть висловлювання. До кого з відомих людей ви могли б віднести ці слова?

Він все своє життя робив добрі справи, залишився в пам'яті людей, а значить, жив не даремно.

Завдання 72. Заповніть анкети "Місто Суми", "Моє рідне місто". Розкажіть про міста, використовуючи інформацію з анкети.

назва	
місце розташування	
клімат	

річки, озера	
вік	
герб міста	
символ міста	
центр міста, площі	
центр міста, вулиці	
найбільша вулиця	
центральна площа	
університети	
населення	
національності	
мови	
державна мова	
мова спілкування	
пам'ятники	
видатні пам'ятки	

Завдання 73. Прослухайте, прочитайте текст кілька разів. Перекажіть його. Запишіть свою розповідь на диктофон. Проаналізуйте помилки.

Місто, в якому я навчаюся

Ми живемо, навчаємося і працюємо у невеликому українському місті Суми. Воно розташовано на північному сході країни, неподалік від кордону з Росією. Тут добрий клімат. Зазвичай зимою тут холодно, а літо спекотне. У Сумах багато річок і озер. Невелика, але дуже мальовнича річка Псел розділяє місто на дві частини. Найбільше озеро називається озером Чеха. Це улюблене місце відпочинку сумчан. Суми зелене місто. Тут дуже мальовнича природа, багато дерев, квітів, парків і садів. Центральний міський парк розташований у центрі міста.

Суми – місто не молоде і не старе. Його історія починається з тисяча шістьсот п'ятдесят п'ятого (1655) року, тобто місту трохи більше, ніж триста шістьдесят (360) років. Чому місто називається Суми? Сумчани часто розповідають таку історію. Багато років тому на березі річки Псел знайшли три сумки із золотом. Люди подумали, що така знахідка – добрий знак, і вирішили побудувати тут місто. Будівельники вірили, що життя у новому місті буде щасливим і багатим. Тому герб Сум – це три сумки із золотом.

Населення міста Суми становить приблизно триста (300) тисяч чоловік. Мешканці міста за національністю – переважно українці та росіяни, тому тут розмовляють українською та російською. Українська мова – це державна мова України. Російська мова – це мова спілкування. Жителі Сум – це люди

різних професій: робітників та лікарів, інженерів та бізнесменів, економістів і юристів. Суми – місто студентів. Майже всі молоді люди після школи продовжують свою освіту в університетах. Тут навчаються кілька тисяч іноземних студентів з різних країн світу. У Сумах 3 університети, які розташовані в різних кінцях міста, понад тридцять шкіл і коледжів.

Центр міста – це старе місто. Тут розташовані Покровська площа, Театральна площа та вулиця Соборна. Це дійсно дуже красиве місце. На Покровській площі є альтанка – символ міста Суми. Поряд із Покровською площею – Театральна площа. Вона називається так, тому що тут розташований міський театр. Поряд із ним ми бачимо дві красиві старі споруди. Це міські музеї – історичний та художній. Праворуч – історичний музей. У ньому сумчани та гості міста можуть познайомитися з історією міста і країни. Ліворуч від театру – художній музей. Тут зберігається чудова колекція картин українських, російських та європейських художників. Покровська площа переходить у вулицю Соборну, на якій розташований центральний міський собор. Вулиця Соборна – пішохідна. Вона завжди багатолюдна. Тут зустрічаються, гуляють, знайомляться. Це місце побачень, зустрічей і прогулянок.

Мені подобається це місто на березі річки Псел. Мені подобаються його люди. Я вирішив, що буду жити і вчитися тут шість років.

Завдання 75. Підготуйте та проведіть презентацію на тему „Місто, в якому я навчаюся”.

5. ГРАМАТИЧНІ ТАБЛИЦІ

Таблиця 5. 1

Відмінювання іменників чоловічого роду

відмінок	питання	однина				множина			
в.1	хто? що?	пр(пр – приголосний)		й	ь, ар	о	пр+и, о→ и студенти батькі	й→ ї музеї	ь→ і ж,ч,ш,щ,ар +і дідусі лікарі
		наród студéнт	музéй Андрій	дідусь лікар	батько				
в.2	кого? чого?	пр + у, а наróду студéнта		й→ ю, я музéю Андрія	ь, ар → я дідуся лікаря	о → а ба́тька	пр+ів, о→ів студé нтів батьків	й→ їв музеїв	ь→ ів ж,ч,ш,щ,ар +ів дідусів лікарів
в.3	кому? чому?	пр + у (ові) наróду студéнтові	ж, ч, ш, щ + у (еві) дошú викладачéві	й → ю (єві) музéю Андрієві	ь→ ю (еві) дідусю́ лікареві	о → у (ові) ба́тьку ба́тькові	пр+ам о→ам студéнтам ба́тька́м	й→ ям музе́ям	ь→ ям ж,ч,ш,щ,ар +ям дідуся́м лікаря́м
в.4	кого? що?	що? = В1 кого?=-В.2							
в.5	ким? чим?	пр + ом наróдом студéнтом	ж, ч, ш, щ + ем дошéм викладачéм	й → ем музéєм Андрієм	ь → ем дідусéм лікарем	о → ом ба́тьком	пр+ами о→ами студéнтами ба́тька́ми	й→ ями музе́ями	ь→ ями ж,ч,ш,щ,ар+ ями дідуся́ми лікаря́ми
в.6	у/в, на кому? чому?	пр + і (ові) ... наródі ...студéнтові	ж, ч, ш, щ + -і (еві) ... доші́ ...викладачéві	й → ї (єві) ... музéї ...Андрієві	ь → і (еві) ... дідусі́ ...лікареві	о → у (ові) ... ба́тькові	пр+ах о→ах ... студéнтах ...ба́тька́х	й→ ях .. музе́ях	ь→ ях ж,ч,ш,щ,ар +ях ... дідуся́х ... лікаря́х

Таблиця 5.2

Відмінювання іменників жіночого роду

Відмінок	питання	однина					множина		
		а	жа, ча, ша, ща	я	ія, 'я	ь, пр	а → и	я, ь, жа, ча, ша, ща → і, пр + і	ія, → і і 'я → 'ї
в.1	хто? що?	ма́ма	пло́ща	ву́лиця	аудито́рія сі́м'я́	ві́дповідь зу́стріч	кі́мнати	ву́лиці, ві́дповіді зстрі́чі, пло́щі	аудито́рії сі́м'ї́
в.2	кого́? чого́?	а → и ма́ми	жа, ча, ша, ща → жі, чі, ші, щі пло́щі	я → і ву́лиці	ія → і́ї, 'я → 'ї́ аудито́рії сі́м'ї́	ь → і, пр + і ві́дповіді зу́стрічі	а → □, я → ь кі́мнат площ ву́лиць	ь, 'я → ей, пр + ей ві́дповідей зу́стрічей сіме́й	ія → і́й аудито́рій
в.3	кому́? чому́?	а → і ма́мі					а → ам, пр + ам кі́мнатам пло́щам зу́стрічам	я, ь → я́м ву́лиця́м ві́дповідя́м	ія → і́ям 'я → 'я́м аудито́рія́м сі́м'я́м
в.4	кого́? що?	а → у ма́му	жа, ча, ша, ща → жу, чу, шу, щу пло́щу	я → ю ву́лицю	ія → і́ю, 'я → 'ю́ аудито́рію сі́м'ю́	що = в.1. кого́ = в.2			
в.5	ким? чим?	а → ою ма́мою	жа, ча, ша, ща → жею, чею, шею, щєю пло́щею	я → ею ву́лицею	ія → і́єю, 'я → 'є́ю аудито́рією сі́м'є́ю	ь → ю, пр + ю ві́дповідю зу́стріччю	а → ами пр + ами кі́мнатами пло́щами зу́стріча́ми	я, ь → я́ми ву́лиця́ми ві́дповідя́ми	ія → і́ями 'я → 'я́ми аудито́рія́ми сі́м'я́ми
в.6	у/в, на ко́му? чо́му?	а → і ... ма́мі	жа, ча, ша, ща → жі, чі, ші, щі ... пло́щі	я → і ... ву́лиці	ія → і́ї, 'я → 'ї́ ... аудито́рії ... сі́м'ї́	ь → і, пр + і ... ві́дповіді ... зу́стрічі	а → ах, пр + а х ... кі́мн а́тах ... пло́щах ... зу́стріча́х	я, ь → я́х ... ву́лиця́х ... ві́дповідя́х	ія → і́ях 'я → 'я́х ... аудито́рія́х ... сі́м'я́х

Відмінювання іменників середнього роду

ВІДМІНОК	ПИТАННЯ	ОДНИНА			МНОЖИНА		
		о	е	я	о → а	е → я	я = я
в.1	<i>хто? що?</i>	місто	місце	завдання	міста́	місця́	завданн я
в.2	<i>кого? чого?</i>	о → а міста	е → я місця	я → я завданн я	о → □ міст	е → □, ь, ів місц ь , морі в	я → ь, ів завдан ь прислі в'ї в
в.3	<i>кому? чому?</i>	о → у місту	е → ю містю	я → ю завданн ю	о → ам міста́м	е → ям місця́м	я → ям завданн ям
в.4	<i>кого? що?</i>	в.4 = в.1					
в.5	<i>ким? чим?</i>	о → ом місто м	е → ем місце м	я → ям завданн ям	о → ами міста́ми	е → ями місця́ми	я → ями завданн ями
в.6	<i>у/в, на кому? чому?</i>	о → і ... міст і	е → і ... місц і	я → і ... завданн і	о → ах ... міста́х	е → ях ... місця́х	я → ях ... завданн ях

Відмінювання прикметників

в і д м і н о к →		називний	родовий	давальний	знахідний		орудний	місцевий
р і д ↓		в.1	в.2	в.3	в.4		в.5	в.6
чоловічий рід	в і н	и й	о г о	о м у	и й	о г о	и м	о м у / і м
		н і й	н ь о г о	н ь о м у	н і й	н ь о г о	н і м	н ь о м у / і м
		ї й	й о г о	й о м у	ї й	й о г о	ї м	й ь о м у / ї м
жінбчий рід	в о н á	а	о ї	і й	у		о ю	і й
		н я	н ь о ї	н і й	н ю		н ь о ю	н і й
середній рід	в о н ó	е	о г о	о м у	е		и м	о м у / і м
		н є	н ь о г о	н ь о м у	н є		н і м	н ь о м у / і м
мюжинá	в і н в о н á	і	и х	и м	і	и х	и ми	и х
	в о н ó	н і	н і х	н і м	н і	н і х	н і ми	н і х
вннє́глиц	в і н	я к і́ й ?	я к ó г о ?	я к ó м у ?	я к і́ й ?	я к ó г о ?	я к і́ м ?	в, у, на я к ó м у ?
	в о н ó	я к é ?			я к é ?			
	в о н á	я к á ?	я к ó ї ?	я к і́ й ?	я к ú ?		я к ó ю ?	в, у, на я к і́ й ?
	в о н і́	я к і́ ?	я к і́ х ?	я к і́ м ?	я к і́ ?	я к і́ х ?	я к і́ ми ?	в, у, на я к і́ х ?

Пóвні і корóткі фóрми прикмётників

чоловічий рід пóвна нестя́гнена фóрма/корóтка фóрма	жіно́чий рід пóвна стя́гнена фóрма	се́редній род пóвна стя́гнена фóрма	мно́жинá пóвна стя́гнена фóрма
хвóрий	хвóра	хвóре	хвóрі
готóвий	гото́ва	готóве	готóві
закрíтий	закрíта	закрíте	закрíті
за́йнятий	за́йнята	за́йняте	за́йняті
засно́ваний	засно́вана	засно́ване	засно́вані
відкрíтий	відкрíта	відкрíте	відкрíті
схо́жий	схо́жа	схо́же	схо́жі
розташо́ваний	розташо́вана	розташо́ване	розташо́вані
вільний	вільна	вільне	вільні
ствóрений	ствóрена	ствóрене	ствóрені
зго́дний / зго́ден	зго́дна	зго́дне	зго́дні
пови́нний / пови́нен	пови́нна	пови́нне	пови́нні
здо́ровий / здо́ров	здо́рова	здо́рове	здо́рові
потре́бний / потре́бен	потре́бна	потре́бне	потре́бні
ра́дий / рад	ра́да	ра́де	ра́ді
пе́вний / пе́вен	пе́вна	пе́вне	пе́вні

Таблиця 5. 6

С т у п е н і п о р і в н я н н я п р и к м е т н и к і в

	віщий ступінь		найвищий ступінь		
	простá фóрма	складена фóрма	простá фóрма	складна́ фóрма	складена фóрма
прикме́тник	прикме́тник + -ш, -іш	бі́льш, менш + прикме́тник	най -+ простá фóрма ви́шого ступеня прикме́тника	як-, -що- + простá фóрма найви́шого ступеня	найбі́льш(е), найме́нш(е) + прикме́тник
бага́тий	бага́тший	бі́льш (ме́нш) бага́тий	найбага́тший	якнайбага́тший	найбі́льш (найме́нш) бага́тий
складна́	складні́ша	бі́льш (ме́нш) складна́	найскладні́ша	щонайскладні́ша	найбі́льш (найме́нш) складна́
важли́ве	важливі́ше	бі́льш (ме́нш) важли́ве	найважливі́ше	якнайважливі́ше	найбі́льш (найме́нш) важли́ве
доскона́лі	доскона́ліші	бі́льш (ме́нш) доскона́лі	найдоскона́ліші	щонайдоскона́ліші	найбі́льш (найме́нш) доскона́лі

га́рний	кра́щий	бі́льш (менш) га́рний	найкра́щий	якнайкра́щий	найбі́льш (найменш) га́рний
велі́кий	бі́льший	бі́льш (менш) бі́льший	найбі́льший	щонайбі́льший	найбі́льш (найме́нш) велі́кий
пога́ний	гі́рший	бі́льш (менш) пога́ний	найгі́рший	якнайгі́рший	найбі́льш (найме́нш) пога́ний

Приклади утворення конструкції *один із ...*

Один (одна, одне) з + В.2 множини

в і н	о д і н	і з найвідоміших	у н і в е р с и т е т і в
в о н а́	о д н а́		к р а ї н
в о н о́	о д н е́	з найбільших	з а в д а н ь

найбільший університет – один із найбільших університетів

			проста форма найвищого ступеня прикметника	і м е н н и к
в і н	о д і н	і з	и й → и х	□ + і в, е й
в о н а́	о д н а́			а, о → □
в о н о́	о д н е́			й → ї в
				я, (ц) е → ь

найважливіша річ – одна з найважливіших речей

			проста форма найвищого ступеня прикметника	і м е н н и к
в і н	о д і н	з	и й → и х	□ + і в, е й
в о н а́	о д н а́			а, о → □
в о н о́	о д н е́			й → ї в
				я, (ц) е → ь

найцікавіша задача – одна з найцікавіших задач

	проста́ ф́орма найви́шого ступеня́ прикме́тника	іме́нник
--	--	-----------------

найчудовіше озеро – одне з найчудовіших озер

	проста́ ф́орма найви́шого ступеня́ прикме́тника	іме́нник
він	оді́н	з ий → их
вона́	одна́	
вонó	одне́	
		□ + ів, ей
		а, о → □
		й → їв
		я, (ц)е → ь

найкрасивіший край – один із найкрасивіших країв

	проста́ ф́орма найви́шого ступеня́ прикме́тника	іме́нник
він	оді́н	із ий → их
вона́	одна́	
вонó	одне́	
		□ + ів, ей
		а, о → □
		й → їв
		я, (ц)е → ь

найскладніше завдання – одне з найскладніших завдань

			проста форма найвищого ступеня прикметника	іменник
в і н	о д і н	з	ий → и х	□ + і в, е й
в о н а́	о д н а́			а, о → □
в о н о́	о д н е́			й → ї в
				я, (ц) е → ь

найкраще місце – одне з найкращих місць

			проста форма найвищого ступеня прикметника	іменник
в і н	о д і н	з	ий → и х	□ + і в, е й
в о н а́	о д н а́			а, о → □
в о н о́	о д н е́			й → ї в
				я, (ц) е → ь

Кількісні числівники.

Порядкові числівники у називному, родовому та місцевому відмінках чоловічого рбду

кількісні числівники		порядкові числівники		
		в.1	в.2	в.6
скільки?		який, кóтрий?	якóго, кóтрого?	в, на якóму, кóтроду?
1	одін, одна, одне, одні	пéрший	пéршого	пéршому
2	два, дві	дрóгий	другого	дрóгроду
3	три	трéтій	трéтього	трéтьроду
4	чотіри	четвéртий	четвéртого	четвéрроду
5	п'ять	п'я́тий	п'я́т о́го	п'я́троду
6	шість	шóстий	шóстого	шóстроду
7	сім	сьóмий	сьóмого	сьóмроду
8	вісім	вóсьмий	вóсьмого	вóсьмроду
9	дév'ять	дев'я́тий	дев'я́того	дев'я́троду
10	десять	деся́тий	деся́того	деся́троду
11	одина́дцять	одина́дцятий	одина́дцятого	одина́дцятроду
12	двана́дцять	двана́дцятий	двана́дцятого	двана́дцятроду

13	трина́дцять	трина́дцятий	трина́дцятого	трина́дцятому
14	чотирна́дцять	чотирна́дцятий	чотирна́дцятого	чотирна́дцятому
15	п'ятна́дцять	п'ятна́дцятий	п'ятна́дцятого	п'ятна́дцятому
16	ші́стна́дцять	ші́стна́дцятий	ші́стна́дцятого	ші́стна́дцятому
17	сі́мна́дцять	сі́мна́дцятий,	сі́мна́дцятого	сі́мна́дцятому
18	ві́сімна́дцять	ві́сімна́дцятий	ві́сімна́дцятого	ві́сімна́дцятому
19	дев'ятна́дцять	дев'ятна́дцятий	дев'ятна́дцятого	дев'ятна́дцятому
20	два́дцять	двадця́тий	двадця́того	двадця́тому
30	три́дцять	тридця́тий	тридця́того	тридця́тому
40	со́рок	сороко́вий	сороко́вого	сороко́вому
50	п'ятдеся́т	п'ятдеся́тий	п'ятдеся́того	п'ятдеся́тому
60	ші́стдеся́т	ші́стдеся́тий	ші́стдеся́того	ші́стдеся́тому
70	сі́мдеся́т	сі́мдеся́тий	сі́мдеся́того	сі́мдеся́тому
80	ві́сімдеся́т	ві́сімдеся́тий	ві́сімдеся́того	ві́сімдеся́тому
90	дев'яно́сто	дев'яно́стий	дев'яно́стого	дев'яно́стому
100	сто	со́тий	со́того	со́тому

Таблиця 5.9

Дієвідмінювання у теперішньому та майбутньому часі

о с о б б а	п е р ш а г р у п а		з а к і н ч е н н я	д р у г а г р у п а		з а к і н ч е н н я
я т и в і н м и в и в о н і	п и с / а т и	н а в ч а́ / т и / с я		в ч / і т и / с я	с т о / я́ т и	
	п и ш у́	н а в ч а́ ю / с я	- у , - ю	в ч у /	с т о ю́	- у , - ю
	п і ш е ш	н а в ч а́ є ш / с я	- е ш , - е ш	в ч і ш / с я	с т о ї ш	- и ш , - ї ш
	п і ш е	н а в ч а́ є т ь / с я	- е (т ь с я) , - є (т ь с я)	в ч і т ь / с я	с т о ї т ь	- и т ь , ї т ь
	п і ш е м о	н а в ч а́ є м о / с я	- е м о , - є м о	в ч і м о / с я	с т о ї м о	- и м о , - ї м о
	п і ш е т е	н а в ч а́ є т е / с я	- е т е , - є т е	в ч і т е / с я	с т о ї т е	- и т е , - ї т е
	п і ш у т ь	н а в ч а́ ю т ь / с я	- у т ь , ю т ь	в ч а́ т ь / с я	с т о я́ т ь	- а т ь , - я т ь
	п р и г о т у / в а́ т и	п р и в і т а́ / т и / с я		в і в ч / и т и	п о д и в / і т и / с я	
я	п р и г о т у́ ю	п р и в і т а́ ю / с я	- у , - ю	в і в ч у	п о д и в л ю́ / с я	- у , - ю
т и	п р и г о т у́ є ш	п р и в і т а́ є ш / с я	- е ш , - е ш	в і в ч и ш	п о д і в и ш / с я	- и ш , - ї ш
в і н	п р и г о т у́ є	п р и в і т а́ є т ь / с я	- е (т ь с я) , - є (т ь с я)	в і в ч и т ь	п о д і в и т ь / с я	- и т ь , ї т ь
м и	п р и г о т у́ є м о	п р и в і т а́ є м о / с я	- е м о , - є м о	в і в ч и м о	п о д і в и м о / с я	- и м о , - ї м о
в и	п р и г о т у́ є т е	п р и в і т а́ є т е / с я	- е т е , - є т е	в і в ч и т е	п о д і в и т е / с я	- и т е , - ї т е
в о н і	п р и г о т у́ ю т ь	п р и в і т а́ ю т ь / с я	- у т ь , ю т ь	в і в ч а́ т ь	п о д і в л я́ т ь / с я	- а т ь , - я т ь

Таблиця 5.10

Країни, національності, мови

країна, континент	національність			мова
	він	вона	вони	
Азія	азіат	азіатка	азіати	різні
Америка	американець	американка	американці	англійська
Англія	англієць	англійка	англійці	англійська
Африка	африканець	африканка	африканці	різні
Європа	європéець	європéйка	європéйці	різні
Китай	кита́єць	китайнка	кита́йці	кита́йський
Конго	конголезець	конголезка	конголезці	конго, киконго
Ліван	ліванець	ліванка	ліванці	арабська
Лівія	лівієць	лівійка	лівійці	арабська
Нігерія	нігерієць	нігерійка	нігерійці	англійська, суахілі
Палестина	палестинець	палестінка	палестінці	арабська
Росія	росіянин	росіянка	росіяни	російська
Сирія	сирієць	сирійка	сирійці	арабська
Сомалі	сомалієць	сомалійка	сомалійці	сомалі
Судан	суданець	суданка	суданці	арабська
Танзанія	танзанієць	танзанійка	танзанійці	англійська, суахілі
Туреччина	турок	туркeня	турки	турецька
Україна	українець	українка	українці	українська
Франція	француз	француженка	французи	французька
Ефіопія	ефіоп	ефіопка	ефіопи	амхарська
	іноземець	іноземка	іноземці	іноземна

Місяці та пори року

щ о ?			к о л і ?				
			н е т ó ч н о			т ó ч н о	
в . 1			в . 6		п р и с л і в н и к и	в . 2	
з и м á	1	січень	у січні	у м и н ú л о м у р ó ц і , м и н ú л о г о р ó к у	взіймку	пéршого січня	
	2	лю́тий	у лю́тому			дрúтого лю́того	
в е с н á	3	бéрезень	у бéрезні		у ц ь ó м у р ó ц і , ц ь ó г о р ó к у	навесні	трéтього бéрезня
	4	кві́тень	у кві́тні				чeтвéртого кві́тня
	5	тра́вень	утра́вні				п'я́того тра́вня
л і т о	6	чéрвень	у чéрвні	у н а с т ú п н о м у р ó ц і , н а с т ú п н о г о р ó к у	влітку	шóстого чéрвня	
	7	лі́пень	у лі́пні			сью́мого лі́пня	
	8	сéрпень	у сéрпні			вóсьмого сéрпня	
ó с і н ь	9	вéресень	у вéресні		восені	дeв'я́того вéресня	
	10	жо́втень	у жо́втні			дeся́того жо́втня	
	11	листопа́д	у листопа́ді			одинáдцятого листопа́да	
з и м á	12	грудéнь	у грудні		взіймку	дванáдцятого грудня	

Згода/agreement / accord / kabul etmek / rozilik / موافقة

1	Так.	Yes, it's true.	Oui, c'est juste.	Evet, bu böyle.	Ha, bu shunday.	نعم , انه كذلك.
2	Я згоден (згодна).	I agree.	Je suis d'accord.	Kabul ediyorum.	Men roziman.	أنا موافق.
3	Я теж так вважаю.	I think so too.	Je pense aussi de la meme façon.	Bende böyle düşünüyorum.	Men ham shunday o'ylayman.	أنا أعتقد كذلك.
4	Мені теж так здається.	I think so too.	Il me semble aussi tellement.	Bana da öyle görünüyor.	Men o'ylashimcha ham shunday.	أعتقد ذلك أيضا.
5	Певна річ! Авжеж!	Certainly. Without saying.	Cela va sans dire! Sans aucun doute!	Elbette!	Albatta!	بالتأكيد!
6	Так, я впевнений (впевнена), що це правильно.	I am sure that it's right.	Oui, je suis sûr que c'est juste.	Bunun doğru olduğuna eminim.	Ha, bu to'g'riligiga ishonchim komil.	نعم , و أنا متأكد أن هذا صحيح.
7	Безумовно! Звісно!	Certainly. Of course.	Bien sûr. Certainement.	Elbette!	Albatta!	بالتأكيد!

Незгода/disagreement / désaccord / kabul etmemek / norozilik / عدم موافقة

1	Ні, це неправильно.	No, it is not.	Non, ce n'est pas juste.	Hayır, bu böyle değil.	Yo`q, bu unday emas.	لا , انه ليس كذلك.
2	Я не згоден (згодна).	I don't agree.	Je ne suis pas d'accord.	Kabul etmiyorum.	Men rozi emasman.	أنا غير موافق.
3	Я так не думаю.	I don't think so.	Je ne pense pas ainsi.	Ben böyle düşünmüyorum.	Men bunday o`ylamayman.	أنا لا أعتقد كذلك.
4	Мені здається, що тут помилка.	I think there's some mistake.	Il me semble que c'est une faute.	Bana öyle görünüyor burda hata var.	O`ylashimcha bu yerda xatolik bor.	أعتقد أن هنا خطأ ما.
5	Тут щось не так.	There is something wrong.	Il y a quelque chose de mal.	Burda birşey doğru değil.	Bu yerda nimadir noto`g`ri.	هنا شيء غير صحيح.
6	Я не впевнений (впевнена), що це правильно.	I'm not sure that it's true.	Je ne suis pas sûr que c'est juste.	Bunun doğru olduğuna emin değilim.	Bu to`g`riligiga ishonchim komil. emas	أنا غير متأكد أن هذا صحيح.
7	Безумовно ні! Звісно ні!	Of course, no. Certainly, no.	Certainement, non.	Elbette, hayır!	Albatta yo`q!	بالتأكيد لا !

Точка зору/point of view / point de vue / bakış açısı / nuqtai nazar / وجهة نظر

1	Я думаю, ...	I think ...	Je pense ...	Ben düşünüyorum...	Men ...deb oylayman.	أنا أفكر.....
2	Я вважаю, ...	I consider ...	Je crois ...	Ben öyle farzediyorum ...	Meni... deb hisoblayman.	أنا أعتقد.....
3	Мені здається, ...	It seems to me ...	Il me semble ...	Bana öyle geliyor ki, ..	O`ylashimcha... (Menda...der buyuldi.)	يبدولي.....
4	По-моєму,...	On mine ...	Selon moi ...	Bence, ...	Meningcha...	باعتقادي.....
5	На мою думку,...	In my opinion ...	À mon avis ...	Benim düşünceme göre,...	Mening fikrimcha...	في رأيي.....

Повторення/repetition / répétition / tekrar/ takrorlash/ عبارات للتكرار

1	Вибачте, я ще не дуже добре...	Sorry, I still don't	Excusez-moi, je...	Apedersiniz, den henüz ...	Kechirasiz, men hali juda yaxshi tushunmayman	أعذرنى , أنا لم...
	розумію українську.	understand Russian properly.	ne comprends pas encore bien le russe.	rusçayı iyi anlıyorum.	rus tilini tushunmayman.	... أفهم اللغة الروسية جيدا.
	розмовляю українською.	speak Russian properly.	ne parle pas encore bien russe.	rusça konuşuyorum.	rus tilida gaplashmayman.	... أتكلم اللغة الروسية جيدا.
	знаю українську.	know Russian properly.	ne sais pas bien le russe.	rus dilini biliyorum.	rus tilini bilmayman.	... أعلم اللغة الروسية جيدا.
2	Можна повторити запитання?	Can you repeat the question?	Peut-on répéter cette question?	Soru tekrarlanabilir mi?	Maylimi, savolni takrorlasangiz?	هل من الممكن أن تكرر السؤال؟
3	Повторіть, будь ласка, ще раз!	Repeat again, please! Once more, please!	S'il vous plait, répétez encore unu fois.	Lütfen, bir daha tekrar ediniz!	Yana bir marta takrorlang!	من فضلك , كرر مرة أخرى؟
4	Повторіть, будь ласка, повільніше!	Please, repeat slowly!	S'il vous plait, répétez lentement.	Lütfen, yavaşça tekrar ediniz!	İltimos sekinroq takrorlang!	من فضلك , تكرر بشكل بطيء!
5	Що значить слово...?	What does the word mean?	Que signifie le mot..?	...ne demek?	...so`zning ma`nosi?	ماذا تعني هذه الكلمة؟
6	Що такé...?	What is ...?	Qu'est-ce que ...?	Bu nedir... ?	Nima bu...?	ما هذا.....؟

Навчальне видання

Біденко Лариса Валентинівна,
Завгородній Віктор Анатолійович,
Кисельова Ганна Іванівна,
Шевцова Аліна Владленівна

СУМИ – НОВА МОВА, НОВІ ДРУЗІ, НОВЕ ЖИТТЯ

Навчальний посібник

За загальною редакцією Л. В. Біденко

Художнє оформлення обкладинки Є. О. Каби
Редактор Г. І. Кисельова
Комп'ютерне верстання Г. І. Кисельової

Формат 60x84/8. Ум. друк. арк. 15,35. Обл.-вид. арк. 12,94. Тираж 300 пр. Зам. №

Видавець та виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.